गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

स्वास्थ्य संस्थाको दर्ता, नवीकरण, अनुगमन तथा नियमन सम्बन्धी मापदण्ड, २०८२

जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ तथा जनस्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०७७ ले गरेको व्यवस्था एवं गण्डकी प्रदेश सरकार, मन्त्रिपरिषदको मिति २०७७/०८/२० (प्र.मं.प.बै.सं. २४/०७७) को निर्णय बमोजिम स्वास्थ्य संस्थाको दर्ता, नवीकरण, अनुगमन तथा नियमन गर्ने कार्यलाई व्यवस्थति गर्न वाञ्छनीय भएकोले; गण्डकी प्रदेश सरकार, स्वास्थ्य मन्त्रालयले यो मापदण्ड बनाएको छ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

(१) **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः** (१) यस कार्यविधिको नाम "स्वास्थ्य संस्थाको दर्ता, नवीकरण, अनुगमन तथा नियमन सम्बन्धी मापदण्ड, २०८२" रहेको छ।

(२) यो मापदण्ड स्वीकृत भएको मिति देखि लागू हुनेछ।

(२) **परिभाषाः** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

क) "मापदण्ड" भन्नाले स्वास्थ्य संस्था स्थापना मापदण्ड, २०७७ लाई सम्झनु पर्छ। साथै सो शब्दले प्रचलित कानून बमोजिम तोकिएका अन्य मापदण्ड समेतलाई जनाउँदछ।

ख) "सहकारी अस्पताल" भन्नाले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागि सहकारी सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भई तोकिएको निकायमा दर्ता भएको अस्पताल सम्झनु पर्दछ।

ग) "जनस्वास्थ्य कार्यालय" भन्नाले सम्बन्धित जिल्ला स्थित प्रदेश जनस्वास्थ्य कार्यालय सम्झनुपर्छ। सो शब्दले प्रादेशिक जनस्वास्थ्य केन्द्र, कास्की समेतलाई जनाउँदछ।

घ) "निजी अस्पताल" भन्नाले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागि प्रचलित कानून बमोजिम तोकिएको निकायमा दर्ता भएको अस्पताल सम्झनु पर्दछ।

ङ) "मन्त्रालय" भन्नाले गण्डकी प्रदेश सरकारको स्वास्थ्य सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालयलाई सम्झनुपर्छ।

च) "संयोजक" भन्नाले स्वास्थ्य संस्थाको दर्ता, नवीकरण र अनुगमन तथा नियमन गर्न गठित समितिको संयोजक सम्झनु पर्छ।

छ) "सामुदायिक अस्पताल" भन्नाले समुदायकै लगानी र व्यवस्थापनमा मुनाफा रहित उद्देश्यले सञ्चालन गर्न प्रचलित कानून बमोजिम तोकिएको निकायमा दर्ता भएको अस्पताल सम्झनु पर्दछ।

ज) "स्थानीय तह" भन्नाले गण्डकी प्रदेश भित्र रहेका महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका, नगरपालिका र गाँउपालिका सम्झनुपर्छ।

झ) "स्वास्थ्य संस्था" भन्नाले पच्चीस देखि दुई सय शय्यासम्मका निजी, सामुदायिक एवं सहकारी अस्पताल, पच्चीस दखि पचास शय्यासम्मका आयुर्वेद अस्पताल, डेन्टल क्लिनिक, विशेषज्ञ क्लिनिक, पोलिक्लिनिक, आयुर्वेद पोलिक्लिनिक, आँखा उपचार केन्द्र, "ख" श्रेणीको रेडियो इमेजिङ्ग सेन्टर, पच्चीस शय्यासम्मका डायलायसिस र पुनर्स्थापना केन्द्र, हस्पिस सेन्टर लगायतका स्वास्थ्य सेवा दिने संस्था सम्झनु पर्छ। सो शब्दले स्थानीय तहबाट अनुमति प्राप्त स्वास्थ्य संस्थालाई समेत जनाउँदछ।

परिच्छेद - २

दर्ता, नवीकरण, अनुगमन एवं नियमन सम्बन्धी मापदण्डहरू

(३) **दर्ता, नवीकरण, स्तरोन्नति वा खारेजी सम्बन्धी अधिकार:** (१) डेन्टल क्लिनिक, आँखा उपचार केन्द्र, विशेषज्ञ क्लिनिक, पोलिक्लिनिक र पच्चीस शय्यासम्मका निजी, सामुदायिक एवं सहकारी अस्पतालको दर्ता, नवीकरण, स्तरोन्नति वा खारेजी सम्बन्धी निर्णय गर्ने अधिकार मन्त्रालय मातहतका जनस्वास्थ्य कार्यालयलाई हुनेछ।

(२) आयुर्वेद पोलिक्लिनिकको दर्ता, नवीकरण, खारेजी गर्ने निर्णय गर्ने अधिकार मन्त्रालय मातहतका प्रदेश आयुर्वेद अस्पताल/आयुर्वेद चिकित्सालयलाई हुनेछ।

(३) पचास देखि दुई सय शय्यासम्मका निजी, सामुदायिक एवं सहकारी अस्पताल, पच्चीस शय्या देखि पचास शय्यासम्मका आयुर्वेद अस्पताल, पच्चीस शय्यासम्मका डायलायसिस र पुनर्स्थापना केन्द्रको दर्ता, नवीकरण, स्तरोन्नति वा खारेजी गर्ने निर्णय गर्ने अधिकार मन्त्रालयलाई हुनेछ।

(४) **अनुगमन समिति:** (१) दफा ३ को उपदफा (१), (२) र (३) ले दिएको अधिकार अनुसार स्वास्थ्य संस्थाहरुको दर्ता, नवीकरण, अनुगमन एवं नियमन गर्न विभिन्न स्तरका समितिहरु रहनेछन्।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्य गर्नको लागि देहाय बमोजिमका पदाधिकारी रहेको जिल्ला स्तरीय समिति रहनेछ।

१. प्रमुख, जनस्वास्थ्य कार्यालय	संयोजक
२. मेडिकल अधिकृत, प्रादेशिक वा प्रदेश अस्पताल	सदस्य
३. पब्लिक हेल्थ नर्स, जनस्वास्थ्य कार्यालय	सदस्य
४. प्रमुख, प्रशासन शाखा, जनस्वास्थ्य कार्यालय	सदस्य

५.संयोजकले तोकेको जनस्वास्थ्य कार्यालयको स्वास्थ्यकर्मी एक जना	सदस्य-सचिव

(३) उपदफा (२) बमोजिमको समितिको जिम्मेवारी देहाय बमोजिम रहनेछ।

क) स्थानीय तहको सिफारिस समेतको आधारमा डेन्टल क्लिनिक, आँखा उपचार केन्द्र, विशेषज्ञ क्लिनिक, पोलिक्लिनिक र पच्चीस शय्यासम्मको निजी, सामुदायिक एवं सहकारी अस्पतालबाट निवेदन प्राप्त भएको मितिले तीस कार्य दिनभित्र तोकिएको मापदण्ड बमोजिम अनुगमन गरी दर्ता, नवीकरण, स्तरोन्नति वा खारेजी सम्बन्धी कार्य सम्पन्न गरी प्रादेशिक जनस्वास्थ्य केन्द्र, कास्कीमा सात दिनभित्र सो सम्बन्धी जानकारी दिने।

ख) इजाजत प्राप्त संस्थाको नियमित अनुगमन र निरीक्षण गरी आवश्यक निर्देशन दिने।

ग) स्वास्थ्य संस्थाले तोकिएको समयमा नियमित प्रतिवेदन पेश गरे नगरेको सम्बन्धमा समय-समयमा अनुगमन गरी तोकिएको ढाँचामा प्रतिवेदन गर्न लगाउने।

घ) स्थानीय तहबाट स्वीकृति लिई सञ्चालित क्लिनिक एवं अस्पतालहरुको अनुगमन निरीक्षण गरी आवश्यक निर्देशन दिने र आवश्यकता अनुसार कारबाहीको लागि सुझाव सहित सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालय र स्थानीय तहमा सिफारिस गरी पठाउने।

ङ) आर्थिक वर्ष सकिएको तीस दिन भित्र जिल्लामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाको विवरण, दर्ता एवं नवीकरणको अवस्था, सेवा र सेवाग्राहीको विवरण, दश प्रतिशत निःशुल्क शय्याको प्रबन्ध एवं उपलब्धता, समस्या र सुझावसहितको प्रतिवेदन प्रादेशिक जनस्वास्थ्य केन्द्र, कास्कीमा पेश गर्ने र केन्द्रले तीस दिन भित्र वार्षिक एकीकृत प्रतिवेदन मन्त्रालयमा पेश गर्ने।

(४) उपदफा (१) बमोजिमको कार्य गर्नको लागि देहाय बमोजिमका पदाधिकारी रहेको जिल्ला स्तरीय आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा अनुगमन समिति रहनेछ ।

१. प्रमुख, आयुर्वेद अस्पताल / चिकित्सालय	संयोजक
२. जनस्वास्थ्य कार्यालयको प्रमुख वा प्रतिनिधि	सदस्य
३. सम्बन्धित स्थानीय तहको स्वास्थ्य महाशाखा/शाखा प्रमुख	सदस्य
४. ल्याव टेक्निसियन/असिस्टेन्ट, आयुर्वेद अस्पताल / चिकित्सालय	सदस्य
५. संयोजकले तोकेको आयुर्वेद अस्पताल / चिकित्सालयको चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मी एक जना	सदस्य-सचिव

(५) उपदफा (४) बमोजिमको समितिको जिम्मेवारी देहाय बमोजिम रहनेछ।

क) स्थानीय तहको सिफारिस समेतको आधारमा आयुर्वेद पोलिक्लिनिकलाई तोकिएको मापदण्ड बमोजिम अनुगमन गरी निवेदन प्राप्त भएको मितिले तीस कार्य दिनभित्र दर्ता, नवीकरण, खारेजी गर्ने निर्णय गरी सो सम्बन्धी जानकारी मन्त्रालयमा सात दिनभित्र दिने।

ख) इजाजत प्राप्त स्वास्थ्य संस्थाको नियमित अनुगमन, निरीक्षण गरी आवश्यक निर्देशन दिने।

ग) स्थानीय तहबाट स्वीकृति लिई सञ्चालित क्लिनिकहरुको अनुगमन निरीक्षण गरी आवश्यक निर्देशन दिने र आवश्यकता अनुसार कारबाहीको लागि सुझाव सहित सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालय र स्थानीय तहमा सिफारिस गरी पठाउने।

घ) परम्परागत उपचार प्रदायक संस्था र व्यक्तिले प्रदान गरिरहेको सेवाको आवश्यकता अनुसार अभिलेखीकरण, नियमन एवं सुपरीवेक्षण गर्ने।

ङ) प्राकृतिक चिकित्सा, अकुपञ्चर, अकुप्रेसर, युनानी, आम्ची, साउना, स्पा, योग, मसाज, वेलनेस सेन्टरजस्ता बैकल्पिक उपचार सेवा प्रदान गर्ने संस्थाहरुको अनुगमन, निरिक्षण गरी आवश्यक निर्देशन दिने।

च) आर्थिक वर्ष सकिएको तीस दिन भित्र जिल्लामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाको विवरण, दर्ता एवं नवीकरणको अवस्था, सेवा र सेवाग्राहीको विवरण, समस्या र सुझावसहितको प्रतिवेदन मन्त्रालयमा पेश गर्ने।

(६) उपदफा (१) बमोजिमको कार्य गर्नको लागि देहाय बमोजिमका पदाधिकारी रहेको प्रदेश स्तरीय जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला अनुगमन समिति रहनेछ।

१. प्रमुख, प्रयोगशाला गुणस्तर तथा नियमन शाखा, प्रादेशिक रोग नियन्त्रण केन्द्र	संयोजक
२. प्रमुख, सर्ने रोग प्रयोगशाला शाखा, प्रादेशिक रोग नियन्त्रण केन्द्र	सदस्य
३. प्रमुख, नसर्ने रोग प्रयोगशाला शाखा, प्रादेशिक रोग नियन्त्रण केन्द्र	सदस्य
४. मेडिकल अधिकृत, प्रादेशिक रोग नियन्त्रण केन्द्र	सदस्य
५. मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजिष्ट, प्रयोगशाला गुणस्तर तथा नियमन शाखा, प्रादेशिक रोग नियन्त्रण केन्द्र	सदस्य-सचिव

(७) उपदफा (६) बमोजिमको समितिको जिम्मेवारी देहाय बमोजिम रहनेछ।

क) "सि" वर्गको प्रयोगशाला स्थापना, स्तरोन्नति र नवीकरण सम्बन्धमा "स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड, २०७७" बमोजिम निर्णय गर्ने।

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

ख) स्वीकृत प्राप्त संस्थाको नियमित अनुगमन, निरीक्षण गरी आवश्यक निर्देशन दिने।

ग) स्थानीय तहबाट स्वीकृति लिई सञ्चालित प्रयोगशालाहरुको अनुगमन निरीक्षण गरी आवश्यक निर्देशन दिने र आवश्यकता अनुसार कारबाहीको लागि सुझाव सहित सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालय र स्थानीय तहमा सिफारिस गरी पठाउने।

घ) आर्थिक वर्ष सकिएको तीस दिन भित्र प्रदेशमा रहेका प्रयोगशाला विवरण, दर्ता एवं नवीकरणको अवस्था, सेवाको विवरण, समस्या र सुझावसहितको प्रतिवेदन तीस दिन भित्र वार्षिक एकीकृत प्रतिवेदन मन्त्रालयमा पेश गर्ने।

(८) उपदफा (१) बमोजिमको कार्य गर्नको लागि देहाय बमोजिमका पदाधिकारी रहेको मन्त्रालय स्तरीय अनुगमन समिति रहनेछ।

१. अतिरिक्त प्रदेश सचिव, मन्त्रालय वा मन्त्रालयले तोकेको स्वास्थ्य सेवाको ११ औं तहको कर्मचारी	संयोजक
२. प्रमुख, नीति, योजना, जनस्वास्थ्य महाशाखा, मन्त्रालय	सदस्य
३. प्रमुख, प्रशासन महाशाखा, मन्त्रालय	सदस्य
४. स्वास्थ्य प्रशासक, मन्त्रालय	सदस्य
५. आयुर्वेद चिकित्सक, मन्त्रालय	सदस्य
६. कम्युनिटी नर्सिङ्ग अधिकृत, मन्त्रालय	सदस्य
७. प्रमुख, चिकित्सा सेवा महाशाखा, मन्त्रालय	सदस्य-सचिव

(९) उपदफा (८) बमोजिमको समितिको जिम्मेवारी देहाय बमोजिम रहनेछ।

क) पचास देखि दुई सय शय्यासम्मका निजी, सामुदायिक एवं सहकारी अस्पताल, पच्चीस शय्या देखि पचास शय्यासम्मका आयुर्वेद अस्पताल, पच्चीस शय्यासम्मका डायलायसिस र पुनर्स्थापना केन्द्रलाई तोकिएको मापदण्ड बमोजिम निवेदन प्राप्त भएको मितिले तीस कार्य दिनभित्र अनुगमन गरी दर्ता, नवीकरण, स्तरोन्नति वा खारेजी गर्ने निर्णय गर्ने।

ख) इजाजत प्राप्त स्वास्थ्य संस्थाको नियमित अनुगमन, निरीक्षण गरी आवश्यक सुझाव दिने।

ग) स्वास्थ्य संस्थाहरुलाई दर्ता, नवीकरण, सेवा प्रवाह, प्रमुख उपलब्धी, समस्या र समाधानसहितको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष सकिएको तीन महिनाभित्र मन्त्रालयमा पेश गर्न लगाउने।

(५) **दर्ता, नवीकरण, अनुगमन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था** : (१) दफा ४ बमोजिमका समितिले आवश्यकता अनुसार निजी स्वास्थ्य संस्थाहरुमा काम गर्ने पूर्णकालिन स्वास्थ्यकर्मी बाहेकका व्यक्तिलाई विषय विज्ञको रूपमा समितिमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछन्।

(२) दफा ४ को उपदफा (८) अनुसारको समितिले स्वास्थ्य संस्थाको अनुगमनको लागि मन्त्रालय र मातहतका निकायका सम्बन्धित शाखाका कर्मचारीहरू सदस्य रहने गरी छुट्टै उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ।

(३) दफा ४ र दफा ५ को उपदफा (२) बमोजिमका सबै समिति, उपसमितिले स्वास्थ्य संस्थाहरुको अनुगमनको सिलसिलामा स्वास्थ्य संस्थालाई दिएको लिखित सुझावहरु कार्यान्वयन गर्न निश्चित समय तोकिदिन सक्नेछ। सो सुझाव कार्यान्वयन गरी तोकिएको समयमा प्रतिवेदन गर्नु सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाको जिम्मेवारी हुनेछ।

(४) स्वास्थ्य संस्थाको दर्ता एवं नवीकरण दस्तुर प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

(५) स्वास्थ्य संस्थाको अनुगमन तथा स्थलगत निरीक्षणका लागि यसैसाथ संलग्न सम्बन्धित चेकलिस्टको प्रयोग गर्नुपर्नेछ।

(६) स्वास्थ्य संस्था दर्ता एवं नवीकरण बढिमा पाँच वर्ष अवधिको हुनेछ। स्वास्थ्य संस्थाले नवीकरणको लागि समयावधी सकिनु भन्दा तीस कार्य दिन अघि यसैसाथ संलग्न ढाँचामा सम्बन्धित निकायमा निवेदन पेश गर्नुपर्नेछ।

(७) यस कार्यविधि बमोजिम गठित समिति, उपसमितिका पदाधिकारीले प्रचलित कानून बमोजिम बैठक भत्ता प्राप्त गर्नेछन्।

परिच्छेद - ३
विविध

(६) **शय्या निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्थाः** स्वास्थ्य संस्थाको स्तरोन्नति एवं नवीकरण प्रयोजनका लागि शय्या संख्या निर्धारण गर्दा निम्न आधारहरु लिन सकिनेछ।

क) प्रचलित मापदण्डले तोके बमोजिमको भौतिक पूर्वाधार, जनशक्ति, औजार-उपकरण लगायतको व्यवस्था भएको।

ख) सर्ज क्यापासिटीको रुपमा स्वीकृत शय्याको अतिरिक्त थप तीस प्रतिशत शय्या मात्र सञ्चालन गर्न सकिने।

ग) विपद एवं महामारीको अवस्थामा मन्त्रालयको स्वीकृती लिएर निश्चित अवधीसम्म तोकिएको अतिरिक्त शय्या सञ्चालन गर्न सकिने।

(७) **विद्युतीय प्रणाली लागू गर्न सक्नेः** मन्त्रालयले स्वास्थ्य संस्थाको दर्ता एवं नवीकरण सम्बन्धी कार्यलाई व्यवस्थित गर्न विद्युतीय प्रणाली (सफ्टवयर) निर्माण गरी लागू गर्न सक्नेछ।

(८) **व्याख्या गर्ने अधिकारः** यस मापदण्डमा उल्लिखित कुनै प्रावधान कार्यान्वयनमा कुनै द्विविधा उत्पन्न भई कार्यान्वयनमा बाधा आइ परेमा मन्त्रालयले सो मापदण्डको व्याख्या गर्नेछ।

(९) **प्रचलित कानून बमोजिम हुनेः** यस मापदण्डमा उल्लेख नभएको विषयको हकमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

(१०) **खारेजी र बचाउः** (१) स्वास्थ्य संस्थाको स्वीकृति, नवीकरण, अनुगमन तथा नियमन गर्ने सम्बन्धी यस मन्त्रालयबाट साविकमा जारी भएको कार्यविधि/मापदण्ड खारेज गरिएको छ।

(२) उक्त कार्यविधि/मापदण्ड बमोजिम भए गरेका कार्यहरू यसै मापदण्ड अनुसार भएका मानिनेछन्।

चेकलिष्ट (Checklist) को विवरण:

(१) स्वास्थ्य संस्था अनुमति तथा नविकरण प्रयोजनार्थ पेश गर्नुपर्ने निवेदन ढाँचा र सलंग्न गर्नुपर्ने आवश्यक कागजात 1

(१) निवेदनको ढाँचा: 1

(२) पेश गर्नुपर्ने कागजातको विवरण: 2

जनरल अस्पताल 3

(१) जनरल अस्पतालको सेवा सञ्चालन अनुमति, सेवा विस्तार, नवीकरण र स्तरोन्नति सम्बन्धी मापदण्ड 3

(१) स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड: 3

(२) भवन र पूर्वाधार सम्बन्धी मापदण्ड: 4

(३) वातावरण सम्बन्धी मापदण्ड 5

(२) उपचारत्मक सेवा (बहिरङ्ग, अन्तरङ्ग, आकस्मिक, शल्यचिकित्सा र सघन उपचार) सम्बन्धी मापदण्ड 6

(१) उपचारात्मक सेवाहरुको उपलब्धता 6

(२) बहिरङ्ग विभाग - उपचारात्मक सेवा 6

(३) अन्तरङ्ग विभाग- उपचारात्मक सेवा 9

(४) आकस्मिक विभाग- उपचारात्मक सेवा 11

(५) शल्य चिकित्सा विभाग- उपचारात्मक सेवा 18

(६) सघन उपचार कक्ष/विभाग (आई.सि.यू., सि.सि.यू., एन.आई.सि.यू.) - उपचारात्मक सेवा 21

(३) जनशक्ति व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड 23

(१) सुशासन, व्यवस्थापन तथा जनस्वास्थ्य कार्यक्रमका लागि जनशक्ति: 23

(२) क्लिनिकल सेवाका लागि जनशक्ति 24

(३) अस्पताल व्यवस्थापन, सहयोगका लागि जनशक्ति 26

(४) जनशक्ति सम्बन्धी अन्य मापदण्डहरु 27

(४) विशेषज्ञ सेवा सम्बन्धी मापदण्ड 27

(५) रेडियो इमेजिङ सेवा सम्बन्धी मापदण्ड 28

(१) साधारण एक्सरे सेवा सम्बन्धी व्यवस्था 28

(२) रेडियो इमेजिंग सेवा सञ्चालन गर्नका लागि थप व्यवस्था 31

(३) सङ्क्रमण रोकथाम र नियन्त्रण सम्बन्धी मापदण्ड 33

(६) जनस्वास्थ्य सम्बन्धी मापदण्ड 34

(१) पोषण, खोप, सुरक्षित मातृत्व, बाल स्वास्थ्य, परिवार नियोजन 34

(२) Labour Room, Neonatal and Special newborn care unit सँग सम्बन्धित उपकरणको मापदण्ड 34

(३) Eclampsia उपचारका लागि देहाय बमोजिमको उपकरण हुनुपर्नेछ। 36

(४) Special Newborn Care Unit (SNCU) भएका अस्पतालको उपकरण 36

(५) Special Newborn Care Unit मा निर्मलीकरण सम्बन्धी उपकरणको मापदण्ड 37

(७) स्वास्थ्य संस्थाजन्य तथा अन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड 38

(८) खानेपानी, सरसफाइ, विद्युत आपूर्ति, गार्डेन, गाडी पार्किङ, यातायात तथा मर्मत सम्भार सम्बन्धी मापदण्ड 41

(९) अक्सिजन, औजार, उपकरण सम्बन्धी मापदण्ड 44

(१०) फार्मेसी सेवा सम्बन्धी मापदण्ड 45

(११) रक्त सञ्चार सेवा सम्बन्धी मापदण्ड 46

(१२) विपद् तथा महामारी व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड 47

(१३) एम्बुलेन्स सेवा सम्बन्धी मापदण्ड 48

(१४) शव वहान, शव परीक्षण तथा शव व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड 50
(१५) प्रेषण प्रणाली सम्बन्धी मापदण्ड 51
(१६) क्यान्टिन तथा पोषण सेवा सम्बन्धी मापदण्ड 52
(१७) केन्द्रीय आपूर्ति सेवा विभाग सम्बन्धी मापदण्ड (Central Sterile Supply Department) 53
(१८) लाउण्ड्री सम्बन्धी मापदण्ड 55
(१९) सामाजिक सेवा ईकाईं तथा स्वास्थ्य बीमा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड 56
(२०) गुनासो व्यवस्थापन र सूचना व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड 58
(२१) सुरक्षा व्यवस्था सम्बन्धी मापदण्ड 59
द्वितीय तहको आँखा अस्पताल (Secondary Level Eye Hospital) 61
मानसिक अस्पताल 65
अर्थोपेडिक अस्पताल 70
स्त्रीरोग तथा प्रसूति रोग अस्पताल 73
बालरोग अस्पताल 76
दन्त सेवा अस्पताल/क्लिनिक 79
नाक, कान, घाँटी अस्पताल 87
चर्म तथा यौन रोग क्लिनिक/अस्पताल 91
विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने अस्पताल/उपचार केन्द्र/क्लिनिकको अनुमति, नवीकरण र स्तरोन्नति सम्बन्धी मापदण्ड 94
क. सामान्य आँखा उपचार केन्द्र 94
ख. शल्य चिकित्सा आँखा उपचार केन्द्र 96
पोलिक्लिनिकको अनुमती र नवीकरण सम्बन्धी मापदण्ड 99
विशेषज्ञ क्लिनिकको अनुमति, नवीकरण सम्बन्धी मापदण्ड 104
क्लिनिक/मेडिकल सेन्टरको अनुमति, नवीकरण सम्बन्धी मापदण्ड 108
पुनर्स्थापना केन्द्रको अनुमति र नवीकरण सम्बन्धी मापदण्ड 112
हेमोडायलाइसिस सेवाको अनुमति, सेवा विस्तार र नवीकरणसम्बन्धी मापदण्ड 117
हसपिस तथा प्यालिएटिभ सेवा केन्द्रको अनुमति, नवीकरणसम्बन्धी मापदण्ड 123
"ख" वर्गको रेडियो इमेजिङ केन्द्र सेवा सञ्चालन अनुमति, नवीकरण सम्बन्धी मापदण्ड 128
आयुर्वेद विशेषज्ञ सेवा क्लिनिक/पोलीक्लिनिक अनुमति, नवीकरण सम्बन्धी मापदण्ड 133
आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सालय/अस्पतालको अनुमति, स्तरोन्नति, नवीकरण सम्बन्धी मापदण्ड 143
स्वास्थ्य संस्थाको अनुगमन गर्दा संकलन गर्ने विवरण तथा दिइने सुझाव 158
क. स्वास्थ्य संस्थाका सबै कर्मचारीको सूची 158
ख. औजार उपकरणको अभिलेख (मापदण्डमा उल्लिखित उपकरणहरुको मात्र) 158
ग. स्वास्थ्य संस्था अनुगमन गर्ने प्राविधिक समितिका पदाधिकारी/कर्मचारी 159
घ. स्वास्थ्य संस्थाका उपस्थित प्रमुख पदाधिकारी 160
ङ. स्वास्थ्य संस्थालाई दिइएको सुझावहरु 161

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

(१) स्वास्थ्य संस्था अनुमति तथा नविकरण प्रयोजनार्थ पेश गर्नुपर्ने निवेदन ढाँचा र सलंग्न गर्नुपर्ने आवश्यक कागजात

(१) निवेदनको ढाँचा:

स्वास्थ्य संस्थाको नामः			
स्वास्थ्य संस्थाको प्रकार: जनरल अस्पताल/विशेषज्ञ अस्पताल/पोलिक्लिनिक/आयुर्वेद तथा वैकल्पिक अस्पताल वा अन्य भए उल्लेख गर्नेः …….			
हालको शय्या संख्या:			
पोलिक्लिनिक र विशेषज्ञ क्लिनिकको हकमा उपलब्ध सेवा/विशेषज्ञ सेवाको संख्या: …… उपलब्ध सेवा: ……			
जिल्ला:	स्थानीय तह:	वडा नं.:	टोल:
इमेल ठेगाना:		फोन:	
स्वास्थ्य संस्था प्रमुखको नाम:		फोन/मोबाइल नं.:	
इमेल ठेगाना:			
प्रशासनिक प्रमुखको नाम:		फोन/मोबाइल नं.:	
इमेल ठेगाना:			
अनुमति प्राप्त मितिः अनुमति दिने निकायः अनुमति कायम रहने मिति:		पछिल्लो नवीकरण मिति: नवीकरण गर्ने निकाय: नवीकरण कायम रहने मिति:	
स्तरोन्नति भएको मिति: स्तरोन्नति गर्ने निकाय:			
उद्देश्य:	(१) आशयपत्र ☐ (२) सञ्चालन अनुमति ☐ (३) नवीकरण ☐ (४) स्तरोन्नति ☐ (५) सेवा विस्तार ☐ (६) शाखा विस्तार ☐ (७) स्थानान्तरण ☐ (८) अन्य……(उल्लेख गर्ने) ☐	निवेदन पेश गरेको मिति/निकाय:	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

(२) **पेश गर्नुपर्ने कागजातको विवरण:**

सि.न	आवश्यक विवरण	उपलब्ध भएको/नभएको	कैफियत
१	निवेदन फाराम		
२	कम्पनी दर्ता/संस्था दर्ताको प्रमाणित प्रतिलिपी		
३	संस्था /कम्पनिको बिधान/प्रबन्ध पत्र/ नियमावलीको प्रतिलिपी		
४	स्थापना गर्न लागिएको ठाउँमा सो बमोजिमको स्वास्थ्य संस्था आवश्यक छ भन्ने स्थानिय तहको सिफारिस पत्र		
५	**स्वास्थ्य संस्थाको संगठन संरचनासहित जनशक्तिको विवरण**		
	(क) बायोडाटा		
	(ख) शैक्षिक योग्यता ,तालिमका प्रमाणित प्रतिलिपी		
	(ग) प्राविधिक कर्मचारीहरको सम्बन्धित काउन्सिलको दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपी		
	(घ) नागरिकता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपी		
	(ङ) जनशक्तिहरुको काम गर्ने समय (पार्ट टाईम/फूल टाईम)किटान हुनुपर्ने		
	(च) मञ्जुरीनामा/कबुनियतनामा		
	(छ) कर्मचारीहरुलाई बैंकिङ प्रणालीबाट तलब भुक्तानी गरेको प्रमाण		
६	औजार उपकरणको विवरण		
७	सम्पूर्ण सेवा शुल्क विवरण		
८	भौतिक सामग्रीको विवरण		
९	प्रदान गरिने सेवाको विवरण		
१०	स्वास्थ्य संस्थाको आर्थिक नियमावली		
११	स्वास्थ्य संस्थाले लिने सेवा शुल्कमा गरीब तथा असहायलाई छुट दिने निति		
१२	घर/जग्गाको स्वामित्व		
१३	घर/जग्गा बहालमा लिई सञ्चालन गर्ने भए घर बहाल सम्झौतापत्र		
१४	संस्थाको चल अचल सम्पत्ति विवरण तथा वित्तिय श्रोत विवरण		
१५	संस्थाको कार्ययोजना		
१६	स्थाई लेखा नम्वर(PAN) प्रमाणपत्र		
१७	करचुक्ता प्रमाणपत्र (लागु हुने अवस्थामा मात्र)		
१८	लेखा परिक्षण प्रतिवेदन (लागु हुने अवस्थामा मात्र)		
१९	सेवा शुल्क सहितको बिरामी बडापत्रको नमुना		
२०	सम्बन्धित निकायको भवन संहिता स्वीकृती पत्र		
२१	भवन निर्माण सम्पन्न प्रमाण पत्र		
२२	सम्वन्धित निकायबाट भवनको नक्सा डिजाईन र निर्माण राष्ट्रिय भवन संहिताको मापदण्ड बमोजिम भएको स्विकृत पत्र		
२३	पानि बिजुली र सञ्चार सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था		
२४	सडक यातायात पहुँच		
२५	उपयुक्त सुरक्षा व्यवस्था		
२६	पार्किङको व्यवस्था		
२७	फोहरमैलाको व्यवस्थापनको व्यवस्था योजना		
२८	विपद व्यवस्थापनको योजना		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

सि.न	आवश्यक विवरण	उपलब्ध भएको/नभएको	कैफियत
२९	सम्बन्धित स्थानीय तह/ जनस्वास्थ्य कार्यालय/ निर्देशनालयको सिफारिस		

जनरल अस्पताल

(१) जनरल अस्पतालको सेवा सञ्चालन अनुमति, सेवा विस्तार, नवीकरण र स्तरोन्नति सम्बन्धी मापदण्ड

(१) **स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड:**

क्र. स.	मापदण्डहरु	शैय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	बहिरङ्ग विभागमा बिरामीको चापका आधारमा छिटो छरितो सेवा दिनको लागि अनलाइन वा टोकन वा अन्य उपयुक्त विधिको व्यवस्था गरेको					
२	स्वास्थ्य संस्थामा उपचारका लागि आउने बेवारिसे, अति गरिब, विपन्न, अपाङ्गता भएका विपन्न र असहाय बिरामीका लागि कुल शय्याको दश प्रतिशत शय्या छुट्याई उपलब्ध सेवा, औषधी तथा उपचार खर्च सोहि अस्पतालले व्यहोर्ने सुनिश्चितता भएको (नवीकरण वा स्तरोन्नतिका लागि विवरण सहित)					
३	क्रमसंख्या २ बमोजिमको सेवाको अभिलेख राखी सम्बन्धित निकायमा सोको प्रतिवेदन नियमित रुपमा पठाउने गरेको					
४	स्वास्थ्य संस्थामा तथ्याङ्क व्यवस्थापन इकाईको व्यवस्था भएको र सूचनाको विद्युतीय व्यवस्थापनलाई प्राथमकिता दिएको					
५	सेवा कक्षको अवस्थितिको स्पष्ट संकेत (Navigation) सवैले देखिने ठाउँमा राखेको					
६	स्वास्थ्यसंस्थाले आफ्नो कर्मचारीलाई पारिश्रमिक बैंकिङ प्रणाली मार्फत् भुक्तानी गर्ने व्यवस्था गरी भुक्तानी भएको Pay roll मन्त्रालयमा बुझाउने गरेको					
७	स्वास्थ्यसंस्थाले सेवा शुल्कसम्बन्धी विवरण सवैले देखिने ठाउँमा राखेको					
८	अस्पतालको स्वमूल्याङ्कन प्रत्येक छ महिनामा गरी प्रतिवेदन गर्ने गरेको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

(२) **भवन र पूर्वाधार सम्बन्धी मापदण्ड:**

क्र.स	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	क. स्वास्थ्य संस्था आफ्नै स्वामित्वको जग्गा तथा भवनमा सञ्चालित भएको					
	ख. स्वास्थ्य संस्थाको आफ्नै जग्गा तथा भवन नभई भाडा वा लिजमा लिई सञ्चालन भएको भए सोको कम्तिमा १५ वर्षे करार सम्झौता (२५ शैय्यासम्मको लागि मात्र लागू हुने)					
	ग. स्वास्थ्य संस्थाको भवन निर्माण गर्दा भवन ऐन, २०५५ को दफा १० र ११ मा भएको व्यवस्था बमोजिम भएको					
	घ. भाडा वा लिजमा लिई सञ्चालनमा ल्याएको स्वास्थ्य संस्था सम्बन्धित निकायको भवन संहिता अनुसार बनेको प्रमाणपत्र					
	ङ. भाडा वा लिजमा लिई सञ्चालनमा ल्याएको स्वास्थ्य संस्थाको घर जग्गाको हकमा भूकम्पीय जोखिम प्रतिरोधी क्षमता भएको भनी सम्बन्धित निकायबाट प्रमाणित भएको					
	च. जग्गा र भवन सहितको कुल क्षेत्रफल ५५ वर्गमिटर प्रति शय्या भएको (अस्पतालको कुल क्षेत्रफल गणना गर्दा बहुतले स्वास्थ्य संस्थाको हकमा भुईतलाभन्दा माथिका तलाहरुको क्षेत्रफल समेत गणना गरिनेछ)					
२	पूर्वाधारको हकमा स्वास्थ्य भवन पूर्वाधारको डिजाईन तथा निर्माण सम्बन्धी प्रचलित निर्देशिका अनुसार भवन डिजाईन भएको					
३	सवारी साधन पार्किङ्गको व्यवस्था (२५% जग्गा वा तीन शय्या बराबर १ कार पार्किङ) गर्न मिल्ने स्थल मध्ये जुन बढी छ सोही अनुसार भएको					
४	स्वास्थ्य संस्थाको भवनमा एक तलाभन्दा बढी तला भएको भवनमा सेवा प्रदान गर्नुपर्दा र्‍याम्प वा लिफ्टको व्यवस्था					
५	स्वास्थ्य संस्थाको कोठाहरु उपयुक्त भेन्टिलेसन वा वातानुकुलित यन्त्र राखिएको					
६	प्रतिक्षालयमा बस्ने कुर्सीको पर्याप्त व्यवस्था भएको					
७	सूचना पाटी वा टेलिभिजन वा पत्रपत्रिका लगायतका अन्य उपयुक्त माध्यमबाट सूचना प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

८	स्वास्थ्य संस्थाको प्रशासनिक कार्यालयमा बैठक कोठा र पुस्तकालय व्यवस्था भएको					
९	स्वास्थ्य संस्थामा आकस्मिक अवस्थामा बहिर्गमन योजना बमोजिमको बहिर्गमनद्वारको व्यवस्था भएको					
१०	भण्डार कक्ष, मर्मत सम्भार कक्षका लागि व्यवस्था भएको					
११	**प्रशासनिक ब्लकको पूर्वाधार**					
	क. निर्देशकको कोठा					
	ख. सामान्य प्रशासन इकाई					
	ग. आर्थिक प्रशासन ईकाई					
	घ. लाइब्रेरी					
	ङ. बैठक कक्ष					
	च. तालिम हल					
	छ. सुरक्षा इकाई					
१२	स्वास्थ्य संस्था पस्ने र निस्कने मूलद्वार अलग अलग भएको					
१३	आपतकालीन सेवाका लागि प्रयोग हुने सवारी साधनहरू स्वास्थ्य संस्थाको आपतकालीन कक्ष र अन्य अत्यावश्यक ठाउँमा सहज रुपमा जान सक्ने गरी बाटोको व्यवस्था					
१४	स्वास्थ्य संस्थाले ओगटेको कुल क्षेत्रफलको ५ प्रतिशत ग्रीन वेल्ट भएको					

(३) **वातावरण सम्बन्धी मापदण्ड**

क्र.स.	**मापदण्डहरु**	**शय्या सङ्ख्या र छ/छैन**				**कैफियत**
		२५	५०	१००	२००	
१	संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन (BES) प्रतिवेदन स्वीकृत भएको					
२	प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE) प्रतिवेदन स्वीकृत भएको					
३	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) प्रतिवेदन स्वीकृत भएको					

नोट- ***छायाँ पारिएको भाग लागू नहुने***

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

(२) उपचारत्मक सेवा (बहिरङ्ग, अन्तरङ्ग, आकस्मिक, शल्यचिकित्सा र सघन उपचार) सम्बन्धी मापदण्ड

(१) उपचारात्मक सेवाहरुको उपलब्धता

क्र.स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा					
२	जनरल फिजिसियन सेवा					
३	जनरल शल्यक्रिया सेवा					
४	स्त्रीरोग तथा प्रसुती सेवा					
५	बालरोग तथा शिशु सेवा					
६	दन्त चिकित्सा सेवा					
७	हाडजोर्नी सेवा					
८	सामान्य आँखा उपचार सेवा					
९	फिजियोथेरापी सेवा					
१०	एनेस्थेसियोलोजी सेवा					
११	नाक, कान, घाँटी रोग सेवा					
१२	मानसिक रोग सम्बन्धी सेवा					
१३	चर्म तथा यौन रोग सेवा					

नोट- ***छायाँ पारिएको भाग लागू नहुने***

(२) बहिरङ्ग विभाग - उपचारात्मक सेवा

क्र.स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	बिरामी नाम दर्ता कक्ष/स्थानको व्यवस्था भएको					
२	स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान हुने प्रत्येक विशेषज्ञ सेवाका लागि अलग अलग ओ.पी.डी. कक्षको व्यवस्था मिलाएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

३	बहिरङ्ग विभागको प्रत्येक कोठाको क्षेत्रफल कम्तिमा चौध वर्ग मीटर (कन्सल्टेन्टको युनिट वा सेवा अनुसार, सिफ्ट अनुसार ओ.पी.डी. सञ्चालन गर्न सकिने)					
४	स्वास्थ्य संस्थाले बहिरङ्ग सेवा प्रदान गर्ने विशेषज्ञ चिकित्सक वा अन्य चिकित्सकहरु उपलब्ध हुने समय तालिका (दिन र बार खुल्ने गरी) सबैले देख्ने ठाउँमा राखेको					
५	उपलब्ध भएका चिकित्सकहरु मध्ये सेवाग्राहीले उपलब्ध भएसम्म रोजेको चिकित्सकसँग परीक्षण गर्न पाउने व्यवस्था मिलाइएको					
६	व्हिलचेयर, ट्रलि, स्ट्रेचरको पर्याप्त मात्रामा उपलब्ताका साथै सो राख्ने निश्चित स्थान र चलाउने जनशक्तिको व्यवस्था भएको					
७	स्वास्थ्य संस्थाले उपलब्ध गराउने भनिएको विशेषज्ञ सेवा सम्बन्धित विशेषज्ञ चिकित्सकबाटै प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाएको					
८	बिरामी वा बिरामीको रेखदेख गर्ने व्यक्तिलाई रोग र उपचार पद्धति बारे स्पष्ट जानकारी दिने व्यवस्था गरेको					
९	स्वास्थ्य संस्था/अस्पतालमा आवश्यकता अनुसार महिला र पुरुषका लागि अलग/अलग, अपाङ्गमैत्री र जेष्ठ नागरिकमैत्री शौचालयको व्यवस्था					
ख १. बहिरङ्ग सेवाको पूर्वाधार मापदण्ड						
१	**General Areas**					
	क. Inquiry counter/ Cash counter (sq.m/वर्ग मिटर)	१ वटा (२८)	१ वटा (२८)	१ वटा (७५)	१वटा (७५)	
	ख. Medical record room (10.5 sq.m)	१ वटा	१ वटा	१ वटा	१ वटा	
	ग. Janitor's closet (3.5 sq.m)	१ वटा	१ वटा	१ वटा	१ वटा	
	घ. Waiting room (sq.m)	१ वटा (२८)	१ वटा (२९)	१ वटा (५०)	१ वटा (५०)	
	ङ. Toilets (Male and Female)	१+१	२+१	२+२	२+२	
२	**Medical Clinic**					
	क. Consultation room (each 14 sq.m.)					
	ख. Sub Waiting room (sq.m.)	१ वटा (१४)	१ वटा (२१)	१ वटा (३५)	१वटा (३५)	
३	**Surgical Clinic**					
	क. Consultation room (each 14 sq.m)					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ख. Treatment and Dressing room					
	ग. Sub Waiting room (sq.m)	१ वटा (१४)	१ वटा (२१)	१ वटा (३५)	१ वटा (३५)	
४	**Obs/Gyne.Clinic**					
	क. Consultation room (each 14 sq.m)					
	ख. Treatment room (17.5 sq.m)	१ वटा	१ वटा	१ वटा	१ वटा	
	ग. Waiting room (14 sq.m)	१ वटा	१ वटा	१ वटा	१ वटा	
५	**Pediatric Clinic**					
	क. Consultation room (each 14 sq.m)					
	ख. Treatment room (14 sq.m)	१ वटा	१ वटा	१ वटा	१ वटा	
	ग. Immunization room (14 sq.m)	१ वटा	१ वटा	१ वटा	१ वटा	
	घ. Recreation & Play room (14 sq.m)	१ वटा	१ वटा	१ वटा	१ वटा	
	ङ. Waiting room (14 sq.m)	१ वटा	१ वटा	१ वटा	१ वटा	
६	**Orthopedic Clinic**					
	क. Consultation room (each 14 sq.m)					
	ख. Plaster and Recovery room (14 sq.m)	१ वटा	१ वटा	१ वटा	१ वटा	
	ग. Treatment room (14 sq.m)	१ वटा	१ वटा	१ वटा	१ वटा	
	घ. Waiting room (14 sq.m)	१ वटा	१ वटा	१ वटा	१ वटा	
	ङ. Physiotherapy room (28 sq.m)	१ वटा	१ वटा	१ वटा	१ वटा	
७	**ENT Clinic**					
	क. Consultation room (each 14 sq.m)	१ वटा	१ वटा	१ वटा	१ वटा	
	ख. Treatment room (14 sq.m)	१ वटा	१ वटा	१ वटा	१ वटा	
	ग. Audiometry/Speech room (14 sq.m)	१ वटा	१ वटा	१ वटा	१वटा	
	घ. Waiting room					
८	**Dental Clinic**					
	क. Consultation room (each 14 sq.m)					
	ख. X-ray room					
	ग. Workshop/Lab					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	घ. Recovery room					
९	**Skin & STD clinic**					
	क. Consultation room (each 14 sq.m)					
	ख. Treatment room					
	ग. Skin Lab					
	घ. Waiting room					
	ङ. Counseling room					

(३) अन्तरङ्ग विभाग- उपचारात्मक सेवा

क्र.स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	क. जनरल वार्डको हकमा महिला र पुरुषको लागि अलग अलग वार्डको व्यवस्था ख. यदि छुट्टै वार्डको व्यवस्था गर्न नसकिएको खण्डमा महिला बिरामीको गोपनियता र सुरक्षाको प्रत्याभ'ति भएको (जस्तै: स्क्रिन राखिएको वा पार्टिसन भएको)					
२	वार्डको सुविधा हुने गरी ड्रेसिङ्ग रुम, काउन्सेलिङ रुम आदिको व्यवस्था भएको					
३	एक जनरल वार्डमा अधिकतम पच्चीस शय्या भन्दा बढी नराखेको					
४	शय्या वीचको दूरी कम्तिमा ५ फिट हुनुपर्ने र भित्ताबाट कम्तिमा २ फिटको दूरी कायम गरेको					
५	एक कन्सल्टेन्टको मातहतमा ३० शय्या भन्दा बढी शय्या नराखेको					
६	एक क्युविकल (Cubicle) मा ६ शय्या भन्दा बढी नराखेको					
७	अस्पतालमा आवश्यकता अनुसार क्याविन कोठाहरूको व्यवस्था भएको र कुल शय्याको बढीमा ३० प्रतिशत मात्र क्याविन शय्या राखेको					
८	ठूला र जटिल प्रकारका शल्यक्रिया सेवा प्रदान गर्ने अस्पतालमा कार्डियाक मोनिटर भेन्टिलेटर सहितका पोस्टअपरेटिभ रिकभरी शय्या अनिवार्य रुपमा उपलब्ध भएको					
९	प्रत्येक वार्डको लागि अलग अलग नर्सिङ स्टेशन भएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

१०	नर्सिङ ड्यूटी स्टेशनबाट प्रत्येक बिरामीको प्रत्यक्ष निगरानी हुने व्यवस्था वा प्रत्येक शय्यामा कल बेलको व्यवस्था					
११	अस्पतालमा आवश्यकता अनुसार नर्स तथा डाक्टरको ड्युटी रुम तथा शौचालयको व्यवस्था गरिएको					
१२	बच्चा, सुत्केरी, अब्जर्भेसन तथा सरुवा रोगका लागि छुट्टाछुट्टै वार्डको व्यवस्था भएको					
१३	जनरल शय्याको हकमा ६ शय्याको अनुपातमा १ स्टाफ नर्सको व्यवस्था भएको					
१४	प्रसूति सेवा प्रदान गर्ने अस्पतालको लेबर रुम र प्रसूति कक्षमा कम्तिमा एउटा कार्डियो-टोपोग्राफी मेशिन जडान भएको					
१५	लेबर रुमको छुट्टै व्यवस्था भएको					
१६	लेबर रुम/एक्टिभ लेबर वार्डको लागि छुट्टै शौचालयको व्यवस्था भएको					
१७	प्रसूति हुनु अगावैका बिरामी भर्ना गर्नका लागि pre-labour ward को व्यवस्था भएको					
१८	प्रति लेबर टेबल २ जना मिडवाईफ वा SBA तालिम प्राप्त नर्स भएको र एक्टिभ लेबर वार्डको हकमा प्रति २ शय्या १ जना मिडवाइफ वा SBA तालिम प्राप्त नर्सको व्यवस्था भएको					
१९	एक्टिभ लेबर वार्ड र लेबर रुम जोडिएको					
ग १	**अन्तरङ्ग विभाग पूर्वाधार मापदण्ड**					
	क. Ward Area (Per bed /7sqm)					
	ख. Nursing station (sq.m)	१वटा (१७.५ वर्ग मिटर)	१वटा (१७.५ वर्ग मिटर)	१वटा (21वर्ग मिटर)	Per Ward १वटा (21वर्ग मिटर)	
	ग. Nurse's changing room					
	घ. Treatment room (sq.m)	१वटा (१०.५ वर्ग मिटर)	१वटा (१४ वर्ग मिटर)	१वटा (21वर्ग मिटर)	१वटा (21वर्ग मिटर)	
	ङ. Clean Utility room (14 sq.m)	१वटा	१वटा	१वटा	१वटा	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	च. Ward Kitchen /Pantry (sq.m)	१वटा (१०.५ वर्ग मिटर)	१वटा (१४ वर्ग मिटर)	१वटा (21वर्ग मिटर)	१वटा (21वर्ग मिटर)	
	छ. Ward Store (sq.m)	१वटा (१०.५ वर्ग मिटर)	१वटा (१४ वर्ग मिटर)	१वटा (21वर्ग मिटर)	१वटा (21वर्ग मिटर)	
	ज. Dr.'s duty room with toilet (sq.m)	१वटा (१०.५ वर्ग मिटर)	१वटा (१४ वर्ग मिटर)	१वटा (21वर्ग मिटर)	१वटा (21वर्ग मिटर)	
	झ. Water closets/toilet 1 to every 8 beds (male)					
	ञ. Urinal /toilet 1 to every 6 beds (female)					
	ट. Wash basins: 1 for every 12 beds					
	ठ. Sinks: 1 for each ward					
	ड. Kitchen sinks & dishwasher: 1 for each ward					

नोट- ***छायाँ पारिएको भाग लागू नहुने***

* बिरामीको चाप तथा आवश्यकता अनुसार

(४) **आकस्मिक विभाग- उपचारात्मक सेवा**

क्र.स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	कुल शय्या क्षमताको कम्तिमा दश प्रतिशत आकस्मिक कक्षमा शय्याहरूको उपलब्धता					
२	आकस्मिक सेवाका लागि कुल शय्याको कम्तिमा दश प्रतिशत शय्या छुट्टयाइ देहाय अनुरुप वर्गिकरण गरी सेवा दिने व्यवस्था मिलाइएको (दश प्रतिशत भन्दा बढी शय्या छुट्टयाइएको सन्दर्भमा तल उल्लेख भएका वर्गीकरणको अनुपातमा शय्याको बाँडफाड भएको)					
	क. रातो (१%)					
	ख. पहेलो (२%)					
	ग. हरियो (३%)					
	घ. कालो (१%)					
	ङ. निगरानी कक्ष (३%)					

गण्डकी प्रदेश सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय पोखरा, नेपाल

३	क. आकस्मिक कक्षवाट अल्ट्रासाउण्ड, एक्सरे, इमेजिङ सेवा, प्रयोगशाला, ओ.पी.डी., ओ.टी. तथा अन्य सेवाहरुमा सजिलै बिरामी ल्याउन लैजान सकिने व्यवस्था (व्हिलचेर÷ट्रली÷स्टेचर जान सक्ने अवस्था)					
	ख. व्हिलचेयर (प्रति ५ बेड- २), ट्रलि (प्रति ५ बेड- १), स्ट्रेचर (प्रति ५ बेड- १) उपलब्ध भएको साथै सो राख्ने स्थान र चलाउने जनशक्तिको व्यवस्था भएको					
४	आकस्मिक कक्षमा प्रतिक्षालय, शौचालय, ट्रायज क्षेत्र, निसङ्क्रमण कक्षका कोठाको व्यवस्था साथै चेन्जिङ्ग रुम, मेडिको-लिगल सम्बन्धी कार्यका लागि गोपनियता सुनिश्चित हुनेगरी व्यवस्था भएको					
५	चौबिसै घण्टा आकस्मिक सेवा दिने व्यवस्था भएको					
	क. चौबीसै घण्टा दक्ष स्वास्थ्यकर्मी र अनकलमा चिकित्सक उपलब्ध हुने व्यवस्था भएको					
	ख. चौबीसै घण्टा चिकित्सक र अनकलमा कन्सल्टेन्ट उपलब्ध हुने व्यवस्था भएको					
६	आकस्मिक सेवामा काम गर्ने जनशक्तिले Basic Life Support/Primary Trauma Care/Advanced Cardiac Life Support/Advanced Trauma Life Support/Primary Emergency Care आदि तालिम प्राप्त गरेको					
७	आकस्मिक सेवाका लागि चाहिने आवश्यक औषधीहरु चौबिसै घण्टा उपलब्ध हुने व्यवस्था					
८	आकस्मिक विभागबाट बिरामी भर्ना गर्न, रिफर हुने भए रिफरल प्रक्रिया र बिरामी सार्ने पद्धतीको स्पष्ट व्यवस्था भएको					
९	आकस्मिक विभागको लागि छुट्टै शल्यक्रिया कक्ष					
१०	सञ्चार सुविधा भएको (टेलिफोन, ईन्टरनेट) भएको					
११	शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था भएको					
१२	आकस्मिक सेवाको लागि छुट्टै प्रयोगशालाको व्यवस्था भएको र चौबिसै घण्टा प्रयोगशालाको सुविधा उपलब्धता भएको					
घ १	**आकस्मिक विभाग सम्बन्धी औजार, उपकरण मापदण्ड**					
	१. सक्सन मेसिन	१	२	५	७	
	२. सुचर सेट	१	२	५	१०	
	३. Artery Forceps					
	४. Dissection Forceps non tooth					
	५. Dissection forceps tooth					
	६. Needle holder					
	७. Scissors (different types)					
	८. एम्बु व्याग (Resuscitation with Laryngoscope) र मास्क	२	३	५	७	
	९. अक्सिजन	२	४	७	१०	
	१०. ई सी जी मेशिन	१	१	२	३	
	११. Cardiac Monitor	१	२	३	५	
	१२. डीफीब्रीलेटर (Automatic Electronic Defibrillator)	१	१	२	२	
	१३. भेन्टीलेटर (Portable)	१	१	२	२	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	१४. वी पी सेट (प्रत्येक उपचार कक्षमा)					
	१५. आइ भी स्टेण्ड (उपचार शय्याको अनुपातमा)					
	१६. प्लाष्टर सेट	१	१	२	२	
	१७. डाईग्नोटिक सेट	१	२	४	४	
	१८. आकस्मिक कार्यको लागि औषधी सहितको कार्ट (ट्रली)	१	१	२	२	
	१९. बेड प्यान (प्रति ५ बेड २ वटा)					
	२०. युरीनल (प्रति ५ बेड २ वटा)					
	२१. स्टुल (हरेक बेडमा)					
	२२. सूचना पाटी					
	२३. Foot Step (प्रति ५ बेड २ वटा)					
	२४. ट्राकियोस्टोमी सेट	१	१	१	१	
	२५. Intraosseous set	१	१	२	२	
	२६. भेनस सेक्सन सेट	१	१	२	२	
	२७. CVP Line Set	१	१	२	२	
	२८. निवुलाईजर सेट	१	२	२	२	
	२९. वाटरसील ड्रेनेज सेट	१	१	२	२	
	३०. ग्यास्ट्रिक ट्युव/NG Tube Aspiration Set					
	३१. डुस सेट (Enema)					
	३२. खुट्टाले चलाउने सक्सन मेसिन (Non-Electric)					
	३३. Disposable Syringe 3cc, 5cc, 10cc, 20cc					
	३४. I.V. Cannula 14G-24G					
	३५. I.V. Set + Pediatric Burret					
	३६. I.V. Infusion Set					
	३७. Gloves No.6, 6.5, 7, 7.5					
	३८. Crepe Bandage 4"					
	३८. Crepe Bandage 6"					
	३९. Blood Transfusion Set					
	४०. Leucoplast					
	४१. Endo tracheal tube (Pediatric and Adult) 3.0-8.5					
	४२. Laryngeal Mask airway 3.0-8.5					
	४३. Laryngoscope with blade (Adult, Pediatric sizes)					
	४४. Oxymetazoline Nasal drop					
	४५. Ipratropium bromide inhaler + Solution					
	४६. Clinwax ear drop					
	४७. Silver sulphadiazine cream					
	४८. Antibiotic Injection (Different)					
	४९. Stethoscope					
	५०. Thermometer					
	५१. Sphygmomanometer					
	५२. Tongue depressor					
	५३. Torch Light					
	५४. Knee hammer					
	५५. Wooden Splint					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	५६. Spinal Board-1					
	५७. Cervical Collor 1-5					
	५८. Pulse Oxymeter -1					
	५९. Otoscope-1					
	६०. Ophthalmoscope-1					
	६१. Glucometer -1					
	६२. Digital Clock					
	६३. Different Size (K- Wire)					
घ २	**आकस्मिक, जीवन रक्षक र सघन उपचारमा प्रयोग हुने औषधीको सूची**					
	१. Acetazolamide (Injection; tablet)					
	२. Acetylcysteine (Injection; tablet)					
	३. Aspirin tablet					
	४. Acyclovir (Injection; tablet)					
	५. Adenosine (injection)					
	६. Albumin, human injectable solution 5%, 20%					
	७. Alteplase (Injection)					
	८. Amikacin (Injection)					
	९. Aminophylline (Injection)					
	१०. Amiodarone (Injection)					
	११. Amphotericin B-Liposomal (Injection)					
	१२. Amoxicillin (Injection)					
	१३. Amoxicillin+ Clavulanic acid (Injection)					
	१४. Adrenaline (Injection)					
	१५. Anti-D immunoglobulin					
	१६. Anti- rabies hyperimmune serum					
	१७. Anti-tetanus immunoglobulin					
	१८. Atorvastatin tablet					
	१९. Atropine (injection; eye drop)					
	२०. Benzathine Benzylpenicillin injection					
	२१. Benzylpenicillin (penicillin G) injection					
	२२. Budesonide MDI					
	२३. Bupivacaine injection 0.25%; 0.5%					
	२४. Calcium Chloride injection					
	२५. Calcium Gluconate injection					
	२६. Carboprost Injection					
	२७. Cefepime injection					
	२८. Cefotaxime injection					
	२९. Ceftazidime injection					
	३०. Ceftriaxone injection					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	३१. Charcoal, activated powder					
	३२. Chloramphenicol injection					
	३३. Chlorpromazine injection					
	३४. Ciprofloxacin injection; topical 0.3%					
	३५. Clonidine tablet (immediate release)					
	३६. Compound solution of sodium lactate (Ringer's Lacttate)					
	३७. Deferoxamine					
	३८. Desmopressin injection; nasal spray					
	३९. Dexamethasone injection; tablet					
	४०. Dexmedetomidine injection					
	४१. Diazepam injection					
	४२. Diclofenac sodium injection					
	४३. Digoxin injection; oral liquid; tablet					
	४४. Digoxin immune fab					
	४५. Diltiazem injection					
	४६. Dimercaprol (BAL)					
	४७. Dinoprostone topical					
	४८. Dobutamine injection					
	४९. Dolutegravir tablet					
	५०. Dopamine injection					
	५१. Doxycycline injection					
	५२. Dried Aluminium hydroxide+ magnesium hydroxide					
	५३. Drotaverine injection					
	५४. Enalapril injection; tablet					
	५५. Enoxaparin injection					
	५६. Ephedrine injection					
	५७. Epinephrine injection					
	५८. Esmolol injection					
	५९. Etophylline+ theophylline injection					
	६०. Flumazenil injection					
	६१. Fluticasone MDI					
	६२. Folinic Acid (leucovorin) injection					
	६३. Fomipezole injection					
	६४. Formoterol MDI					
	६५. Furosemide injection					
	६६. Ganciclovir injection					
	६७. Gentamycin injection					
	६८. Glucagon injection					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	६९. Glucose with sodium chloride 5%; 0.9%					
	७०. Glucose/dextrose 5%, 25%, 50%					
	७१. Glyceryl trinitrate injection					
	७२. Glycopyrrolate injection					
	७३. Haloperidol injection					
	७४. Heparin sodium (unfractionated) injection					
	७५. Hepatitis B vaccine					
	७६. Hepatitis B immunoglobulin					
	७७. Hydralazine injection					
	७८. Hydrocortisone injection; tablet					
	७९. Hyoscine N-butylbromide injection					
	८०. Insulin (soluble) injection					
	८१. Ipratropium Bromide Metered Dose Inhaler (MDI); respules					
	८२. Isoprenaline (isoproterenol) injection					
	८३. Isosorbide dinitrate tablet (sublingual)					
	८४. Isosorbide mononitrate tablet					
	८५. Ketorolac injection					
	८६. Labetalol injection; tablet					
	८७. Lactulose oral liquid					
	८८. Levetiracetam injection					
	८९. Levothyroxine tablet; injection					
	९०. Lidocaine (lignocaine preservative free) injection					
	९१. Lidocaine 2%, topical					
	९२. Lidocaine + epinephrine 1%; 2%					
	९३. Lithium Carbonate tablet					
	९४. Lorazepam injection					
	९५. Magnesium Sulfate injection					
	९६. Mannitol injectable solution 20%					
	९७. Methyldopa tablet					
	९८. Methylergometrine injection					
	९९.Methylprednisolone injection					
	१००. Metoclopromide injection					
	१०१. Metoprolol injection					
	१०२. Metronidazole injection					
	१०३. Midazolam injection					
	१०४. Mifepristone / misoprostol copackage tablet					
	१०५. Misoprostol tablet oral / vaginal					
	१०६. Morphine injection					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	१०७. Multiple electrolyte solution/ balanced electrolyte solution (for parenteral use)					
	१०८. Naloxone injection					
	१०९. Nifedipine capsule(immediate release)					
	११०. Nimodipine tablet					
	१११. Norepinephrine (noradrenaline) injection					
	११२. Normal immunoglobulin (IVIG)					
	११३. Ondansetron injection					
	११४. Oral rehydration salts					
	११५. Oxytocin injection					
	११६. Pantoprazole injection					
	११७. Paracetamol injection; suppository					
	११८. Pethidine injection					
	११९. Pheniramine injection					
	१२०. Phenobarbital injection					
	१२१. Phenylephrine injection					
	१२२. Phenytoin injection					
	१२३. Potassium Chloride injection					
	१२४. Pralidoxime injection					
	१२५. Procainamide injection					
	१२६. Procaine Benzylpenicillin injection					
	१२७. Promethazine injection					
	१२८. Propanolol injection					
	१२९. Propylthiouracil tablet					
	१३०. Protamine sulfate injection					
	१३१. Pyridoxine tablet					
	१३२. Rabies vaccine					
	१३३. Ranitidine injection					
	१३४. Salbutamol inhalation; injection; MDI; rotahaler					
	१३५. Sodium bicarbonate injection					
	१३६. Sodium chloride injection					
	१३७. Sotalol injection					
	१३८. Streptokinase injection					
	१३९. Tetanus Antitoxin; tetanus toxoid					
	१४०. Thiamine					
	१४१. Tranexamic acid injection					
	१४२. Valproic acid (sodium valproate) injection					
	१४३. Vasopressin injection					
	१४४. Verapamil injection					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	१४५. Voriconazole injection					
	१४६. Warfarin tablet					
	१४७. Water for injection					
	१४८. Others as per necessary					

नोट- ***छायाँ पारिएको भाग लागू नहुने***

अत्यावश्यक औषधिको सूची स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय/गण्डकी प्रदेश, स्वास्थ्य मन्त्रालयले समय समयमा अद्यावधिक गरे बमोजिम कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ।

(५) **शल्य चिकित्सा विभाग- उपचारात्मक सेवा**

क्र.स.	**मापदण्डहरु**	**शय्या सङ्ख्या र छ/छैन**				**कैफियत**
		२५	५०	१००	२००	
१	प्रति पचास शय्या क्षमता बराबर एउटा मेजर ओ.टी. र एउटा माइनर ओ.टी.को व्यवस्था भएको	१+१	१+१	२+२	४+२	
२	सि.नं. १ का अतिरिक्त प्रत्येक पच्चीस शय्या सर्जिकल बेडका लागि एक मेजर ओ.टी. र आवश्यक माइनर ओ.टी. को थप व्यवस्था					
३	प्रति पचास शय्या क्षमता बराबर एउटा (Pre Anesthetic Check up) एनेस्थेटिक तयारी कक्षको व्यवस्था भएको					
४	अक्सिजन आपूर्तिको नियमित व्यवस्था (central supply **oxygen manifold** and emergency backup)					
५	ओ. टी. वातानुकूलित भएको र मेजर ओ.टि. मा HVAC सिस्टम भएको					
६	ओ. टी. को बाहिर बिरामी पर्याप्त कुर्सी सहितको कुरुवा बस्ने व्यवस्था भएको					
७	मेजर ओ.टी. भएको जुनसुकै अस्पतालमा आइ.सि.यू. अनिवार्य हुनु पर्ने व्यवस्था भएको					
८	प्रत्येक मेजर ओ.टी. को लागि पोष्ट अपरेटिभ वार्डको व्यवस्था भएको					
९	अस्पतालमा शल्यक्रिया पश्चात पनि बिरामीको अवस्था स्थिर नभएसम्म उक्त शल्यक्रिया गर्ने समूह तथा सर्जन र एनेस्थेसियोलोजिष्टको सेवाको सुनिश्चितता भएको					
१०	नर्स र डाक्टरहरुका लागि चिया खाजा खाने सुविधा सहितको Pantry को व्यवस्था भएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय पोखरा, नेपाल

११	सफा र फोहोर कपडाहरुको लागि छुट्टै Utility Room को व्यवस्था					
१२	पर्याप्त मात्रामा लकरको व्यवस्था सहित महिला र पुरुषका लागि छुट्टा/छुट्टै Changing Room भएको					
ङ १	**शल्य चिकित्सा सम्बन्धी औजार उपकरण मापदण्ड**					
१	Auto clave HP Horizontal	१	१	२	२	
२	Auto Clave HP Vertical (2 bin)	१	१	२	२	
३	Operation Table Ordinary Pediatric	Optional	Optional	१	१	
४	Operation Table Hydraulic Major	२	२	४	४	
५	Operation Table Hydraulic Minor	१	१	२	२	
६	Operating Table Orthopedic	१	१	२	२	
७	Autoclave with burners 2 bin	१	१	२	२	
८	Autoclave vertical single bin	३	३	४	४	
९	Shadowless lamp ceiling type major	१	१	३	३	
१०	Shadowless lamp ceiling type minor	२	२	४	४	
११	Shadowless lamp stand model	१	१	३	३	
१२	Focus lamp ordinary	४	४	६	६	
१३	Sterilizer big (Instrument)	२	२	४	४	
१४	Sterilizer Medium (Instrument)	१	१	३	३	
१५	Sterilizer Small (Instrument)	१	१	३	३	
१६	Bowl Steriliser-big	१	१	३	३	
१७	Bowl steriliser-medium	२	२	४	४	
१८	Diathermy machine (Electric Cautery)	४	४	६	६	
१९	Suction Apparatus1Electircal	६	६	१०	१०	
२०	Suction Apparatus (foot operated)	६	६	१०	१०	
21	Dehumidifier	४	४	६	६	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

२२	Ultra Violet Lamp	४	४	६	६	
२३	Ethylene Oxide Sterilizer	४	४	६	६	
२४	Microwave Sterilizer	२	२	४	४	
ङ २	**एनेस्थेसिया सम्बन्धी औजार उपकरण मापदण्ड (सबै वार्ड समेत)**					
१	Anaesthetic laryngoscope magills with four blades • Adult • Paediatric	 १ १	 १ १	 ५ २	 ५ २	
२	Endo Tracheal tube sets	२	२	१०	१५	
३	Magills forceps (two sizes)	१	१	५	५	
४	Connector set of six for E.T.T. (Circuit)	१	१	१५	१५	
५	Tubes connecting for ETT (T-Piece)	१	१	१५	१५	
६	Air way (Female)	२	२	४०	४०	
७	Air way (Male)	२	२	४०	४०	
८	Mouth Prop	२	२	४०	४०	
९	Tongue Depressors	४	४	४०	४०	
१०	O2 cylinder for Boyles	२	२	४०	४०	
११	N2O Cylinder for Boyles	१	१	२०	२०	
१२	PFT machine	१	१	२	२	
१३	Boyles Apparatus with Fluotec and circle Absorber	१	१	५	८	
१४	Ventilators	१	१	१५	१५	
१५	Oxygen Concentrator/ Cylinder	२	२	१०	१०	
१६	Monitors ECG, NIBP, SPO2 with IBP	२	२	२५	२५	
१७	Monitors ETCO2/ Gas Analyzer IBP	१	१	१०	१०	
१८	Transport Monitor ECG, SPO2, NIBP	२	२	१०	१०	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

१९	Transport Ventilator	१	१	१	१	
२०	Fibreoptic Bronchoscope a) Adult b) Paediatric	१	१	१ १	१ १	
21	Portable USG(as mentioned in radioimaging section)					
२२	Portable Echocardiography for ICU/CCU/OT	१	१	१	१	
२३	Mac Coy Laryngoscope	४	४	४	४	
२४	Intubating LMA 3,4	८	८	८	८	
२५	Video Laryngoscope	१	१	४	४	
२६	Double Lumen Tube	२	२	१०	१०	
२७	AMBU bag / Mask	१०	१०	२५	२५	
२८	GAS analyser	१	१	१	१	
२९	Defebrilator	२	२	५	५	

नोट- ***छायाँ पारिएको भाग लागू नहुने***

(६) सघन उपचार कक्ष/विभाग (आई.सि.यू., सि.सि.यू., एन.आई.सि.यू.) - उपचारात्मक सेवा

क्र.स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
1.	चौबिसै घण्टा सघन उपचार सेवा दिने व्यवस्था मिलाएको					
2.	कुल उपलब्ध शय्याको कम्तिमा ५ प्रतिशतको अनुपातमा आई. सि. यू. शय्या र कम्तिमा ५ प्रतिशत Intermediate care units (HDU, HCU, NIMCU, PIMCU, etc) शय्याको व्यवस्था गरेको					
3.	आइ.सि.यू. कक्षमा प्रति दुई शय्याका लागि एक भेन्टिलेटरको उपलब्धता					
4.	आई.सि.यु., एन.आई.सि.यू. जस्ता सघन सेवा प्रदान गर्ने युनिटमा प्रति शय्याको अनुपातमा एक जना स्टाफ नर्सको व्यवस्था					
5.	सि.सि.यू.को हकमा गम्भिर बिरामीका लागि १:१ को अनुपातमा नर्सिङ स्टाफ भएको र सामान्य बिरामीको लागि २:१ को अनुपातमा नर्सिङ स्टाफ भएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

6.	Intermediate care units (HDU, HCU, NIMCU, PIMCU, etc) शय्याको प्रति दूई शय्यामा १ जना नर्स उपलब्ध भएको					
7.	तालिम प्राप्त चिकित्सक चौबिसै घण्टा उपस्थित रहने र सम्बन्धित कन्सल्ट्याण्ट अनकलमा उपलब्ध हुने व्यवस्था					
8.	बिरामीहरुको अवस्थाबारे चौविस घण्टामा कम्तिमा दुई पटक बिरामीका आफन्तलाई जानकारी दिने व्यवस्था					
9.	कडा सरुवारोग भएका बिरामीलाई सघन उपचार आवश्यक परेका बिरामीलाई छुट्टै आइसोलेशनमा (सघन उपचारको कुल शय्या सङ्ख्याको १० प्रतिशत शय्यालाई आइसोलेशन शय्या) उपचारको प्रवन्ध मिलाएको					
10.	सघन उपचार कक्ष वातानुकुलित बनाईएको					
11.	शल्यक्रिया कक्ष (Operation Theater), आकस्मिक विभाग (Emergency Department), रेडियोलोजी (radio-imaging) र प्रयोगशाला (clinical lab) सँग सहज पहुँच भएको र जोडिएको					
12.	सघन उपचार कक्षबाट एक्स-रे मेसिन, शय्या, ट्रिल जस्ता उपकरणहरु सजिलोसँग ल्याउन र लैजान सकिने व्यवस्था भएको					
13.	बिरामीहरुको परिवारका लागि प्रति शय्या सङ्ख्या एकका दरले कुर्सी भएको छुट्टै कुरुवा कोठाको व्यवस्था भएको					
14.	बिरामीहरुलाई भेट्नका लागि दिनमा कम्तिमा २ पटक निश्चित Visiting Hours छुट्टाईएको					
15.	टेबल र कुर्सी सहितको परामर्श कोठाको व्यवस्था					
16.	Central Monitoring System सहितको Central Nursing Station को व्यवस्था भएको					
17.	नर्स र डाक्टरहरुका लागि चिया खाजा खाने सुविधा सहितको Pantry को व्यवस्था भएको					
18.	सफा र फोहोर कपडाहरुको लागि छुट्टै Utility Room को व्यवस्था					
19.	पर्याप्त मात्रामा लकरको व्यवस्था सहित महिला र पुरुषका लागि छुट्टा छुट्टै Changing Room भएको					
20.	कुनै पनि Procedure गर्नका लागि पर्याप्त हुने गरी प्रत्येक आई.सी यू. शय्याका लागि ठाँउ र बत्तीको व्यवस्था भएको					
21.	प्राकृतिक रुपमा उज्यालो भएको					
22.	आगो नियन्त्रणका उपकरण र यन्त्रहरुको उपलब्धतता					
23.	बिरामीहरुको नियमित उपचार र स्याहारका लागि प्रोटोकल तयार गरिएको र सोही अनुसार कार्यान्वयन गरेको					
24.	संक्रामक रोकथाम तथा नियन्त्रणका सबै उपायहरु अवलबन गरिएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

25.	हात धुनका लागि अलग्गै ठाँउको व्यवस्था गरिएको					

नोट- *छायाँ पारिएको भाग लागू नहुने*

(३) जनशक्ति व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड

(१) सुशासन, व्यवस्थापन तथा जनस्वास्थ्य कार्यक्रमका लागि जनशक्ति:

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१.	मेडिकल डाइरेक्टर/ मेडिकल सुपरिटेनडेन्ट	१ (मे.सु)	१ (प्र.मे.सु.)	१ (प्र.मे.सु)	१ (प्र.मे.सु./ निर्देशक)	
२.	मेट्रोन	१	१	१[@]	१[@]	
३.	प्रशासकीय अधिकृत	१	१	१	१	
४.	अस्पताल व्यवस्थापन अधिकृत	१	१	१	१	
५.	जनस्वास्थ्य अधिकृत	१	१	१	१	
६.	Dietician	१	१	१-senior dietician १- dietician	१-senior dietician १- dietician	
७.	सूचना अधिकृत	१	१	१	१	
८.	आइ.टि. सहायक/अधिकृत	१	१/१	२/१	३/२	
९.	बायोमेडिकल टेक्निसियन/इन्जिनियर	१	१	२/१	३/२	
१०.	मेडिकल रेकर्डर सहायक/अधिकृत	१	१/१	२/१	४/२	
११.	अस्पताल वित्तीय व्यवस्थापक (लेखा अधिकृत/लेखापाल/स. लेखापाल)	१	१	१/१	१/२	
१२.	स्टोर किपर (सहायक /अधिकृत)	१	१	१	१	
१३.	रिसेप्सनिस्ट	१	१	१	१	

[@] *Master's in nursing लाई जनाइएको छ।*

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

(२) **क्लिनिकल सेवाका लागि जनशक्ति**

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	विशेषज्ञ चिकित्सक	हरेक विभागमा १ जना	हरेक विभागमा १ जना	हरेक विभागमा २ जना	हरेक विभागमा २ जना	
२	जनरल फिजिसयन	१ जना	१ जना	२ जना	२ जना	
३	जनरल सर्जन	१ जना	१ जना	२ जना	२ जना	
४	वालरोग विशेषज्ञ	१ जना	१ जना	२ जना	२ जना	
५	हाड तथा जोर्नी विशेषज्ञ		१ जना	२ जना	२ जना	
६	स्त्रीरोग विशेषज्ञ	१ जना	१ जना	२ जना	२ जना	
७	यौन तथा छाला रोग विशेषज्ञ			२ जना	२ जना	
८	एनेस्थेसियोलोजिष्ट		१ जना	२ जना	२ जना	
९	एम.डि. जनरल प्राक्टिस्नर (एम.डि.जी.पि.)/फेमिलि मेडिसिन/ ईमरजेन्सि मेडिसिन (अनिवार्य)	१ जना	१ जना	२	२	
१०	डेन्टल सर्जन	१ जना	१ जना	२	२	
११	मानसिक रोग विशेषज्ञ			१	१	
१२	नाक,कान, घाटी रोग सर्जन			१	१	
१३	प्याथोलोजिष्ट÷बायोकेमिष्ट÷माइक्रोबायोलोजिष्ट			२	२	
१४	अप्थल्मोलोजिष्ट		१	१	१	
१५	रेडियोलोजिष्ट	१	१	२	२	
१६	प्लास्टिक, रेकस्ट्रक्टिभ, अस्थेटिक र ह्यन्ड सर्जन			as per speciality available	as per speciality available	
१७	Neonatologist			१	१	
१८	Critical care physician			१	१	
१९	मेडिकल अधिकृत (एम.बी.बी.एस.)	६	१०	२४	४८	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

२०	नर्सिङ्ग सुपरभाइजर	१	१	३	३	
२१	नर्सिङ्ग अधिकृत	२	४	८	१६	
२२	नर्सिङ्ग स्टाफ	१५	२५	४०	८०	
२३	पारामेडिकल स्टाफ/हे. अ.	८	१०	१२	२४	
२४	बरिष्ठ औषधी व्यवस्थापक/फार्मेसी अधिकृत/फार्मेसी सहायक	०/१/२	०/१/३	१/२/५	२/४/१०	
२५	एनेस्थेटिक सहायक	२	३	४	८	
२६	डेन्टल हाइजिनिस्ट	१	१	२	२	
२७	डेन्टल सहायक	१	१	२	२	
२८	MO/Optometrist		१	१/१	१/१	
२९	अप्थाल्मिक सहायक	१	१	२	२	
३०	मेडिको-लिगल र फोरेन्सिक सेवा	१ मे. अ. तालिम प्राप्त	१ मे. अ. तालिम प्राप्त	१-MD Forensic Medicine २- MO	१-MD Forensic Medicine २- MO	
३१	फिजियोथेरापी (फिजियोथेरापिष्ट/ फिजियोथेरापी टेक्निसियन/ सहायक)	०/०/१	०/१/१	१/१/२	२/२/४	
३२	डाइटिसियन		१	१	१	
३३	सिनियर डाइटिसियन			१	१	
३४	ल्याव टेक्निसियन (परिच्छेद-७ बमोजिम)					
३५	रेडियोग्राफी टेक्नोलोजिष्ट÷रेडियोग्राफी अधिकृत÷वरिष्ठ रेडियोग्राफर (परिच्छेद-८ बमोजिम)					

नोट- १. छायाँ पारिएको ▭ भाग लागू नहुने

२. बरिष्ठ औषधी व्यवस्थापक भन्नाले B. Pharmacy पश्चात् Clinical Pharmacy वा Pharmaceutical Care वा Pharm D मा Post-Graduation शैक्षिक उपाधि हासिल गरेको व्यक्ति हुनु पर्नेछ।

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

(३) **अस्पताल व्यवस्थापन, सहयोगका लागि जनशक्ति**

क्र.स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१.	हाउस किपर	१	१	१	१	
२.	CSSD	२	२	३	३	
३.	Laundry र Housekeeping	२	२	३	३	
४.	सुरक्षा गार्ड	२४ घण्टा	२४ घण्टा	२४ घण्टा	२४ घण्टा	
५.	BMET	१(Diploma)	१(Diploma)	१ Biomedical Engineer + १ Diploma	१ Biomedical Engineer + १ Diploma	
६.	सामाजिक सेवा इकाई सम्बन्धी व्यवस्था (परिच्छेद-२३ बमोजिम हुने)					
७.	ह.स.चा. *					
८.	सुरक्षा गार्ड*					
९.	प्लम्बर	१	१	२	२	
१०.	Electrician	१	१	२	२	
११.	बगैFचे*					
१२.	कार्यालय सहयोगी *					

नोट: धारा, बिजुली र बगैंचे व्यवस्थापन, सुरक्षाको प्रबन्ध, सवारी चालक, कार्यालय सहयोगी लगायत सहायक कार्यका लागि सेवा करार, दरबन्दी वा आउटसोर्सिङ गरी आवश्यकता अनुसार सेवाको सुनिश्चितता गरेको हुनु पर्नेछ।

*= आवश्यकता अनुसार

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

(४) **जनशक्ति सम्बन्धी अन्य मापदण्डहरु**

क्र.स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१.	स्वास्थ्य संस्थामा एम.डी.जी.पी. चिकित्सकको व्यवस्था (एम.डी.जी.पी. चिकित्सक नभएको अवस्थामा स्त्रि तथा प्रसूति रोग विशेषज्ञ र बाल रोग विशेषज्ञको व्यवस्था) एवं विभाग अनुसारका सम्वन्धित विशेषज्ञको व्यवस्था भएको	१	१	२	२	
२.	ईमर्जेन्सी तथा पोष्ट अपरेटिभ कक्ष (Post Operative Ward) मा प्रति दुई शय्यामा एकजना नर्स					
३.	हरेक स्वास्थ्यकर्मीहरुले सम्बन्धित व्यवसायिक काउन्सिलवाट दर्ता नम्बर लिएको र अद्यावधिक भएको					
४.	विदेशी चिकित्सक, नर्सिङ स्टाफ लगायतका स्वास्थ्यकर्मी वा स्वयंसेवक भए निजले मन्त्रालयको सिफारिसमा सम्बन्धित काउन्सिलवाट स्वीकृति लिएको					
५.	कार्यरत जनशक्तिमध्ये दुई तिहाई जनशक्ति पूर्णकालीन रुपमा कार्यरत रहेको					

(४) **विशेषज्ञ सेवा सम्बन्धी मापदण्ड**

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	विशेषज्ञ सेवा सम्बन्धी: जनस्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०७७ को अनुसूची-३ मा उल्लेख भएका विशेषज्ञ सेवाहरु दिने अस्पताललाई विशेषज्ञ अस्पतालको रुपमा बुझिने छ।					
२	जनरल अस्पताल/स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गर्ने विशेषज्ञ सेवा सम्बन्धी यस मापदण्डमा उल्लेख भए बाहेकका अन्य मापदण्ड संघीय मापदण्डले तोकेबमोजिम हुनेछ।					
३	विशेषज्ञ अस्पतालले अनुसूची-५ मा उल्लेख भए बाहेकका अन्य मापदण्ड सम्बन्धित संघीय मापदण्ड बमोजिम पूरा गर्नुपर्नेछ।					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

(५) रेडियो इमेजिङ सेवा सम्बन्धी मापदण्ड

(१) साधारण एक्सरे सेवा सम्बन्धी व्यवस्था

क्र.स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
क	**एक्सरे सेवा र उपकरण तथा सामग्री**					
	A. At least 500 MA X-ray with १. image intensifier	१	१	१	२	
	B. 100 MA digital X-ray २. machine (MOBILE) ३.	१	१	१	१	
	४. C. Dental X-ray machine	१	१	१	२	
	५. C-ARM	१	१	२	२	
	६. Lead Gloves, Specs, Thyroid protection	१ थान	१ थान	१ थान	१ थान	
	७. Table	१ थान	१ थान	१ थान	१ थान	
	८. Reporting Room मा Viewing Box Scale को व्यवस्था					
	९. X-Ray Room बाहिर Signal Light को व्यवस्था					
	१०.Dry View Processer (CR/DR System)					
	११.कम्तिमा एउटा ०.२ मी.मी बाक्लो लिड एप्रोन अथवा सो बराबरको विकिरणबाट सुरक्षा दिने सामग्रीको व्यवस्था	२ थान	२ थान	२ थान	२ थान	
	१२.कम्तिमा ०.२ मी.मी, बाक्लो चश्मा (Lead Glass 12" X 15") लिडको पन्जा, र गोनाड़ शिल्ड को व्यवस्था					
ख	**एक्सरे मेशिन राख्ने लगायत कोठाको व्यवस्था**					
	१. एउटा एक्सरे मेसिन जडान गर्नका लागि कम्तिमा ४५० से. मि. x ४०० से. मि. र उचाई कम्तिमा २५० से. मि. को कोठा उपलब्ध भएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	२. X-Ray Room (Wall Thikness 9 inch with plaster of paris or 6 inch with 0.2 mm Lead barrier or 2.00 mm Lead Thikness) भएको					
	३. एक्सरे कोठाको वरिपरी सर्भेक्षण आवधिक रुपमा मेडिकल फिजीसिस्ट वा विकिरण संरक्षण अधिकृतबाट गराउने व्यवस्था गरेको (सेवा सुरु गर्नुभन्दा पहिले र प्रत्येक तीन वर्षमा विकिरण सर्भेक्षण गर्ने गरेको)					
	४. प्रोसेसिङ कोठा एक्सरे कोठाभन्दा अलग भएको					
	५. नियन्त्रण गर्ने कोठा एक्सरे कोठा भन्दा अलग रहेको र कम्तिमा १५५ से. मि. x १२० से. मि. भएको					
	६. प्रतिक्षा गर्ने र रिपोर्ट दिने अलग अलग ठाउँको व्यवस्था भएको					
	७. Reporting Room मा Viewing Box Scale को व्यवस्था					
	८. विकिरण चुहावट नियन्त्रण गर्न निम्न व्यवस्था भएको					
	क. ढोका र हेर्ने झ्याल (viewing window) मा २ मि. मि. बाक्लो सिसा (लिड) भएको					
	ख. ०.२ मि. मि. बाक्लो सिसा (लिड) र १५ से. मि. ईटाको भित्ता वा २५ से. मि. ईट वा कंक्रिटको भित्ता भएको					
	ग. झ्याल नभएको कोठा, कोठाको भेन्टिलेसन जमिनदेखि १८० से. मि. माथि रहेको र स्वचालित ढोका भएको					
	घ. मोबाइल एक्सरे उपकरण सञ्चालन गर्दा तारको लम्बाई कम्तिमा २०० से. मि. भएको					
	९. पोर्टेबल एक्सरे उपकरणहरु सधै एक खण्ड (स्ट्यान्ड) मा राखिएको					
	१०. गुणस्तरीय एक्सरेको इमेज प्राप्त गर्न मानक एक्सपोजर मापदण्डहरुको चार्ट (स्ट्यान्डर्ड एक्सपोजर प्यारामिटर चार्ट) प्रयोग गरेको					
	११. Radiographer/ Radiography Technician र Radiologist को लागि बस्ने ठाउँको व्यवस्था भएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	१२. स्वास्थ्य संस्थामा मेडिकल फिजिसिस्ट र इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरको नियमित सेवा उपलब्ध हुने व्यवस्था गरेको					
ग	**दन्त एक्स-रे सेवाहरू सम्बन्धी व्यवस्था**					
	१. इन्ट्रा ओरल डेन्टल एक्सरेको लागि कोठाको क्षेत्रफल कम्तिमा २०० से. मी x ३०० से. मी र उचाई कम्तिमा २५० से.मी भएको					
	२. अर्थोपान्टोमोग्राम वा विम. सि.टि को लागि कोठाको क्षेत्रफल कम्तिमा ४५० x ४०० से. मी र उचाई कम्तिमा २५० से. मी भएको (अन्य व्यवस्था साधारण एक्सरेमा उल्लेख भए अनुसारको भएको)					
घ	**सिटि स्क्यान/एम.आर. आई. स्क्यान सम्बन्धी व्यवस्था**					
	१. स्क्यान गर्ने कोठामा क्षेत्रफल कम्तिमा ६२५ से. मि. X ४०० से. मि. र उचाइ कम्तिमा २५० से. मि. को भएको					
	२. नियन्त्रण गर्ने कोठा अलग हुनु पर्नेछ र यो कम्तिमा ४०० से. मि. X २०० से. मि. को भएको					
	३. प्रोसेसिङ कोठा स्क्यान गर्ने कोठाभन्दा अलग भएको					
	४. प्रतिक्षा गर्ने र रिपोर्ट दिने कोठा अलग अलग भएको					
	५. मानक एक्सपोजर मापदण्डहरुको चार्ट (स्ट्यान्डर्ड एक्सपोजर प्यारामिटर चार्ट) प्रयोग गरेको।					
	६. एम.आर.आई स्क्यानका लागि वाह्यचुम्बकीय असर नपर्ने व्यवस्था भएको					
	७. सि.टि./एम.आर.आई कक्षमा HVAC System र अन्यको हकमा एयर कन्डिसनरको व्यवस्था भएको					
	८. Multi Detector CT Scan को उपकरण		One16 slice or more	At least one 128 slice more	At least one 128 slice more	
	९. MRI मेसिन			At least one 1.5T	At least one 1.5T	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	१०.अन्य मापदण्ड साधारण एक्सरेमा उल्लेख भए अनुसारको भएको					
ङ	**अल्ट्रासाउन्ड सेवा**					
	१. स्वास्थ्य संस्थाले प्रवाह गर्ने सेवाको लागि अल्ट्रासाउन्ड मेशिन (Ultra-sound machine with color doppler at least)	१	२	3 machines among them at least • one mobile • one echo compatible • one with 3/4D probe, endocavitary probe and guided biopsy.	4 machines among them at least • one mobile • one echo compatible • one with 3/4D probe, endocavitary probe and guided biopsy.	
	२. सेवाग्राहिको अल्ट्रासाउन्ड गर्नको लागि उपयुक्त शय्या , म्याट्रेस र बेडसिटको व्यवस्था भएको					
	३. अल्ट्रासाउन्ड सेवाको लागि पर्याप्त जेल, नेपकिन पेपर/टावललगायतका सामाग्रीहरुको व्यवस्था भएको					
	४. रेकर्डिङ गर्न, प्रिन्ट गर्न र रिपोर्टिङको लागि कम्प्युटर र प्रिन्टरको व्यवस्था भएको					
	५. अन्य व्यवस्था साधारण एक्सरेमा उल्लेख भए अनुसारको भएको हुनुपर्ने					
च	Echocardiogram मेसिन		१	३	4	
नोट- छायाँ पारिएको भाग लागू नहुने						

(२) **रेडियो इमेजिंग सेवा सञ्चालन गर्नका लागि थप व्यवस्था**

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
क	**जनशक्ति सम्बन्धी**					
	१. Radiographer/Radiography Technician को व्यवस्था					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	२. Radiographer/Radiography Technician नेपाल स्वास्थ्य ब्यावसायी परिषदमा दर्ता भएको					
	३. एक्सरे Reading र रिपोर्टिङ्गको लागि नेपाल मेडिकल काउन्सिलबाट मान्यता प्राप्त Radiologist को व्यवस्था					१०० र २०० शय्याको हकमा पूर्णकालीन Radiologist को व्यवस्था गरिएको हुनुपर्ने।
	४. विकीरणको क्षेत्रमा काम गर्ने प्राविधिक कर्मचारीलाई विकिरण निगरानी उपकरण (पर्सनल रेडीएसन डोज मनिटर) प्रदान गरेको र उक्त उपकरणको नियमित परीक्षण तीन/ तीन महिनामा गर्ने गरेको					
	५. विकीरणको क्षेत्रमा काम गर्ने कर्मचारीहरुको लागि विकिरणको डोजको सीमा इन्टरनेशनल कमिसन अन रेडियोलोजीकल प्रोटेक्सनले तोकेको मापदण्ड अनुसार २० मी.ली. सिवर्ट प्रति वर्ष वा पाँच वर्षको औसत १०० मी.ली. सिवर्टको सीमाभित्र हुनु पर्नेछ।सो सीमा भन्दा बढी भएमा सम्बन्धित संस्थाले उक्त कर्मचारीलाई विकिरण मुक्त क्षेत्रमा काम गर्ने व्यवस्था मिलाएको					
	६. विकिरण क्षेत्रमा काम गर्ने कर्मचारीलाई अनिवार्य रुपमा रेडिएसन हेजार्ड भत्ताको व्यवस्था भएको					
ख	**अन्य व्यवस्थाहरु**					
	१. फर्निचर सहितको सेवाग्राही प्रतिक्षालयको व्यवस्था भएको					
	क. सेवाग्राहिको लागि ड्रेस परिवर्तनको व्यवस्था भएको					
	ख. स्टेचर/व्हीलचेयरको व्यवस्था भएको					
	ग. अविच्छिन्न विद्युत प्रवाहको लागि अनलाइन यूपिएसको व्यवस्था गरेको					
	घ. फोहोरमैलाको उपर्युक्त Classification, Decontamination, Sterilization, Disposal गर्ने गरिएको					
	२. X-Ray बाट निस्कने विकिरणले गर्दा मानव स्वास्थ्यमा हानि गर्ने र X-Ray Room बाहिर र वरिपरी बस्ने व्यक्ति र खासगरी गर्भवती महिला र वालबालिकाले अपनाउनु पर्ने सावधानी सम्बन्धी जानकारीमूलक सामग्री X-Ray Room बाहिर र वरिपरी राखिएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	३. आइपर्नसक्ने गम्भिर प्रकृतिका असरहरुलाई तत्काल उपचारको लागि इमर्जेन्सीमा चाहिने औषधी लगायत औजार उपकरण र आवश्यक चिकित्सक लगायत अन्य स्वास्थ्यकर्मीहरुको उपलब्धता भएको					
ग	**औजार उपकरण सम्बन्धी**					
	१. एम्बु ब्याग, विभिन्न साइजका मास्क					
	२. सक्सन मेसिन					
	३. इन्टुबेसन/ट्रेएयरबेस					
	४. ल्यारेङ्गोस्कोप/इन्डोट्राकियल ट्युब					
	५. अक्सिजन सिलिन्डर/सप्लाइ					
	६. पल्स अक्सिमिटर					
	७. स्फाइग्मोम्यानोमिटर/स्टेथोस्कोप (बि. पी. सेट)					
घ	**औषधी**					
	१. आइ भि क्यानुला/फ्लियुड्स					
	२. एट्रोपिन/एड्रीनालिन					
	३. हाइड्रोकोर्टीसन					

(३) **सङ्क्रमण रोकथाम र नियन्त्रण सम्बन्धी मापदण्ड**

सि. नं.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	सङ्क्रमण रोकथामका लागि स्वास्थ्यकर्मी लगायत फोहोर मैला व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित कर्मचारीहरुलाई सो सम्बन्धी अभिमुखिकरण तालिम दिएको					
२	कामको प्रकृति र आवश्यकता अनुसार कर्मचारीहरुलाई आवश्यक परिमाणमा व्यक्तिगत सुरक्षा सामग्री (PPE) उपलब्ध भएको					
३	सेवा प्रदायकहरुको सुरक्षाका लागि आवश्यक पर्ने खोप तथा औषधीको व्यवस्था गरेको					
४	स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुख स्थानहरु (जस्तै प्रवेश स्थल, इमर्जेन्सी कक्ष, अन्तरङ्ग विभाग, वहिरङ्ग लगायतमा) हात धुन मिल्ने व्यवस्था वा स्यानिटाइजरको व्यवस्था गरेको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

५	सङ्क्रमण नियन्त्रण व्यवस्थापनको लागि चेकलिस्ट बनाई नियमित अनुगमन गरेको					
६	प्रत्येक प्रोसिड्युर पछि प्रयोग भएका समानहरुलाई निसंक्रमण गर्ने गरेको					
७	सङ्क्रमण रोकथाम र नियन्त्रणको लागि स्वास्थ्य संस्था भित्र जनस्वास्थ्यका मापदण्ड पालना गरिएको					
८	सङ्क्रमण रोकथाम तथा नियन्त्रणको लागि स्वास्थ्य संस्था स्वास्थ्य सम्बन्धी सन्देशमूलक सामाग्री राखिएको					
९	सङ्क्रमण रोकथाम तथा नियन्त्रणको लागि समितिको गठन गरी व्यवस्थापन गरेको					

(६) जनस्वास्थ्य सम्बन्धी मापदण्ड

(१) पोषण, खोप, सुरक्षित मातृत्व, बाल स्वास्थ्य, परिवार नियोजन

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	स्वास्थ्य सेवा, जनस्वास्थ्य कार्यक्रम तथा सेवा (खोप, पोषण, परिवार नियोजन, सुरक्षित मातृत्व, क्षयरोग, एच.आई.भी. लगायत) वा स्वास्थ्य अभियानलाई (आवश्यकताअनुसार स्थानीय तहको सिफारिसमा) संघीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय वा प्रदेशको स्वास्थ्य मन्त्रालयले तोके बमोजिम सञ्चालन तथा पालना गर्नुपर्नेछ।					
२	नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट तोकिएको सेवा वा कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारले तोकेको मापदण्ड/निर्देशिका/मार्गदर्शन/प्रोटोकल अनिवार्य रुपमा पालना गरेको					
३	स्वास्थ्य सेवाहरु स्तरीय रुपमा सञ्चालन गर्न कार्यसञ्चालन निर्देशिका (Standard Operating Procedure/Manual) तयार गरी लागू गरेको					

(२) Labour Room, Neonatal and Special newborn care unit सँग सम्बन्धित उपकरणको मापदण्ड

क्र.स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१.	Baby Incubators	१	१	२	२	
२.	Phototherapy unit	१	१	२	२	
३.	Emergency Resuscitation Kit- Baby	४	४	८	८	
४.	Standard weighing scale	४	४	One each for labor	One each for labor	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

				room and OT	room and OT	
५.	Newbom Care equipment	१	१	One set each for labor room and OT	One set each for labor room and OT	
६.	Double-outlet Oxygen Concentrator	१	१	One each for the labor concentra tor	One each for the labor concentrat or	
७.	Radiant Warmer	१	१	२	२	
८.	Room Warmer	१	१	२	२	
९.	Foetal Doppler	४	४	६	६	
१०.	Cardio Tocography Monitor	१	१	२	२	
११.	Delivery Kit	६	६	१०	१०	
१२.	Episiotomy kit	६	६	१०	१०	
१३.	Forceps Delivery Kit	४	४	८	८	
१४.	Crainotomy	१	१	१	१	
१५.	Silastic vacuum extractor	१	१	२	२	
१६.	Pulse Oxymeter baby & adult	६	६	८	८	
१७.	Cardiac monitor baby & adult	२	२	४	४	
१८.	Nebulizer baby	४	४	८	८	
१९.	Weighing machine adult	४	४	८	८	
२०.	Weighing machine infant	४	४	८	८	
२१.	CPAP Machine	१	१	२	२	
२२.	Head box for oxygen	१	१	२	२	
२३.	Haemoglobinometer	१	१	२	२	
२४.	Glucometer	१	१	२	२	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

(३) **Eclampsia उपचारका लागि देहाय बमोजिमको उपकरण हुनुपर्नेछ।**

क्र.स.	मापदण्ड	परिमाण	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
			२५	५०	१००	२००	
१	ICU Beds	२					
२	Emergency Resuscitation Tray (Adult) including intubation equipment	३					
३	BP Apparatus	३					
४	Cardiac Monitor	२					
५	Pulse oximeter	२					
६	Airway (Female)	२					
७	Nebulizer	१					
८	Oxygen Supply (Central)	२					
९	Suction Apparatus (Electrical	२					
१०	Suction Apparatus (Foot)	१					
११	Wall Clock	१					
१२	Torch	१					
१३	Emergency Call Bell	२					
१४	Stethoscope	२					

(४) **Special Newborn Care Unit (SNCU) भएका अस्पतालको उपकरण**

क्र.स.	मापदण्ड	परिमाण	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
			२५	५०	१००	२००	
१	Electronic weighing scale	5					
२	Infantometer	5					
३	Emergency drugs trolley	5					
४	Procedure trolley	5					
५	Wall clock with seconds hand	1 for each room					
६	Refrigerator	1 for the unit					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

७	Spot lamp	5					
८	Portable x-ray machine	1 for the unit					
९	Basic surgical instruments e.g., fine scissors, scalpel with blades, fine artery forceps, suture material & needles, towel, clips etc.	1 set per bed					
१०	Nebulizer	1 for the unit					
११	Multi-channel monitor with non-invasive BP monitor at least 4 (size: 0, 1, 2- disposable in plenty-reusable neonatal probe)	4 (Desirable)					
१२	Room Thermometer	4					

(५) **Special Newborn Care Unit मा निर्मलीकरण सम्बन्धी उपकरणको मापदण्ड**

क्र.स.	मापदण्ड	परिमाण	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
			२५	५०	१००	२००	
१	Electric heater boiler	2					
२	Washing machine with dryer (separate)	1					
३	Electronic fumigator	2					
४	Vacuum Cleaner	1					
५	Gowns for doctors, nurses, neonatal aides, Group D staff & mothers	Adequate number of each size					
६	Washable slippers	Adequate number of each size					
७	Vertical Autoclave	1					
८	Autoclave drums (large & medium & small sizes)	At least 6 of ech size					
९	Disinfectant Sprayer	1					
१०	Container for liquid disinfectant	2					
११	Formalin Vaporizer	1					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

१२	Hot Air oven	1 (Desirable)					
१३	Ethylene oxide (ETO) Sterilizer	1 (Desirable)					

(७) स्वास्थ्य संस्थाजन्य तथा अन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
क.	**तयारी र क्षमता अभिबृद्धि**					
	१. प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापनका अध्यावधिक कार्ययोजना तयार गरी स्वास्थ्य संस्था प्रमुखबाट प्रमाणित गराइ कार्यान्वयनमा ल्याएको					
	२. स्वास्थ्य संस्थामा स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि एक तालिम प्राप्त व्यक्ति तोकी जम्मेवारी दिइएको					
	३. स्वास्थ्य संस्था सफा, स्वच्छ र दुर्गन्ध रहित भएको र स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रचलित मापदण्ड वा निर्देशिका बमोजिम भएको					
ख.	**उत्पादन तथा वर्गीकरण**					
	१. स्वास्थ्य संस्थाका वार्ड/ युनिटहरुमा फोहोरमैला स्रोतमा नै छुटयाई देहाय बमोजिमको कन्टेनर (लेवल सहितका) मा जम्मा गर्ने गरेको:- क. हरियो रङः कुहिने सामान्य फोहोरका लागि ख. नीलो रङः नकुहिने सामान्य फोहोरका लागि ग. रातो रङः जोखिमयुक्त फोहोरका लागि संक्रमित, प्याथोलोजिकल, धारिलो, औषधीजन्य तथा साइटोटोक्सिक घ. पहेलो रङः जोखिमयुक्त रसायनिक फोहोरका लागि ङ. कालो रङः जोखिमयुक्त रेडियोधर्मी फोहोरका लागि					
	२. फोहोर वर्गीकरण, सङ्कलन तथा भण्डारणमा प्रयोग हुने हरेक विन / बाल्टीन (औषधी उपचार ट्रलिमा प्रयोग हुने समेत) मा तस्वीर तथा विवरण सहितको लेबलिङ्ग गरेको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	३. संक्रमित सुई नष्ट गर्ने उपकरण (Needle Cutter वा Needle destroyer) को प्रावधान भएको					
ग.	**भण्डारण र ओसारपसार**					
	१. साधारण, संक्रमित, धारिलो, औषधीजन्य तथा साइटोटोक्सिक, रसायनिक र रेडियोधर्मी जस्ता फोहोरलाई छुट्टा छुट्टै भण्डारण गरेको					
	२. हावा र प्रकाश राम्ररी आउने छुट्टै कोठा/ स्थानको व्यवस्था गरी संक्रमित फोहोरलाई गर्मी मौसममा २४ घण्टा र जाडो मौसममा ४८ घण्टा भित्र बिसर्जन गर्ने व्यवस्था गरेको					
	३. सामान्य र जोखिमयुक्त फोहोर छुट्टा छुटै ट्रलिको प्रयोग गरी भिडभाड नहुने समय र क्षेत्र हुदै सुरक्षित साथ फोहोर ओसारपसार गरेको					
घ.	**फोहोरको उपचार (Treatment)**					
	१. संक्रमित फोहोरको निसंक्रमण: क. नबाल्ने प्रविधिहरु (Non-burn technologies) जस्तै अटोक्लेभ (Autoclave), माइक्रोवेभ (Microwave), Low plasma sterilization, घर्षण तापमा आधारित (Frictional heat based) आदि ख. रसायनिक विधिमा आधारित (Chemical Disinfection) ग. इनक्यापसुलेशन (Encapsulation) घ. सेप्टिक कंक्रिट भल्ट (Septic concrete vault) र धारिलो संक्रमित फोहोरका लागि खाडल।					
	२. प्याथोलोजिकल फोहोरको उपचारः क. साल हाल्नका लागि खाल्डोको व्यवस्था (प्लासेन्टा पीट) ख. एनारोबिक डाइजेस्टर/बायोग्यासको व्यवस्था					
	३. रसायनिक फोहोरको उपचारः क. निर्यातकर्ता/उत्पादकलाइ नै फिर्ता गर्ने नीति (Return Back Policy) ख. इनक्यापसुलेशन (Encapsulation) / निष्क्रिय पारेर (Inertization)					
	४. औषधीजन्य फोहोरको उपचारः क. निर्यातकर्ता/उत्पादकलाइ फिर्ता गर्ने नीति (Return Back Policy)					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ख. इनक्यापसुलेशन (Encapsulation) / निष्कृय पारेर (Inertization) ग. अल्कलाइन हाइड्रोलाइसिस Alkaline Hydrolysis पद्धति					
	५. साइटोटक्सिक फोहोरको उपचार (Cytotoxic): क. निर्यातकर्ता/उत्पादकलाइ फिर्ता गर्ने नीति (Return Back Policy) ख. इनक्यापसुलेशन (Encapsulation) / निष्कृय पारेर (Inertization) ग. रसायनिक तथा भौतिक उपचार (Neutralization, Detoxification, Chemical reduction or oxidation, Hydrolysis and others)					
	६. फोहोर उत्पादन हुने स्वास्थ्य संस्थास्तरमा नै उत्पादित फोहोरको निसङ्क्रमण गर्ने व्यवस्था मिलाएको					
ङ.	**फोहोरमैलाको विसर्जन (Disposal)**					
	१. तोकिएका प्रविधिहरुबाट उपचार गरे पश्चात साधारण फोहोरलाई स्थानीय तहको फोहोर सङ्कलन तथा व्यवस्थापन प्रणालीसँग एकीकृत रुपमा विसर्जन गर्ने वा पुनचक्रीय गर्न मिल्ने असंक्रमित सामग्रीहरुलाई पुनचक्रीय प्रणालीमा लैजाने व्यवस्था मिलाएको					
	२. कुहिने फोहोरमैलाहरुलाई प्राङ्गारिक मल बनाएर वा बायोग्यास (Anaerobic digestion/ Biogas) प्रविधि प्रयोग गरी विसर्जन गर्ने व्यवस्था					
च.	**व्यक्तिगत सुरक्षाका उपायहरु**					
	१. फोहोर व्यवस्थापन गर्दा व्यक्तिगत सुरक्षा कवच (टोपी, मास्क, ग्लोवस, चस्मा, बुट, गाउन, फेस सिल्ड इत्यादि) को प्रयोग गरेको					
	२. स्वास्थ्यकर्मी, फोहोर संकलक तथा सम्बन्धित पेशाकर्मीहरुले प्रोटोकल अनुसार हेपाटाइटिस बी (Hepatitis B), टीटानस (Tetanus) लगायतका सङ्क्रमण विरुद्धको खोप लगाएको					
	३. Post Exposure Prophylaxis (PEP) सुविधा नभएका स्वास्थ्य संस्थाहरुले उक्त सेवाका लागि सेवा प्रदायक संस्थाको पहिचान गरी सम्बन्धित कर्मचारीलाई सो को पूर्व जानकारी दिएको					
छ.	**दिगो व्यवस्थापनको लागि थप सहयोगी क्रियाकलाप**					
	उपचार गर्ने प्रविधि, प्रणाली तथा मेशिनहरुको विभिन्न परीक्षण माध्यमहरुबाट (biological indicators e.g.: Spores or					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	other tests) नियमित रुपमा परीक्षण तथा भ्यालिडेसन (Validation) गरी निर्मलीकरण गर्ने क्षमताको सुनिश्चितता भएको					

(८) खानेपानी, सरसफाइ, विद्युत आपूर्ति, गार्डेन, गाडी पार्किङ, यातायात तथा मर्मत सम्भार सम्बन्धी मापदण्ड

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
क	**खानेपानी**					
	१. स्वास्थ्य संस्थामा पर्याप्त मात्रामा चौबीसै घण्टा सफा पिउने पानी व्यवस्था भएको र अन्य प्रयोजनको लागि पनि व्यवस्था भएको					
	२. विभिन्न विभाग र शाखाहरुमा देहाय बमोजिम पानीको व्यवस्था भएको: बहिरङ्ग र आकस्मिक कक्षमा ५ लिटर प्रति परामर्श अन्तरङ्ग विभागमा ४०-६० लिटर/बिरामी प्रति दिन, १५ लिटर/स्याहार कर्ता/प्रति दिन					
	३. स्वास्थ्य संस्थाद्वारा वितरण हुने पानीको गुणस्तर परीक्षण ४÷४ महिनामा गराई अभिलेख राखेको					
	४. खानेपानीको गुणस्तर खानेपानी गुणस्तर सम्बन्धी प्रचलित मापदण्ड बमोजिमको भएको					
	५. पानी सुरक्षा योजना (water safety plan-WSP) तयार गरी कार्यान्वयन गरेको					
	६. खानेपानी वितरण गर्ने बिन्दु र अन्य प्रयोगको लागि वितरण गर्ने पानीको बिन्दु फरक फरक भएको					
	७. पानी भण्डारण गर्ने ट्याङ्कीको क्षमता पानीको मुख्य वितरण प्रणाली अवरुद्ध भएको अवस्थामा समेत कम्तीमा ३ दिनसम्म पुग्ने रहेको					
ख	**सरसफाइ र शौचालय**					
	१. स्वास्थ्य संस्थाको सम्पूर्ण परिसर तथा सेवा दिने कक्षहरु नियमित रूपमा र सधैँ सफा सुग्घर राखिएको					
	क. स्वास्थ्य संस्थाको सेवा कक्षहरु वा क्लिनिकमा शौचालय व्यवस्था					
	ख. आकस्मिक कक्ष					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ग. लेवररुम					
	घ. प्याथोलोजी सेवा					
	ङ. बहिरङ्ग विभाग (आवश्यकता अनुसार महिला र पुरुषका लागि अलग अलग)					
	च. प्रति छ बेडको जनरल सेवामा एक					
	ज. क्याविन तथा डबल रुमका लागि (एटेच भएको)					
	झ. डाक्टर तथा स्टाफका लागि (आवश्यकतानुसार)					
	२. अस्पताल हाता भित्र पर्याप्त पानी र साबुन सहितको पर्याप्त सङ्ख्यामा सफा शौचालयको व्यवस्था भएको					
	३. बालबालिका मैत्री शौचालयको व्यवस्था: ढोका समाउने ह्याण्डल, छेस्किनी र बस्ने सिट बालबालिकाले भेट्ने खालको भएको					
	४. लैङ्गिकमैत्री शौचालयको व्यवस्था: महिला र पुरुषको लागि छुट्टाछुट्टै शौचालय र महिला शौचालयमा ढक्कन भएको फोहोर फाल्ने टोकरीको उलब्धता भएको					
	५. अपागंता मैत्री शौचालयको व्यवस्था: शौचालय सबै प्रकारका अपांगता भएका (दृष्टिविहिन, ह्विल चेयर प्रयोगकर्ता आदि) का लागि प्रयोगमैत्री भएको					
	६. जेष्ठ नागरिक मैत्री शौचालयको व्यवस्था: जेष्ठ नागरिक शौचालयमा कमडको व्यवस्था हुनुका साथै भित्तामा समाउन रेलिङको व्यवस्था भएको					
	७. स्वास्थ्य संस्था हाताभित्र सेवाग्राही तथा सेवा प्रदायकका लागि पर्याप्त पानी र साबुन सहितको शौचालय व्यवस्था भएको					
	८. बिरामी तथा कुरुवाको लागि नुहाउने ठाउँको व्यवस्था गरेको					
	९. महिला र पुरुषको लागि बेग्ला बेग्लै नुहाउने घरको व्यवस्था					
	१०. स्वास्थ्य संस्थाको लागि आवश्यक सरसफाइ सामग्री न्यूनतम मौज्दात रहनु पर्ने र सो सामग्रीहरुको उपयुक्त भण्डारणको व्यवस्था गरेको					
	११. १०० शय्या भन्दा माथिका अस्पतालमा फोहोर व्यवस्था सम्बन्धी कार्यको नियमित अनुगमन गर्न जनस्वास्थ्य कक्ष/वातावरणविद सहितको स्यनिटेसन युनिट र कर्मचारीको व्यवस्था गरेको					
ग	**विद्युत आपूर्ति**					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	१. स्वास्थ्य संस्था क्षेत्रभित्र र सबै विभागहरूमा चौबीसै घण्टा विद्युत आपूर्ति हुने व्यवस्था मिलाएको					
	२. विद्युतको अटोमेटिक व्याकअप (Generator) सिष्टम राखेको					
	३. ओ.टी., आई.सि.यू., सि.सि.यू., इमर्जेन्सी कक्ष लगायतका संवेदनशील कक्षहरूमा आपतकालीन विद्युत व्याकअप सिष्टम राखेको					
	४. ५० शय्या भन्दा माथिका अस्पतालहरुमा ३ फेजको विद्युतको लाइन जोडिएको र अर्थिङ्ग गरी सुरक्षित बनाइएको					
	५. CT, MRI, X-ray, USG, laboratory equipment लगायतका उपकरणको बिद्युतबाट हुनसक्ने क्षति न्यूनीकरणको व्यवस्था भएको					
घ	**बगैंचा**					
	१. बगैंचाको व्यवस्था गरेको					
	२. बगैंचा परिसरमा बिरामी तथा बिरामी कुरुवाहरुको लागि बस्ने व्यवस्था गरिएको					
	३. अस्पताल परिसरमा रुख विरुवा तथा फुलहरु रोपी हरियाली कायम गरेको					
	४. जमिन मुनिको पानीको रिचार्जको लागि खुल्ला स्थानको व्यवस्था गरेको					
ङ	**पार्किङ**					
	१. सेवा ग्राहीलाई नि:शुल्क पार्किङ उपलब्ध गराएको					
	२. पार्किङ क्षेत्रमा सवारीसाधन राख्ने स्थानमा रेखाङ्कन गरेको					
	३. एम्बुलेन्स तथा शववाहनको लागि छुट्टै पार्किङको व्यवस्था गरेको					
	४. दुई पाङ्ग्रे तथा चार पाङ्ग्रे सवारी साधनको लागि छुट्टा छुट्टै पार्किङ क्षेत्र छुट्टाइएको					
च	**मर्मत संभार**					
	१. स्वास्थ्य संस्था र अस्पतालको उपकरण तथा औजारहरू समयमा नै मर्मत गर्ने गरेको					
	२. ठूला र गम्भीर प्रकृतीका औजार उपकरणहरुको कम्पनीले निर्दिष्ट गरेको मर्मत अवधि अनुसार मर्मत सम्भार कार्ययोजना बनाई सोही अनुसार मर्मत गरेको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	३. स्वास्थ्य संस्थाको भवन, सवारी साधन, मेसिनरी औजार, यन्त्र, उपकरण, विद्युतीय उपकरण र अन्य उपकरणहरूको नियमित मर्मत संभार गर्ने व्यवस्था					
	४. अस्पतालको औजार उपकरणहरुको इन्भेन्टरी तथा मर्मत संभार गरेको विस्तृत विवरण सहितको अभिलेख राखेको					
	५.विग्रिएका तथा मर्मत गरी प्रयोगमा नआउने सामानहरुको नियमानुसार वार्षिक रुपमा लिलामी गर्ने व्यवस्था मिलाएको					
छ	**यातायात**					
	अस्पतालमा काम गर्ने कर्मचारीका लागि सम्भव भएसम्म यातायातको सुबिधाको व्यवस्था गरिएको					

(९) अक्सिजन, औजार, उपकरण सम्बन्धी मापदण्ड

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
क	**अक्सिजन सम्बन्धी व्यवस्था**					
	१. आफ्नै स्वास्थ्य संस्थामा अक्सिजन प्लान्टको व्यवस्था भएको वा अक्सिजन प्लान्टको व्यवस्था नभए आवश्यकता अनुसार अक्सिजन ल्याउन सक्ने सुलभ व्यवस्था भएको					
	२. अस्पतालमा अक्सिजन प्लान्ट वा तरल अक्सिजन रिफिल गर्ने व्यवस्था भएको					
ख	**प्रशासनिक कार्यका लागि आवश्यक पर्ने औजार/उपकरण**					
	१. प्रशासनमा कम्प्यूटर, प्रिन्टर, फोटोकपी मेशिन, स्क्यानर, युपीयस, प्रोजेक्टर, टेलिफोन आवश्यक सङ्ख्यामा उपलब्ध रहेको					
	२. प्रशासनमा पर्याप्त फर्निचरको व्यवस्था भएको					
ग	**अस्पताल युटिलिटिज (Utilities)**					
	१. अस्पतालहरुले वैकल्पिक विद्युत (जेनेरेटर/सोलार/ इन्भर्टर आदि) को व्यवस्था					
	२. सय शय्या वा सो भन्दा माथिका अस्पतालहरुमा १. मा उल्लिखित युटिलिटिज सहित ईफ्लुएन्ट ट्रिटमेन्ट प्लान्ट (Effluent Treatment Plant) को व्यवस्था गरेको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

(१०) फार्मेसी सेवा सम्बन्धी मापदण्ड

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	स्वास्थ्य संस्था हाता भित्र स्वास्थ्य संस्थाको आफ्नै फार्मेसीको व्यवस्था					
२	निजी स्वास्थ्य संस्थाले अस्पताल फार्मेसी प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता गरेको					
३	स्वास्थ्य संस्था हाताभित्र चौबिसै घण्टा खुल्ने फार्मेसीको व्यवस्था					
४	आकस्मिक/अंतरङ्ग सेवाका लागि चाहिने आवश्यक औषधीहरु वितरणको लागि छुट्टै डिस्पेन्सिङ युनिट भएको। आकस्मिक सेवाका लागि चाहिने आवश्यक औषधीहरु चौबिसै घण्टा उपलब्ध हुने व्यवस्था					
५	फार्मेसी सञ्चालनका लागि फार्मेसी सञ्चालन सम्बन्धी प्रचलित निर्देशिका बमोजिम जनशक्तिको व्यवस्था भएको					
६	फार्मेसी कक्षमा औषधीको गुणस्तरमा ह्रास नहुने गरी सुरक्षित भण्डारण गर्ने व्यवस्था (छुट्टै भण्डारण कोठा हुनुपर्ने)					
७	ताप संवेदनशिल औषधी र भ्याक्सिनको भण्डारण तोकिएको तापक्रममा राख्ने व्यवस्था					
८	उपचारमा प्रयोग गरिने लागू औषधहरु चिकित्सकको लिखित प्रेस्क्रीप्सन अनुसार मात्र वितरण गर्ने व्यवस्था साथै सो औषधीको आम्दानी र वितरणको अभिलेख राख्ने गरेको					
९	म्याद नाघेका औषधी नियमित रुपमा तोकिएको विधि अपनाई नष्ट गर्ने गरेको					
१०	औषधीको खुद्रा मूल्यमा छुटको व्यवस्था भएमा सबैले देख्ने गरी सूचना टाँस गरेको					
११	फार्मेसीको लागि आवश्यक स्थान तथा कोठा प्रचलित फार्मेसी निर्देशिका बमोजिम भएको					
१२	फार्मेसी विभाग/इकाई अस्पतालको सबै बहिरङ्ग तथा आकस्मिक विभागवाट सहज पहुँचमा भएको					
१३	बाहिरङ्ग बिरामीहरुको संख्याको आधारमा डिस्पेन्सिङ काउन्टरको व्यवस्था भएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

१४	फार्मेसीको व्यवस्थापनको लागि अस्पतालमा ड्रग एण्ड थेराप्युटिक कमिटीको गठन गरिएको। प्रतिजैविक प्रतिरोध सम्बन्धी जनचेतनामूलक सन्देश हरेक डिस्पेन्सिङ काउन्टरमा टाँस गरिएको					
१५	कुशल फार्मेसी अभ्यास अनुकुल हुने गरि औषधी खरिद, भण्डारण, अत्यावश्यक औषधी तथा अन्य सामग्रीहरुको अभाव हुन नदिन, औषधीको प्राप्ति, निरीक्षण, ह्याण्डओवर, औषधीको गुणस्तर हेर्न, इन्भेंटरीको व्यवस्थापन, लागू तथा मनोद्वीपक औषधीहरुको भण्डारण, औषधीको गुज्रनेम्याद, फोहोर व्यवस्थापन, किरा तथा मुसाहरुको नियन्त्रण गर्न अस्पतालले स्तरीय सञ्चालन विधि (Standard operation Procedure) अपनाएको					

(११) रक्त सञ्चार सेवा सम्बन्धी मापदण्ड

क्र. स..	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	स्वास्थ्य संस्थामा बिरामीको लागि आवश्यक पर्ने रक्त सञ्चार सेवा उपलब्ध हुने व्यवस्था वा रक्त संचार केन्द्रसँग समन्वय गरी रक्त सञ्चार सेवाको व्यवस्था भएको					
२	१०० शय्या वा सो भन्दा बढीका अर्थोपेडिक, कार्डियाक सर्जरी, गाइने तथा अव्स, न्यूरो सर्जरी, नेफ्रोलोजी सेवा दिने अस्पतालहरुमा रक्त सेवाको व्यवस्था अनिवार्य भएको					
३	**अस्पतालस्तरीय ट्रान्सफ्युजन समिति**					
	देहाय बमोजिम प्रतिनिधिहरु रहने गरी अस्पतालस्तरीय ट्रान्सफ्युजन समिति गठन गरेको: मेडिकल सुपरिटेण्डेन्ट/ निर्देशक – अध्यक्ष गाइनोकोलोजिष्ट/सर्जन/अन्कोलोजिष्ट/एनेष्थेसिष्ट/फिजिसियन- सदस्य अस्पताल प्रशासक - सदस्य रक्त संचार सेवाका इन्चार्ज - सदस्य मेट्रोन/नर्सिङ इन्चार्ज - सदस्य मेडिकल अधिकृत - सदस्य प्याथोलोजिष्ट/फिजिसियन(अस्पताल प्रमुखले तोकेको)-सदस्य सचिव					

गण्डकी प्रदेश सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय पोखरा, नेपाल

(१२) विपद् तथा महामारी व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	स्वास्थ्य भवन पूर्वाधारको डिजाइन गर्दा विपद् जोखिम, सुरक्षा तथा पूर्व तयारीका आधारभूत सिद्धान्तमा आधारित भएर डिजाईन गरिएको					
२	सबै अस्पतालले विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य समिति (Disaster Preparedness and Response committee) को गठन गरेको					
३	विपद् तयारी तथा प्रतिकार्य योजना बनाएको र उक्त योजनामा आफ्नो संस्था विपद्का कारण अति प्रभावित हुँदाका अवस्थामा अस्पताल खाली गर्ने तथा निकासा गर्ने विधि र मार्गवारेको विवरण पनि समावेश गरिएको					
४	स्वास्थ्य संस्थाको भवनमा चट्याङ्ग छल्ने (Anti-Lightening) प्रविधिको जडान, वैकल्पिक भऱ्याङ व्यवस्था					
५	आगलागी भएको बेलामा वारुणयन्त्रको लागि स्वास्थ्य संस्था हाताभित्र पर्याप्त पानी भर्ने व्यवस्था मिलाएको					
६	प्राकृतिक प्रकोपको अवस्थामा, वारुणयन्त्र सहज रुपमा आवगमन हुन सक्ने र आकस्मिक संकेतका लागि साईरनको व्यवस्था					
७	प्रत्येक तलामा पर्याप्त सङ्ख्यामा अग्नि नियन्त्रण यन्त्र (Fire Extinguisher) जडान भएको					
८	प्रत्येक तलामा पर्याप्त सङ्ख्यामा Smoke detector राखिएको					
९	विपद्को समयमा प्रयोग गर्नका लागि कम्तिमा एक महिनाको लागि पुग्ने स्टक हुने गरी आवश्यक औषधि उपकरण तथा सामग्रीहरु(Buffer stock) समावेश गरिएको छुट्टै विपद् भण्डारण कक्ष (Disaster store) को व्यवस्था भएको					
१०	भवनमा सर्वसाधारणको जानकारीका लागि (Disaster Management Plan) तयार गरी सुरक्षा सम्बन्धी संकेत चिन्हहरु उपयुक्त स्थानमा (प्रत्येक तलामा) प्रस्ट देखिने गरी राखिएको					
११	अस्पतालमा Disaster/ Mass Casualty Management प्रोटोकल भएको र त्यसबारे अस्पतालका सवै कर्मचारीहरु जानकारी दिएको, उक्त प्रोटोकल सबैले देखिने गरी भित्तेपाटीमा टाँसिएको					
१२	स्वास्थ्य संस्थाका स्वास्थ्यकर्मी तथा अन्य जनशक्तिलाई विपद् व्यवस्थापनका लागि (आगजनी, भुकम्प, हुल दंगा आदि) र					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	आपत्कालीन उद्धार तथा उपचार गर्ने प्रभावकारी विधिको कार्ययोजना बनाई सो सम्बन्धी अभिमुखीकरण तालिम कम्तिमा वर्षको दुई पटक र नमूना अभ्यास (Drill Practice) कम्तिमा १ वर्षको एक पटक गर्ने गरेको					
१३	आपत्कालीन अवस्थाको लागि तत्काल सेवा प्रदान गर्न राज्यका सुरक्षा निकायसँग समन्वय कायम गर्ने व्यवस्था मिलाएको					
१४	अस्पतालले तयार गरेको विपद् व्यवस्थापनको योजना हब अस्पताल, प्रादेशिक स्वास्थ्य आपत्कालिन केन्द्र (Provincial Health Emergency Operation Center- PHEOC र स्वास्थ्य आपत्कालिन केन्द्र (Health Emergency Operation Center- HEOC) मा नियमित उपलब्ध गराएको र नियमित सम्पर्कमा रहेको					
१५	विपद् व्यवस्थापनको लागि चौबिस} घण्टा सातै दिन सम्पर्क हुने गरी सम्पर्क इमेल ठेगाना तथा फोन नम्बर सहित फोकल व्यक्ति तोकि सोको जानकारी Hub Hospital, PHEOC, HEOC मा अद्यावधिक गराइएको					
१६	अस्पतालले विपद् समयमा बिरामीहरुको स्वास्थ्य उपचारको आवश्यकताको प्राथमिकीकरण (ट्रायज) सहितको छुट्टै विपद् क्षेत्र व्यवस्था गरेको					
१७	विपद्को बेला सक्रीय रहने र कामकाज गर्ने द्रुत प्रतिकार्य टोली (Rapid Response Team (RRT) /Emergency Medical Deployment Team (EMDT)) तयारी अवस्थामा रहेको					
१८	RRT को व्यवस्थापनका लागि अस्पताल प्रमुखको नेतृत्वमा एक अस्पताल विपद् घटना आदेश प्रणाली (Hospital Incident command system) को विकास गरेको					
१९	अस्पतालको वा अस्पतालले सञ्चालनमा ल्याउने गरी सम्झौता गरिएका एम्बुलेन्स, शव वाहन २४ सै घन्टा तोकिए अनुसार सञ्चालन हुने गरेको					

(१३) एम्बुलेन्स सेवा सम्बन्धी मापदण्ड

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	स्वास्थ्य संस्थाको एम्बुलेन्स, एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन प्रचलित निर्देशिका अनुसार एम्बुलेन्स सञ्चालनको व्यवस्था					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

२	प्रत्येक एम्बुलेन्सको आफ्नै मोबाइल नम्बर भएको					
३	स्वास्थ्य संस्थाको एम्बुलेन्स सञ्चालन अनुमति/नवीकरण भएको					
४	एम्बुलेन्स, डिस्प्याच सेन्टर (Dispatch Centre) सँग समेत आवद्ध भएको					
५	एम्बुलेन्समा GPS, EMT र एम्बुलेन्सको प्रकार अनुसार अत्यावश्यक औषधी तथा स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन सम्बन्धी प्रचलित निर्देशिका अनुसार भएको					
६	'क' वर्गको एम्बुलेन्स	१	१	१	१	
७	'ख' वर्गको एम्बुलेन्स			१	१	
८	एम्बुलेन्स नभएमा सोको व्यवस्थाका लागि सम्झौता/आवद्धता भएको					
९	मेडिकल एटेण्डेण्टलाई Basic Emergency Medical Training (BEMT) तालिम दिएको					
१०	गरिब, वेवारिसे, विपन्न, असहाय, दुर्घटनामा परेका व्यक्तिलाई नि:शुल्क एम्बुलेन्स सेवा दिने गरेको					
११	राष्ट्रिय प्रदुषण मापदण्ड अनिवार्य पालना गरेको					
१२	एम्बुलेन्सको पहिचान हुने गरि साईरन (आवाज) र रातो बत्तिको जडान भएको					
१३	एम्बुलेन्समा एम्बुलेन्स शब्द अगाडी उल्टो अक्षरबाट र तीन अंकको १०२ नेपाली र अंग्रेजी भाषामा लेखिएको					
१४	एम्बुलेन्सको वर्गीकरण खुलेको					
१५	एम्बुलेन्सको वर्गीकरण अनुसारको सुबिधा व्यवस्था					
१६	एम्बुलेन्स चालक पछाडि कुनै सिट नराखिएको					
१७	राजस्व छुट लिई किनेको एम्बुलेन्स भए "राजस्व छुट प्राप्त एम्बुलेन्स" भनी स्पष्ट लेखिएको					
१८	एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन सम्बन्धी राष्ट्रिय निर्देशिका बमोजिमको स्टार लाईन राखिएको					
१९	एम्बुलेन्सको रङ्ग र स्वरूप राष्ट्रिय एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन सम्बन्धी प्रचलित निर्देशिका बमोजिम भएको					
२०	एम्बुलेन्सको लागि जनशक्ति राष्ट्रिय एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन सम्बन्धी प्रचलित निर्देशिका बमोजिम भएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

२१	एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन सम्बन्धी प्रचलित निर्देशिका बमोजिम प्रतिवेदन पेश गर्ने गरेको					
२२	एम्बुलेन्सको टेलिफोन नम्बर स्पष्ट देखिने गरी राखेको					

(१४) शव वहान, शव परीक्षण तथा शव व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१.	शव वाहन भएको			१	१	
२.	शव वहान नभएमा शव वहानको व्यवस्थाका लागि सम्झौता/आवद्धता भएको					
३.	शव राख्न पर्याप्त स्थानको व्यवस्था भएको					
४.	कम्तिमा पनि दुई वटा डिप फ्रिजर भएको अलग्गै चिस्यान कक्ष सहितको शव गृहको व्यवस्था भएको					
५.	बिरामी तथा अन्य सेवाग्राहीको सहज पहुँच नहुने गरी स्वास्थ्य संस्था कम्पाउण्ड भित्र छुट्टै ब्लकमा शवगृह भएको					
६.	स्वास्थ्य संस्थामा रहेको शवगृहले छरछिमेकमा असर नपुर्याउने व्यवस्था गरेको					
७.	पोष्टमोर्टम कोठामा सिङ्क सहितको स्टेनलेसस्टीलको अटोप्सी टेबल, शवको Specimen धुनको लागि पानीको व्यवस्था सहितको सिङ्क र औजारहरु राख्नको लागि दराजको व्यवस्था					
८.	पोष्टमोर्टम कोठा वातानुकुलित हुनुको साथै उपयुक्त प्रकाशको व्यवस्था					
९.	मृत व्यक्तिको आफन्तहरुको लागि कुरुवा कक्ष (क्षेत्र) र धार्मिक कार्यको लागि स्थानको व्यवस्था					
१०.	शव वहानमा चाहिने अन्य औजार, उपकरण र पूर्वाधार तथा मानव संसाधनको व्यवस्था मेडिको लिगल सम्बन्धी राष्ट्रिय निर्देशिका बमोजिम भएको					
११.	शव परीक्षण तथा प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्य राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम गरिएको					
१२.	विपद्का अवस्थामा शवको व्यवस्थापन नेपाल सरकार गृह मन्त्रालयद्धारा जारी गरिएको विपद् पश्चात् शवको व्यवस्थापन सम्बन्धी मार्गदर्शन, अनुसार हुने गरेको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

१३.	वेवारिसे शवको व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रहरी ऐन, २०१२ को दफा २२क. अनुसार हुने गरेको					
१४.	शव वहानको कलर सेतो भएको र साइरन नराखेको					
१५.	शव वहान चालकले सङ्क्रमण रोकथाम सम्बन्धी तालिम लिएको					
१६.	शव वहान भनि कालो अक्षरले लेखेको					

(१५) प्रेषण प्रणाली सम्बन्धी मापदण्ड

क्र.स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
1.	स्वास्थ्य संस्थामा आएका बिरामीलाई आवश्यक उपलब्ध उपचार सेवा प्रदान गरी थप उपचार गर्नु पर्ने भएमा सम्वन्धित उपचार सेवा उपलब्ध हुने अस्पतालमा प्रेषण पूर्जा सहित प्रेषण गर्ने गरेको					
2.	प्रेषण गर्दा सबै भन्दा नजिक वा पायक पर्ने स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्ने गरेको					
3.	प्रेषण पूर्जामा आफुले प्रदान गरेको उपचार पद्धति खुलाउने गरेको					
4.	स्वास्थ्य संस्थाले बिरामी वा निजको संरक्षक वा निजलाई उपचारको लागि स्वास्थ्य संस्थामा ल्याउने व्यक्तिको लिखित सहमतिमा प्रेषण गर्ने गरेको (डिस्चार्ज रजिष्टरमा हस्ताक्षर गरेको)					
5.	बिरामी वा निजको संरक्षक वा निजलाई उपचारको लागि स्वास्थ्य संस्थामा ल्याउने व्यक्तिले चाहेको स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्ने गरेको					
6.	बिरामी वा निजको संरक्षक वा निजलाई उपचारको लागि स्वास्थ्य संस्थामा ल्याउने व्यक्ति अर्को अस्पतालमा प्रेषण हुन नचाहेमा स्वास्थ्य संस्थाले बिरामीलाई अर्को अस्पतालमा प्रेषण गर्नुको कारण बिरामी वा निजको संरक्षक वा निजलाई उपचारको लागि स्वास्थ्य संस्थामा ल्याउने व्यक्तिलाई परामर्श गरेको					
7.	स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण भै आएका बिरामीलाई प्राथमिकता साथ उपचार गर्ने गरेको					
8.	प्रेषण गर्दा उपलब्ध भए सम्म एम्बुलेन्सबाट पठाउने व्यवस्था गरिएको र स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गरिएका बिरामीको विवरण अध्यावधिक गरिएको					
9.	स्वास्थ्य संस्थाले प्रेषण गरिने अस्पतालको सूची र सम्पर्क विवरण सहजताको लागि देखिने गरी राखिएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

10.	प्रेषण गर्ने स्वास्थ्य संस्थाको पूर्व पहिचान गरिएको साथै प्रेषण पूर्जामा प्रेषण गर्ने स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना उल्लेख गरिएको					
11.	प्रेषण गरिने स्वास्थ्य संस्थालाई उपलब्ध माध्यमबाट सेवाग्राहीको अवस्था र निदान बारे अग्रिम जानकारी गराइ प्रेषण गरिएको					
12.	उपचार पश्चात प्रेषण गर्ने स्वास्थ्य संस्थामा पृष्ठपोषण समेत उल्लेख गरी प्रेषण फिर्ती पूर्जा सहित फिर्ता गर्ने गरेको					

(१६) क्यान्टिन तथा पोषण सेवा सम्बन्धी मापदण्ड

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	स्वास्थ्य संस्था हाता भित्र चौबीसै घण्टा सेवा दिने सफा र सुविधायुक्त क्यान्टिनको व्यवस्था भएको	स्वेच्छिक				
२	खाना पकाउने (Kitchen) र खाना खाने (Dining) अलग–अलग ठाउँको व्यवस्था भएको					
३	बिरामीको खाना र पोषण तोक्ने व्यवस्थाको लागि डाईटिसियनको व्यवस्था (५० शय्या र माथिका आई. सि. यू., सि. सि. यु,, डायलाइसिस गर्ने बिरामी लगायतका विभिन्न वार्डमा रहेका बिरामीको लागि)					
४	अस्पतालमा शय्या सङ्ख्याको कम्तिमा २० प्रतिशत कुर्ची सहितको डायनिङ्गको व्यवस्था भएको					
५	खानाको परिकार र शुल्क सहितको वडापत्र सबैले देखिने स्थानमा राखिएको					
६	सफा भुई, फराकिलो पकाउने स्थान, उज्यालो, पारदर्शी र एक्जस्ट फ्यान भएको किचेन र सामान भण्डार गर्ने स्थान पर्याप्त भएको					
७	क्यान्टिनको भित्ताहरु सरसफाई गर्ने सजिलो हुने गरी भुईबाट ४ फूट टायल वा ईनामेल पेन्ट गरेको					
८	चौबिसै घण्टा सफा, स्वच्छ पिउने पानी र खानाको व्यवस्था भएको					
९	क्यान्टिनमा कार्यरत कर्मचारीहरुले तोकिएको पोशाक लगाएको					
१०	भाडा माझ्ने र हात धुने ठाउँहरु छुट्टै भएको र हात धुने स्थानमा साबुनको व्यवस्था भएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

११	सन्तुलित खाना र निश्चित बिरामीको लागि पोषण सम्बन्धी जानकारी दिन श्रव्य/दृष्य/छापा माध्यमको व्यवस्था भएको					
१२	खानेकुराबाट निस्कने फोहोरजन्य वस्तुको व्यवस्थापन फोहोर व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रचलित निर्देशिका वमोजिम गरेको					
१३	खानेकुरा सफा जालीयुक्त कपडाले छोपेको साथै रेफ्रिजरेटर, विद्युतीय ओभनको व्यवस्था भएको					

(१७) केन्द्रीय आपूर्ति सेवा विभाग सम्बन्धी मापदण्ड (Central Sterile Supply Department)

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
क	**केन्द्रीय आपूर्ति सेवा विभागको प्रबन्ध**					
	१. स्वास्थ्य संस्थाको लागि आवश्यक लत्ताकपडा, सरसफाइ सामग्री, औजार, उपकरण तथा औषधीको न्यूनतम मौज्दात रहनु पर्ने र सो सामग्रीहरुको Refrigerator/Ventilation/ A/C सहितको उपयुक्त भण्डारणको व्यवस्था भएको					
	२. स्वच्छ पानीको नियमित आपूर्ति सुविधा भएको छुट्टै सेन्ट्रल सर्भिस डिपार्टमेन्ट भएको					
	३. फोहोर वस्तु राख्न, उपयोगी वस्तु राख्न, सरसफाइ गर्न, धुन, सुकाउन र निर्मलीकरण गर्न एवं प्याकेजिङ तथा भण्डारणका लागि छुटा छुट्टै स्थानहरू भएको					
	४. विभागका सबै कोठाहरु भेन्टिलेसन सहित तापक्रम १८°-२२° सम्म र आद्रता ३५-६० प्रतिशत हुने व्यवस्था मिलाइएको					
	५. सेन्ट्रल सर्भिस डिपार्टमेन्टको संरचना फोहोर क्षेत्रबाट क्रमश: सफा क्षेत्र तर्फ जानेगरी व्यवस्था गरिएको					
	६. सेन्ट्रल सर्भिस डिपार्टमिन्टका लागि तालिम प्राप्त कर्मचारीलाई जिम्मेवारी दिइएको					
	७. निर्मलीकरणको लागि ठाडो तथा तेस्रो अटोक्लेभ (Vertical and Horizontal Autoclave) मेशीन चालु अवस्थामा रहेको					
ख	**निर्मलीकरणको लागि तयारी**					
	१. प्रयोग भएका सबै औजारहरुलाई ब्रस, केमिकल, साबून र डिटर्जन्ट पाउडर प्रयोग गरी छुट्टै स्थानमा सफा गर्ने व्यवस्था भएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	२. औजार तथा उपकरणहरु सुख्खा गरेर छुट्टै स्थानमा राख्ने व्यवस्था भएको					
	३. औजारहरु डवल र्यापरमा पोको पारी राख्ने व्यवस्था भएको					
ग	**भिजेका तथा प्रयोग भएका दुषित औजारहरुको संकलन**					
	1. फोहोर जम्मा गर्दा साधारण पन्जा लगाएको					
	2. फोहोर सङ्कलन गर्दा जम्मा गर्ने नियमित समय तालिका अनुसार गरेको					
	3. फोहोर सङ्कलन गर्ने भाँडाहरु प्वाल नपरेको, वन्द गर्न मिल्ने किसिमको रहेको र भाँडोको क्षमता भन्दा बढी फोहोर नराखेको					
	4. फोहोर/दुषित वस्तुहरु सुरक्षित र वन्द कन्टेनरबाट परिवहन गरेको					
घ	**सफा र किटाणुरहीत पार्ने**					
	१. सफा र किटाणुरहित बनाउनका लागि बास्केट, कन्टेनर र औजारको छुट्टै व्यवस्था भएको					
	२. सफा गर्न र पखाल्नका लागि दुई वटा गहिरो खालको सिङ्कको व्यवस्था भएको					
	३. भण्डारण कक्षहरु सफा र सुख्खा रहेको					
	४. भण्डारण गरिने सामग्रीहरु भुई भन्दा ८-१० से. मि. उचाईमा र सिलिङवाट २०-२५ से. मि. तल रहेको					
ङ	**सङ्क्रमण रोकथाम**					
	१. सेन्ट्रल सर्भिस डिपार्टमेन्टमा कार्यरत कर्मचारीहरुले आवश्यकता अनुसार व्यक्तिगत सुरक्षा सामग्री लगाएको					
	२. हात धुनका लागि पर्याप्त र नियमित रुपमा पानी र साबुनको उपलब्धता भएको					
	३. दुषण निवारण (Decontamination) को लागि उपयुक्त व्यवस्था गरिएको					
च	**पोका पार्ने र बाँध्ने कार्य (Packaging and Wrapping)**					
	१. उपकरण तथा अन्य सामग्रीहरु अनिवार्य रुपमा निर्मलीकरण गरी एकल प्रयोग सामग्रीहरु छुट्टा छुट्टै पोका परेको					
	२. प्याकिङ्ग सामग्रीमा लेवल टाँसिएको					
छ	**निर्मलीकरण तथा भण्डारण**					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	१. प्याकिङ्ग गरिएका उपकरणहरु निर्मलीकरण गरी छुट्टै ठाउँमा राखिएको					
	२. निमलीकृत स्टिकर सहितका पोकाहरु छुट्टै दराजमा राखिएको (Self -life अवधि उल्लेख गरेको)					
ज	**सङ्कलन, आपूर्ति र बाँडफाँट**					
	१. निर्मल र स्वच्छ तवरले आपूर्ति गर्न एकद्वारबाट सङ्कलन गर्ने र वितरणका लागि फरक बाटोबाट गर्ने व्यवस्था					
	२. निर्मलीकृत सामाग्री आपूर्ति गर्दा निर्मलीकृत भएको सुनिश्चित गरी आवधिक रुपमा वा माग अनुसार वितरण गरिएको					
झ	**जिन्सी सामग्री र अभिलेख**					
	१. सबै उपकरणहरु तथा प्याकेजहरुको अभिलेख व्यवस्थित राखिएको					
	२. उपकरणहरु तथा प्याकेजहरुको अभिलेख नियमित अद्यावधिक गरी चुस्त दुरुस्त राखिएको					

(१८) लाउण्ड्री सम्बन्धी मापदण्ड

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
क	**स्वास्थ्य संस्थामा लाउण्ड्री सेवाको व्यवस्था**					
	१. स्वास्थ्य संस्थामा प्रयोग हुने एप्रोन, पन्जा, टोपी, जुत्ता, तन्ना, तकिया, खोल, रुमाल जस्ता लत्ता कपडा धुनको लागि लाउण्ड्रीको व्यवस्था भएको					
	२. स्वास्थ्य संस्थामा प्रयोग हुने एप्रोन, पन्जा, टोपी, जुत्ता, तन्ना, तकिया, खोल, रुमाल जस्ता लत्ता कपडा धुनको लागि लाउण्ड्रीसँग सम्झौता गरी व्यवस्था मिलाइएको					
	३. स्वास्थ्य संस्थामा भर्ना भएका बिरामीको लुगा धुने सुविधा भएको					
ख	**लाउण्ड्री सम्बन्धी पूर्वाधार**					
	१. Dirty Receive Room					
	२. Clean Store Room					
	३. Staffs Room with Toilet					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	४. Cleaning area					
	५. Kitchen					
	१. लाउन्ड्रीका लागि छुट्टै कोठा वा अलग्गै स्थानमा २४ सै घण्टा पानी सहितको व्यवस्था भएको					
	२. लाउन्ड्रीमा काम गर्ने सबै कर्मचारीले अनिवार्य मास्क र पञ्जाको प्रयोग गरेको					
	३. कपडाहरू धुनु अघि (soiled, unsoiled, colorful, white, blood stained कपडाहरु) छुट्टयाउने व्यवस्था					
	४. कपडा धुनु पूर्व सबै कपडाहरुको आवश्यकता अनुसार निसङ्क्रमण गरेको					
	५. कपडा धुन र सुकाउनको लागि washing machine र ड्रायरको पर्याप्त सङ्ख्यामा व्यवस्था भएको					
	६. ब्ल्याङ्केट जस्ता बाक्लो कपडा सुकाउन सिधै घाम पर्ने स्थान भएको					
	७. सफा गरिएका कपडाहरु आइरन गरी प्याक गरिएको					
	८. सफा कपडाहरू राख्न छुट्टै स्थान र दराजको व्यवस्था					
	९. सफा कपडा वितरणको उचित तरिका (जस्तै basket supply system, on-demand supply system) अपनाएको					
	१०. व्यक्तिगत सुरक्षाको लागि हात धुने सफा पानी र साबूनको उपलब्धता					
	११. फोहोर र सफा कपडा राख्न छुट्टा छुट्टै स्थान भएको					
	१२. सङ्कलन र वितरणको तालिका बनाई लागू गरेको					
	१३. काम गर्ने प्रयोजनका लागि पर्याप्त सङ्ख्यामा टेवल, दराज, ट्रली, आइरन, बकेट, पिपिइ सामग्री (बुट,क्याप, पञ्जा, गाउन, मास्क, इस्क्रव ब्रस, लुगा धुने डिटरजेन्ट आदि) को व्यवस्था					

(१९) सामाजिक सेवा ईकाई तथा स्वास्थ्य बीमा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
क	**सामाजिक सेवा इकाई सम्बन्धी व्यवस्था**					
	१. सामाजिक सेवा इकाईको लागि स्वास्थ्य संस्थामा जेष्ठ नागरिक, बालबालिका तथा अपांगमैत्री हुने गरी भुइँतलामा छुट्टै कोठाको व्यवस्था भएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	२. अस्पतालमा आउने बिरामीलाई आवश्यक पर्ने जानकारी गराउन सोधपुछ वा सहायता कक्षको व्यवस्था OPD Counter अगाडि नै गरेको					
	३. अस्पतालमा उपचारका लागि आउने विपन्न, असहाय, बेवारिसे बिरामीका लागि कुल शय्याको दश प्रतिशत शय्या छुट्याई निःशुल्क उपचार अनिवार्य रुपमा उपलब्ध गरिएको					
	४. **सञ्चालन समयः** सामाजिक सेवा इकाईबाट हुने सेवाहरू चौविसै घण्टा उपलब्ध गरिएको					
	५. **कर्मचारीको व्यवस्था** नोटः सहजकर्ता करारमा लिदा स्थानीय स्तरमा उपलब्ध भएसम्म स्थानीय साझेदारी संस्थासँग लिने	सामाजिक सेवा इकाई सम्पर्क व्यक्ति	सामाजिक सेवा इकाई प्रमुख र दुई जना सहजकर्ता	सामाजिक सेवा इकाई प्रमुख र तीन जना सहजकर्ता	सामाजिक सेवा इकाई प्रमुख र पाँच जना सहजकर्ता	
	६. नागरिक वडापत्रमा सामाजिक सेवा ईकाईका सेवाहरु र सामाजिक सेवा इकाईको कर्मचारीको सम्पर्क नं. समेत समावेश गरिएको					
	७. अस्पतालको सङ्गठन चार्टमा सामाजिक सेवा इकाइलाई समेत समावेश गरिएको					
	८. प्रेषणः बिरामीलाई अन्यत्र प्रेषण गर्दा उपचार मापदण्डका आधारमा पहिचान गरी सोको अभिलेख राखिएको					
	९. अभिलेख तथा प्रतिवेदनः निःशुल्क तथा आंशिक सेवा लिने बिरामीहरुको व्यवस्थित रुपमा अभिलेख राख्ने र सो को मासिक, त्रैमासिक र वार्षिक रुपमा प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित निकायमा पेश गरिएको					
	१०. सामाजिक सेवा इकाईबाट आंशिक तथा निःशुल्क उपचार सहुलियत लिएका व्यक्तिहरुको विवरण देखिने गरी टासिएको					
ख	**स्वास्थ्य बीमा सम्बन्धी व्यवस्था**					
	१. प्रथम सेवा बिन्दुका रुपमा सेवा प्रदान गर्ने सेवा प्रदायकले बीमितलाई स्वास्थ्य बीमा बमोजिमका सेवा उपलब्ध गराएको					
	२. सेवा उपलब्ध गराउन नसक्ने अवस्थामा उल्लिखित ढाँचामा प्रेषण पूर्जा भरी त्यस्तो सेवा उपलव्ध हुने नजिकको अन्य सेवा प्रदायककोमा पठाएको					
	३. प्रथम सेवा बिन्दुको रुपमा तोकिए बाहेकका सेवा प्रदायकले आकस्मिक अवस्थाबाहेक अन्य अवस्थामा उल्लिखित प्रेषण पूर्जीको आधारमा मात्र वीमा बमोजिमका सेवा दिएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	४. बीमितलाई प्रेषण गर्ने र प्रेषण गरिएको दुबै सेवा प्रदायकले त्यस्तो बीमितको दर्ता तथा डिस्चार्ज लगायतका अन्य विवरणहरु सुरक्षित राखिएको					
	५. सेवा प्रदायकले सेवा प्रदान गर्दा लाग्न सक्ने खर्चको अनुमानित रकमबारे बीमितलाई सेवा सुरु गर्न अगाबै जानकारी गराएको					
	६. सेवा प्रदायकले बीमितलाई मन्त्रालयले निर्धारण गरेको मापदण्ड वा उपचार संहिता वा प्रोटोकल अनुरुपको सेवा उपलब्ध गराएको					
	७. विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्न सेवा प्रदायकले बीमितलाई प्रारम्भिक सेवा उपलब्ध गराउँदा अनिवार्य रुपमा रोग पहिचान छनोट प्रकृया अपनाई सेवा प्रदान गरिएको					
	८. बीमितलाई शिष्टतापूर्वक व्यवहार गरेको र सम्झौता बमोजिमको सुविधाको प्याकेज गुणस्तरीय रुपमा प्रदान गर्ने र उक्त प्याकेज निरन्तर उपलब्ध हुने व्यवस्था सुनिश्चित गरिएको					
	९. सेवा प्रदायकले विमा बापतको रकम भुत्तानी दावी गर्दा विमा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली मार्फत आवश्यक कागजात र बिल प्रविष्ट गरेको					
	१०. बीमा बोर्डले तोकेको निश्चित प्रकृया र ढाँचामा अभिलेख राखि बोर्डसमक्ष सेवा बापतको भुक्तानीको लागि पेश गरिएको					
	११. स्वास्थ्य संस्थाको आफ्नै परिसरमा औपधि बितरण कक्षको व्यवस्थापन गरी चौबिसे घण्टा औषधी उपलब्ध गरिएको					
	१२. सेवाग्राहीको दर्ता र सोधपुछका लागि उचित प्रवन्ध मिलाईएको					

(२०) गुनासो व्यवस्थापन र सूचना व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड

क्र.स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१.	आवश्यक कर्मचारी सहितको स्वास्थ्य संस्थाको अग्र भागमा सोधपूछ कक्ष वा सहायता कक्षको व्यवस्था					
२.	स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गर्ने सेवाका विषयमा सेवाग्राहीको गुनासो सुनुवाइ गर्ने उचित प्रवन्ध (गुनासो पेटिका) मिलाइएको					
३.	सबैले देख्ने स्थानमा स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गर्ने सेवाहरु, सेवा शुल्क र नक्साङ्कन भएको बडापत्र राखेको र सो विवरण सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाको वेव साईटमा राखेको					
४.	गुनासो सुन्ने अधिकारी तोकी अधिकारीको फोटो, नाम, थर र सम्पर्क नम्बर सबैले स्पष्ट रुपमा देख्ने गरी राखेको र जनगुनासो÷उजुरी समाधान गर्ने व्यवस्था मिलाएको					
५.	जनगुनासो÷उजुरी समाधान हुन नसक्ने भएमा सो को कारण सम्बन्धित व्यक्तिलाई जानकारी गराउने व्यवस्था भएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

६.	स्वास्थ्य संस्थाले सूचना अधिकारी तोकी निजको फोटो, नाम, थर र सम्पर्क नम्बर सबैले स्पष्ट रुपमा देख्ने गरी राखेको					
७.	वार्ड तथा अन्य संवेदनशील कोठाहरू जस्तै लेवर-रुम, डेलिभरी-रुम, एच.डि.यू., आइ.सी.यू, सी.सी.यू, अपरेशन थिएटर लगायत आपतकालीन कक्षमा शीघ्र सूचना दिने पद्धति स्थापना भएको					
८.	स्वास्थ्य संस्था भित्र प्रभावकारी सूचना सम्प्रेषणका लागि आन्तरिक टेलिफोन कल (Intercom) वा आधुनिक संयन्त्रको व्यवस्था					
९.	स्वास्थ्य संस्थामा सार्वजनिक संचार सेवाको व्यवस्था र सेवाको पहुँचमा इन्टरनेटको सुविधा भएको					
१०.	स्वास्थ्य संस्थाको प्रतिक्षालयमा आवश्यकतानुसार सूचनापाटी, टेलिभिजन, पत्रपत्रिका लगायतका माध्यमबाट सूचना प्रदान गर्ने व्यवस्था					
११.	प्रहरी, एम्बुलेन्स, दमकल, रक्त संचार केन्द्र लगायतका आकस्मिक सेवाका टेलिफोन नम्बर स्पष्ट देखिने गरी राखिएको					
१२.	स्वास्थ्य संस्थाहरुले आफ्नै अध्यावधिक वेबसाईट सञ्चालन गरेर वार्षिक प्रतिवेदन वेवसाईट मार्फत सार्वजनिक गरेको					
१३.	स्वास्थ्य संस्थामा महामारीजन्य रोग तथा नोटिफायबल डिजिज (Notifiable Disease) को HMIS/EWARS मा प्रतिवेदन गर्ने गरेको					

(२१) सुरक्षा व्यवस्था सम्बन्धी मापदण्ड

क्र. स.	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन				कैफियत
		२५	५०	१००	२००	
१	स्वास्थ्य संस्थामा चोबिसै घण्टा सुरक्षा व्यवस्था मिलाउन सुरक्षा गार्डको व्यवस्था भएको					
२	आपतकालीन अवस्थाको लागि तत्काल सेवा प्रदान गर्न राज्यका सुरक्षा निकायसँग सम्पर्क गर्ने संयन्त्र भएको					
३	स्वास्थ्य संस्था रहने क्षेत्र र हाता भित्र उपयुक्त सुरक्षा व्यवस्था समन्वय कायम गर्ने व्यवस्था					
४	भवनको लेआउट प्लान मुख्य प्रवेश बिन्दुमा राखेको र आपतकालीन द्वारको व्यवस्था गरेको					
५	अस्पतालको संवेदनशील क्षेत्रहरुमा Fire Extinguisher को व्यवस्था गरेको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

६	५० शय्या वा सो भन्दा बढी शय्या भएका अस्पतालमा अस्पतालका संवेदनशील क्षेत्रहरु जस्तै आकस्मिक कक्ष, बहिरङ्ग कक्ष, ICU, पार्किङ्, टिकट कक्ष लगायतका क्षेत्रहरुमा CCTV जडान गरि कम्तिमा ३० दिन सम्मको रेकर्ड राख्ने व्यवस्था गरिएको					
७	सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था सम्बन्धमा आवश्यक कार्यविधि बनाइएको					

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

द्वितीय तहको आँखा अस्पताल (Secondary Level Eye Hospital)

द्वितीय तहको आँखा अस्पतालमा कम्तिमा एक जना नेत्र रोग विषेशज्ञ सहित नियमति रुपमा आँखा परीक्षण, कम्तिमा मोतिबिन्दुको शल्यक्रिया तथा आकस्मिक उपचार सेवा प्रदानको व्यवस्था हुनुपर्नेछ। औषधी, चश्मा तथा समान्य प्याथोलोजी र माइक्रोबायोलोजी ल्याब सेवा समेत उपलब्ध हुनु पर्नेछ ।

द्वितीय तहको आँखा अस्पताल (Secondary Level Eye Hospital)					
क्र.सं.	**मापदण्ड**	**शय्या सङ्ख्या र छ/छैन**			**कैफियत**
		१६-२४	**२५-५०**	**५१- १००**	
क	**भौतिक पूर्वाधार मापदण्ड**				
	१. रिसेप्सन (वर्ग मि.)	१(१०)	१(१०)	१(१०)	
	२. प्रतिक्षा कक्ष (वर्ग मि.)	१(१४)	१(१४)	१(१४)	
	३. लेखा कक्ष (वर्ग मि.)	१(१०)	१(१०)	१(१०)	
	४. स्टोर कक्ष (वर्ग मि.)	१(१०)	१(१०)	१(१०)	
	५. मर्मत कक्ष (वर्ग मि.)	१(१४)	१(१४)	१(१४)	
	६. चिकित्सक बैठक कक्ष (वर्ग मि.)	१(१६)	१(१६)	१(१६)	
	७. चेन्जिङ कक्ष (वर्ग मि.)	१(१०)	१(१०)	१(१०)	
	८. निर्देशक कक्ष (वर्ग मि.)	१(१०)	१(१०)	१(१०)	
	९. लाइब्रेरी कक्ष (वर्ग मि.)	१(१४)	१(१४)	१(१४)	
	१०.कार्यकारी कक्ष (वर्ग मि.)	०	१(१४)	१(१४)	
	११.सेमिनार हल (वर्ग मि.)	०	१(१६)	१(१६)	
	१२.क्लिनिकल कक्ष				
	१३.बिरामी जाँच्ने कक्ष				
	१४.रिप्र्याक्शन जाँच्ने कक्ष				
	१५.चश्मा घरको व्यवस्था				
	१६.औषधी पसलको व्यवस्था				
	१७.शल्यक्रिया कक्ष				
	१८.२४ घण्टा आकस्मिक सेवा	आवश्यकता अनुसार			
ख	**औजार उपकरणहरू**				

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	१. भिजन ड्रम / Chart	२	४	७	
	२. रिफ्र्याक्शन सेट	२	४	७	
	३. डाइरेक्ट अफ्थ्याल्मोस्कोप/इनडाइरेक्ट अफ्थ्याल्मोस्कोप	२	४	७	
	४. स्लिट ल्याम्प	४	४	७	
	५. एप्ल्लानेशन टोनोमिटर	४	४	७	
	६. अपरेटिङ्ग माइक्रोस्कोप	२	४	६	
	७. अपरेटिङ्ग टेबुल	४	५	७	
	८. केराटोमिटर	२	४	५	
	९. अल्ट्रासाउण्ड मेशिन (ए स्क्यान/बि स्क्यान)	२	४	५	
	१०. लेन्स मिटर	२	४	५	
	११. याग लेजर	२	४	५	
	१२. अटोक्लेभ मेशिन	२	४	६	
	१३. सर्जिकल इन्स्टुमेन्ट सेट	८	१०	१८	
	१४. अप्टिकल कोहेरेन्स टोमोग्राफ	१	२	३	
	१५. Retinoscope				
	१६. Schiotz Tonometer				
	१७. Optivisor				
	१८. Color Vision Chart				
	१९. 90 D Lens				
	२०. Trial Lens Set				
	२१. Trial Frame (Adult and Child)				
	२२. Edging Machine				
	२३. CR Cutter Machine				
	२४. FB Removal Set				
	२५. Chalazion Set				
	२६. Indirect Ophthalmoscope with 20 D				
	२७. Indirect Ophthalmoscope Table				
	२८. AB Scan				

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	२९. Anterior Vitrectomy Machine				
	३०. Cataract Set				
	३१. Wet Field Cautery				
	३२. Laboratory Microscope				
	३३. Phaeco Machine				
	३४. Auto Refractometer				
	३५. Non-Contact Tonometer				
	३६. Gonio /3 Mirror Lens				
	३७. PD Meter				
	३८. Minor Table Light				
	३९. Syringing Set				
	४०. Dehumidifier				
	४१. Pulse Oximeter				
	४२. Nebulizer				
	४३. Generator				
	४४. BP Set				
	४५. Stethoscope				
	४६. Operating Table				
	४७. Emergency Medicine tray				
	४८. Suction Machine				
	४९. प्रिज्म, जि डी एक्स, गोल्डम्यान पेरिम्याट्री, हम्फेरी भिजुअल फिल्ड, भिट्रेक्टोमी मेसिन, फन्डस क्यामेरा, साइन्यप्टोफोर, स्टेरोप्सिस सेट, हर्टल सेट, अटो रिप्र्याक्टर				अटो रिप्र्याक्टरको हकमा आवश्यकताअनुसार
ग	**जनशक्ति**				
	१. Medical Superintendent				
	२. Ophthalmologist				
	३. Optometrist				
	४. Eye Health Worker				

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	५. OT Assistant				
	६. Pharmacy Assistant				
	७. Lab Technician				
	८. Administrative Officer				
	९. House Keeping Staff				
	१०. Security Guard				
	११. Maintenance Assistant				
	१२. आई सर्जन (फ्यक्रोसर्जन, भिट्रिवल रेटिनल सर्जन, अकुलोप्लास्टिक सर्जन)	४	४	८	
	१३. एनेस्थेटिक सहायक	१	१	२	
	१४. अप्थाल्मिक सहायक	८	१०	१८	
	१५. नर्सिङ्ग स्टाफ	८	१०	१८	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

मानसिक अस्पताल

क्र.स.	मापदण्ड	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन			कैफियत
		२५-५० शय्यासम्म	५१-१०० शय्यासम्म	१०१- २०० शय्यासम्म	
क	पूर्वाधार				
	१. Half way home तथा पुनर्स्थापना सेवा प्रदान गर्ने केन्द्रहरूको प्रावधान				
	२. अन्य पूर्वाधार जनरल अस्पताल सरह हुनुपर्ने				
ख	बहिरङ्ग सेवामा हुनुपर्ने व्यवस्था				
	१. परीक्षण				
	२. उपचार				
	३. दिवा स्याहार केन्द्र				
	४. बाल बहिरङ्ग सेवा				
ग	अन्तरङ्ग सेवामा हुनुपर्ने व्यवस्था				
	१. महिला वार्ड				
	२. पुरुष वार्ड				
	३. बाल वार्ड				
	४. एक्युट वार्ड				
घ	साइक्याट्रिक इमर्जेन्सी २४ घण्टा उपलब्ध				
ङ	निदानात्मक सेवामा हुनुपर्ने व्यवस्था				
	१. प्रयोगशाला र एक्स रे जनरल अस्पतालका पूर्वाधार सरह				
	२. ई.ई.जी मेशिन	१	१	३	
	३. सि.टी. स्क्यान	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	१	
	४. एम. आर. आई.	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	१	
	५. मोडिफाइड इ.सि.टी.	स्वेच्छिक	१	१	
च	जनशक्ति				
	१. साइक्याट्रिष्ट	२	३	५	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

क्र.स.	मापदण्ड	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन			कैफियत
		२५-५० शय्यासम्म	५१-१०० शय्यासम्म	१०१- २०० शय्यासम्म	
	२. फिजिसियन पार्टटाइम	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	२	
	३. क्लिनिकल साइकोलोजिष्ट	१#	१	२+२#	
	४. साइक्याट्रिक सोसल वर्कर (प्रति१०० शय्या २ का दरले)				
	५. मेडिकल अफिसर	४	८	१२	
	६. अक्युपेशनल थेरापिष्ट	आवश्यकताअनुसार	१#	१+१#	
	७. एनेस्थेसियोलोजिष्ट	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	२#	
	८. न्युरोलोजिष्ट	१#	१#	२#	
	९. मेट्रोन (मानसिकमा तालिम प्राप्त)	१	१	१	
	१०. नर्सिङ सुपरभाइजर	२	४	६	
	११. नर्सिङ स्टाफ	२०	३०	४०	
	१२. प्रशासनिक कर्मचारी			जनरल अस्पतालको पूर्वाधार सरह	
छ	औजार उपकरण				
	१. Opthalmoscope				
	२. Breath Analyzer				
	३. SpO2 Probe				
	४. Thermometer				
	५. BP Instrument				
	६. Stethoscope				
	७. Nebulizer				
	८. Clamp forceps				
	९. Suture set				
	१०. Speculum				

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

क्र.स.	मापदण्ड	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन			कैफियत
		२५-५० शय्यासम्म	५१-१०० शय्यासम्म	१०१- २०० शय्यासम्म	
	११. Cheatle Forcep				
	१२. Proctoscope				
	१३. Fetoscope				
	१४. Glucometer				
	१५. Nail cutter				
	१६. Torch Light				
	१७. Weighing Machine				
	१८. Inch tape				
	१९. ECT Machine				
	२०. Laryngoscope				
	२१. Portable Oxygen				
	२२. Oxygen Concentrator २३. Suction Machine				
	२४. Anchor Suction				
	२५. ECG Machine				
	२६. EEG Machine				
	२७. Head Ring				
	२८. Tuning fork				
	२९. Mouth gag				
	३०. Airway				
	३१. Foley's catheter/Urobag				
	३२. Ambu bag with mask				
	३३. ET Tube				
	३४. Catheter set				

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

क्र.स.	मापदण्ड	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन			कैफियत
		२५-५० शय्यासम्म	५१-१०० शय्यासम्म	१०१- २०० शय्यासम्म	
	३५. Trolley				
	३६. Curtain				
	३७. Grinder				
	३८. Neurological Assessment Tray				
ञ	औषधी				
	१. Alprazolam				
	२. Amitriptyline				
	३. Carbamazepine				
	४. Chlorodiapoxide				
	५. Chlorpromazine				
	६. Clonazepam				
	७. Codeine phosphate				
	८. Diazepam				
	९. Donepezil				
	१०. Escitalopram				
	११. Fluoxetine				
	१२. Haloperidol				
	१३. Imipramine				
	१४. Lithium Carbonate				
	१५. Livodopa+Carbidopa				
	१६. Lorazepam				
	१७. Mirtazepine				
	१८. Olanzapine				
	१९. Phenobarbitone				

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

क्र.स.	मापदण्ड	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन			कैफियत
		२५-५० शय्यासम्म	५१-१०० शय्यासम्म	१०१- २०० शय्यासम्म	
	२०. Phenytoin				
	२१. Prochloroperzine				
	२२. Promethazine				
	२३. Propranolol				
	२४. Risperdone				
	२५. Sertraline Hydrochloride				
	२६. Sodium valproate				
	२७. Thyroxin Sodium				
	२८. Trihexiphenidyl				
	२९. Venlafaxine				
	३०. Vitamin B1 [thiamine]				
	३१. Vitamin B1+B6+B12 (Multivitamine)				
	३२. Zolpidem				

नोट: # भन्नाले पार्ट टाइम लाई जनाउनेछ।

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

अर्थोपेडिक अस्पताल

अर्थोपेडिक अस्पताल					
क्र.स.	**मापदण्ड**	**शय्या सङ्ख्या र छ/छैन**			**कैफियत**
		२५-५० शय्यासम्म	**५१-१०० शय्यासम्म**	**१०१-२०० शय्यासम्म**	
क	**पूर्वाधार**	जनरल अस्पतालको पूर्वाधार सरह			
ख	**आकस्मिक सेवा**	जनरल अस्पतालको पूर्वाधार सरह			
ग	डिजास्टर व्यवस्थापन, मास क्याजुअल्टी र पोलिट्रमा व्यवस्थापनको लागि डेडिकेटेट शय्या संख्या	३	५	१०	
घ	**बहिरङ्ग सेवा**				
	१. कार्डियाथोरासिक/CTVS	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	१	
	२. न्यूरोलोजी	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	१	
	३. जनरल सर्जिकल	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	२	
	४. अर्थोपेडिक सर्जरी	१	२	४	
	५. फिजियोथेरापी (सम्बन्धित सामग्री सहित)	१	१	१	
ङ	**अन्तरङ्ग सेवा**				
	१. अपरेशन थिएटर मेजर	१	२	४	
	२. अपरेशन थिएटर माइनर	१	२	४	
	३. आइ.सी. यु. (मनिटरसहित)	आवश्यकताअनुसार			
	४. सक्सन युनिट, ब्लड ग्यास एनालाइजर, सोडियम एण्ड पोटासियम एनालाइजर, अक्सिजन कन्सन्ट्रेटर	आवश्यकताअनुसार			
च	**निदानात्मक उपकरणहरु**				
	१. एक्स-रे	जनरल अस्पताल सरह			
	२. सी.टी. स्क्यान	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	१	
	३. एम.आर.आइ.	आवश्यकताअनुसार			
	४. अल्ट्रासाउन्ड मेशिन	१	१	२	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	५. सी. आर्म.	१	१	२	
छ	**अन्य उपकरण**				
	१. भेन्टिलेटर	२	४	८	
	२. कार्डियाक मनिटर	६	८	१६	
	३. ब्वाइल अपरेटस	१	१	२	
	४. एनेस्थेटिक मनिटर	१	१	२	
	५. माइक्रो सर्जिकल इन्स्ट्रुमेन्ट	आवश्यकताअनुसार	१	२	
	६. रिसस्सिटेशन सेट	२	२	४	
	७. अपरेटिभ इन्स्ट्रुमेन्ट माइक्रोस्कोप	स्वेच्छिक	१	२	
	८. स्पाइनल सेट	१	२	४	
	९. एयरपावर ड्रिल सेट	१	२	४	
	१०.अपरेटिभ टेवल र वेड रेस्ट	१	२	४	
	११.अटोक्लेभ मेशिन	१	१	२	
	१२.डायथर्मिक मेशिन	१	२	४	
	१३.सक्सन युनिट	१	२	४	
	१४.अक्सिजन कन्सन्ट्रेटर	१	१	२	
	१५.आइसोटपस्क्यान	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	
ज	**अन्य सेवाहरू:** सम्बन्धित सेवा अनुसार आवश्यक उपकरणको व्यवस्था गर्ने				
	१. अर्थोपेडिक				
	२. फेसियोम्याग्जिलरी				
	३. फिजियोथेरापी				
	४. रिह्याविलिटेशन				
	५. ल्याबोरेटरीः जनरल अस्पताल सरह				
	६. हिस्टोप्याथोलोजी	आवश्यकताअनुसार			
झ	**जनशक्ति**				
	१. अर्थोपेडिक सर्जन	२	४	८	
	२. रजिष्ट्रार	१	२	५	
	३. मेडिकल अफिसर	६	८	१०	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	४. सम्बन्धित विशेषज्ञहरू पार्टटाइम/फुलटाइम	आवश्यकता अनुसार			
	५. प्रशासनिक कर्मचारी	जनरल अस्पताल अनुसार			
	६. नर्सिङ्ग स्टाफ	जनरल अस्पताल अनुसार			
	७. एनेस्थेसियोलोजिष्ट	१	२	४	
	८. फिजियोथेरापिष्ट	१	२	३	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

स्त्रीरोग तथा प्रसूति रोग अस्पताल

स्त्रीरोग तथा प्रसूति रोग अस्पताल					
क्र.सं.	**मापदण्ड**	**शय्या सङ्ख्या र छ/छैन**			**कैफियत**
		२५-५०	५१-१००	१०१ - २००	
१.	**भौतिक पूर्वाधार**	जनरल अस्पताल सरह			
२.	**बहिरङ्ग सेवा**				
	१. पूर्व प्रसूति सेवा				
	२. सुत्केरी सेवा				
	३. खोप सेवा				
	४. परिवार नियोजन				
	५. गाइनोकोलोजी साधारण उपचार सेवा				
	६. अन्य पूर्वाधारहरू जनरल अस्पताल सरह				
३.	**विशेष क्लिनिक सेवा (कुनै २ अनिवार्य)**				
	अ. क्यान्सर स्क्रिनिङ्ग				
	आ. सबफर्टिलिटी र इनफर्टिलिटी				
	इ. किशोरकिशोरी स्वास्थ्य				
४.	एस. टी. डी./एस. टी. आइ.				
५.	पोस्ट एबोर्सन केयर र कम्प्रिहेन्सिभ एबोर्सन केयर				
६.	परिवार नियोजन				
७.	इमर्जेन्सी				
८.	**अन्तरङ्ग सेवा**				
	१. अपरेशन थिएटर मेजर	२	४	६	
	२. अपरेशन थिएटर माइनर	१	२	३	
	३. प्रसूति सेवा कक्ष	(सम्पूर्ण शय्याको ५ %)			
	४. जनरल वार्ड (सम्पूर्ण शय्याको)	(सम्पूर्ण शय्याको ५ %)			
	५. शल्यक्रिया सेवा शय्या (Post Operative)	(सम्पूर्ण शय्याको ५ %)			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	६. एम.आइ.सी.यु.	(सम्पूर्ण शय्याको ३%)			
	७. एन.आइ.सी.यु.	(सम्पूर्ण शय्याको १०%)			
	८. सि.टि.जी. रुम	(कुल शय्याको ४%)			
	९. नियोनेटल युनिट				
	१०.फिजियोथेरापी युनिट	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	
९.	**निदानात्मक सेवा**				
	१. प्रयोगशाला				
	२. एक्स रे				
	३. अल्ट्रासाउण्ड				
	४. कल्पोस्कोपी				
	५. हिस्टेरोस्कोपी				
	६. ल्यापारोस्कोपी				
१०	**युनिट**				
	१. गहन मातृ सेवा (एम. आइ. सि. यू.)				
	२. नवजात शिशु स्याहार युनिट (आइ. सि. यू.)				
	३. टिचिङ्ग र तालिम युनिट				
	४. रिसर्च युनिट				
	५. रेडियोलोजी युनिट				
	६. एक्स-रे				
	७. यू.एस.जी.				
	८. सि.टी./एम. आर. आई.	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	
	९. ल्याबोरेटोरी ब्लड ट्रान्सफ्यूजनसहित				
	१०. फिजियोथेरापी	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	
	११.नर्सिङ्ग				
	१२.हाउस किपिङ्ग				
	१३.गाइनो युनिट				
	१४.अब्स अब्स				
	१५.गाइनो अङ्कोलोजी	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	१६.सव फर्टिलिटी र इनफर्टिलिटि	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक		
	१७.युरोगाइनोकोलोजी	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक		
	१८.सोसल सर्भिस				
११	**जनशक्ति**				
	१. गाइनो अब्स कन्सल्ट्यान्ट (१:२५ शय्या)				
	२. रजिष्ट्रार लेभल (१:२५शय्या)				
	३. मिड लेभल (मेडिकल अफिसर) ५:२५ शय्या				
	४. एनेस्थेसियोलोजिष्ट	२	४	८	
	५. पिडियाट्रिसियन (नियमित)	१	२	३	
	६. प्याथोलोजिष्ट	१	१	२	
	७. फिजिसियन	आवश्यकता अनुसार			
	८. जनरल सर्जन	आवश्यकता अनुसार			
	९. ल्याब टेक्निसियन	६	८	१२	
	१०.ल्याब असिष्टेन्ट	८	१०	१२	
	११.मेट्रोन	१	१	१	
	१२.नर्सिङ्ग प्रशासक	२	४	६	
	१३.नर्सिङ्ग अधिकृत	३	६	१२	
	१४.नर्सिङ स्टाफ	१५	३०	५०	
१२	**औजार उपकरण**				
	१. शल्यक्रिया: जनरल अस्पताल सरह	आवश्यकता अनुसार			
	२. अङ्कोलोजी युनिट (कोल्पोस्कोप, हिस्टेरोस्कोप, क्रायोथेरापी युनिट)	आवश्यकता अनुसार			
	३. हिस्टेरोस्कोप	आवश्यकता अनुसार			
	४. इन्डोस्कोपी	आवश्यकता अनुसार			
	५. लेप्रोस्कोपी	आवश्यकता अनुसार			
	६. लेवर रुममा चाहिने सम्पूर्ण सामानहरू	आवश्यकता अनुसार			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

बालरोग अस्पताल

बालरोग अस्पताल					
सि.नं.	**मापदण्ड**	**शय्या सङ्ख्या र छ/छैन**			**कैफियत**
		२५-५०	**५१-१००**	**१०१ -२००**	
१.	**पूर्वाधार**	जनरल अस्पतालको पूर्वाधार सरह			
२.	**आकस्मिक सेवा**	जनरल अस्पतालको पूर्वाधार सरह			
३.	**बहिरङ्ग सेवा**				
	१. बाल रोग विशेषज्ञ	१	२	३	
	२. बाल रोग सर्जरी	१	१	१	
	३. अर्थोपेडिक सर्जरी	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	१	
	४. इ.एन.टी. सर्जरी	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	१	
	५. फिजियोथेरापीः सम्बन्धित सामग्री सहित	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	१	
४.	**अन्तरङ्ग सेवा**				
	१. अपरेशन थिएटर मेजर	१	२	३	
	२. अपरेशन थिएटर माइनर	१	२	३	
	३. एन.आइ.सी.यु. मनिटर सहित				
	४. सक्सन युनिट				
	५. ब्लड ग्यास एनालाइजर				
	६. सोडियम एण्ड पोटासियम एनालाइजर				
	७. अक्सिजन कन्सन्ट्रेटर	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	
५.	**निदानात्मक उपकरणहरु**				
	१. एक्स रे	जनरल अस्पताल सरह			
	२. सी.टी. स्क्यान	आवश्यकता अनुसार			
	३. एम.आर. आइ	आवश्यकता अनुसार			
	४. अल्ट्रासाउन्ड मेशिन	१	१	१	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	५. सि.आर्म.	आवश्यकता अनुसार			
६.	**उपकरणहरु**				
	१. भेन्टिलेटर	२	४	६	
	२. कार्डियाक मनिटर	२	४	६	
	३. ब्वाइल अपरेटस	१	२	४	
	४. माइक्रो सर्जिकल इन्स्ट्रुमेन्ट	आवश्यकता अनुसार	आवश्यकता अनुसार	आवश्यकता अनुसार	
	५. रिसस्सिटेशन सेट	२	४	६	
	६. अपरेटिभ इन्स्ट्रुमेन्ट माइकोस्कोप	आवश्यकता अनुसार	आवश्यकता अनुसार	आवश्यकता अनुसार	
	७. स्पाइनल सेट	१	२	३	
	८. एयरपावर ड्रिल सेट	आवश्यकता अनुसार	आवश्यकता अनुसार	आवश्यकता अनुसार	
	९. अपरेटिभ टेबल र बेड रेस्ट	१	२	३	
	१०. अटोक्लेभ मेशिन	१	१	३	
	११. डायथर्मिक मेशिन	१	२	३	
	१२. सक्सन युनिट	१	२	३	
	१३. अक्सिजन कन्सन्ट्रेटर	आवश्यकता अनुसार	आवश्यकता अनुसार	३	
	१४. आइसोटप स्क्यान	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	
७.	**अन्य सेवाहरू**: सम्बन्धित सेवा अनुसारका आवश्यक उपकरणहरूको व्यवस्था गर्ने				
	१. अफ्थलमोलोजी	स्वेच्छिक			
	२. रिह्याविलिटेशन	स्वेच्छिक			
	३. ल्याबोरेटरी	जनरल अस्पताल सरह			
	४. फार्मेसी	जनरल अस्पताल सरह			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

८.	**जनशक्ति**	जनरल अस्पताल सरह			
९.	१. बाल रोग कन्सल्टेन्ट (१:२५ शय्या)				
	२. नियोनेटोलोजिष्ट, पेडियाट्रीक इन्टेन्सीभिष्ट	१	२	४	
	३. पेडियाट्रिक कार्डियोलोजिष्ट	१#	१	२	
	४. पेडियाट्रिक न्यूरोलोजिष्ट	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	१	
	५. पेडियाट्रिक इन्डोक्राइनोलोजिष्ट	१#	१#	१+१#	
	६. पेडियाट्रिक सर्जन	१#	१#	२+२#	
	७. मेडिकल अफिसर	४	८	१२	
	८. अन्य सम्बन्धित विशेषज्ञ आवश्यकता अनुसार (पार्टटाइम/फुलटाइमको प्रावधान)	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	
	९. प्रशासनिक कर्मचारी	जनरल अस्पताल अनुसार			
	१०.नर्सिङ्ग अफिसर	जनरल अस्पताल अनुसार			
	११.नर्सिङ्ग स्टाफ	जनरल अस्पताल अनुसार			
	१२.एनेस्थेसिस्ट	जनरल अस्पताल अनुसार			
	१३.कार्यालय सहयोगी	जनरल अस्पताल अनुसार			
१०.	आकस्मिक सेवा र सामग्री उपकरण	जनरल अस्पताल अनुसार			
११.	एम्बुलेन्स सेवा	जनरल अस्पताल अनुसार			
१२.	शव वाहन सेवा	जनरल अस्पताल अनुसार			
१३.	प्रतिकारात्मक तथा प्रवर्द्धनात्मक सेवा	जनरल अस्पताल अनुसार			
१४.	शवगृह	जनरल अस्पताल अनुसार			
१५.	क्यान्टिन सेवा	जनरल अस्पताल अनुसार			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

दन्त सेवा अस्पताल/क्लिनिक

दन्त सेवा अस्पताल/क्लिनिक							
क्र. सं.	**मापदण्ड**	**दन्त चेयर सङ्ख्या र छ/छैन**					**कैफियत**
		१ देखि ४ सम्म	**५ देखि ९ सम्म**	**१० देखि १४ सम्म**	**१५ देखि ५० सम्म**	**५० भन्दा माथि**	
२	**पूर्वाधार**						
	क. रिसेप्सन (व.मि.)	१(१४)	१(१०)	१(१०)	१(१०)	१(१०)	
	ख. प्रतिक्षा कक्ष (व.मि.)		१(१४)	१(१४)	१(१४)	१(१४)	
	ग. लेखा कक्ष (व.मि.)		*	१(१०)	१(१०)	१(१०)	
	घ. स्टोर कक्ष (व.मि.)		*	१(१०)	१(१०)	१(१०)	
	ङ. मर्मत कक्ष (व.मि.)		*	१(१४)	१(१४)	१(१४)	
	च. चिकित्सक बैठक कक्ष (व.मि.)	१(१०)	१(१६)	१(१६)	१(१६)	१(१६)	
	छ. चेन्जिङ कक्ष (व.मि.)				१(१०)	१(१०)	
	ज. निर्देशक कक्ष (व.मि.)		१(१६)	१(१६)	१(१०)	१(१०)	
	झ. लाइब्रेरी कक्ष (व.मि.)			१(१४)	१(१४)	१(१४)	
	ञ. कार्यकारी कक्ष (व.मि.)				१(१४)	१(१४)	
	ट. सेमिनार हल (व.मि.)		*	*	१(१६)	१(१६)	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ठ. क्लिनिकल कक्ष (१४ व.मि.)						
३	**एक्स रे**						
	क. Intraoral X-ray कक्ष (२००*३०० से.मि. र डिजिटल X-ray को हकमा छुट्टै कोठाको आवश्यक नपर्ने)						
	ख. अर्थोपान्टोमोग्राम वा विम सि.टि.(४५०*४००*२५० से.मि.)	*					
४	**सेवा/विभाग**						
	क. जेनेरल सेवा (एकीकृत प्रणाली)				DC-१२ समेत	DC-२२ समेत	
	ख. ओरल तथा मेक्जिलोफ्यसियल सेवा	माइनर सर्जिकल प्रोसेड्युरको लागि अनकलको व्यवस्था*	मेजर ओटि र माइनर सर्जिकल प्रोसेड्युरको लागि ओरल सर्जन अन कलको व्यवस्था*		माइनर ओटि-२ मेजर ओटि-१ जेनेरल बेड-५ DC-५ आइ.सि.यु. शय्या-२	माइनर ओटि-२ मेजर ओटि-१ जेनेरल बेड-१० DC-७ आइ.सि.यु. शय्या-२	
	ग. अर्थोडोन्टिक विभाग	अर्थोडोन्टिक विशेषज्ञ अन कलको व्यवस्था*	अर्थोडोन्टिक विशेषज्ञको फुलटाइम उपलब्धता वा अन कलको व्यवस्था*		(विशेषज्ञ भेट महिनामा कम्तिमा २ पटक) DC-२	(विशेषज्ञ भेट महिनामा कम्तिमा २ पटक) DC-४	
	घ. प्रोस्थोडोन्टिक विभाग	प्रोस्थोडोन्टिक विशेषज्ञ अन कलको व्यवस्था*	प्रोस्थोडोन्टिक विशेषज्ञको फुलटाइम उपलब्धता वा अन कलको व्यवस्था*		(विशेषज्ञ भेट हप्तामा कम्तिमा १ पटक) DC-२	(विशेषज्ञ भेट प्रत्येक दिन) DC-५	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ङ. पेरिओडोन्टिक विभाग	पेरिओडोन्टिक विशेषज्ञ अन कलको व्यवस्था*	पेरिओडोन्टिक विशेषज्ञको फुलटाइम उपलब्धता वा अन कलको व्यवस्था*		हप्तामा कम्तिमा १ पटक विशेषज्ञ भिजिट DC-२	(विशेषज्ञ भेट प्रत्येक दिन) DC-५	
	च. रेस्टोरेटिभ पेडो विभाग	विशेषज्ञ भिजिट*	रेस्टोरेटिभ पेडो विशेषज्ञको फुलटाइम उपलब्धता वा अन कलको व्यवस्था*		हप्तामा कम्तिमा १ पटक विशेषज्ञ भिजिट DC-२	(विशेषज्ञ भेट प्रत्येक दिन) DC-५	
	छ. २४ घण्टे आकस्मिक सेवा						
५	**जनशक्ति**						
	क. डेन्टल क्लिनिक सञ्चालनका लागि दाँतको विषयमा मान्यताप्राप्त शिक्षण संस्थाबाट स्नातक तह उतीर्ण गरी Nepal Medical Council (NMC) मा दर्ता भएको						
	ख. कार्यरत दन्त चिकित्सकको नाम, योग्यता, विशेषज्ञता, नेपाल मेडिकल काउन्सिल दर्ता नम्बर तथा सम्पर्क समय सहित को सम्पूर्ण विवरण राखिएको						
	ग. विशेषज्ञ सेवा अनुसार विशेषज्ञ चिकित्सकको उपलब्धता						
	घ. ग्रेजुयट चिकित्सक (प्रत्येक 2 दाँत चेयर बराबर १ जना दन्त चिकित्सकको उपलब्धता)	१-२ जना	३-५	५-१० जना	१५	२५	
	ङ. स्टाफ नर्स/ हे.अ.	*	*	२	५	७	
	च. अनकल एनेस्थेटिक						
	छ. डेन्टल हाइजिनिष्ट	१	३	३	५-९	१०-१४	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ज. डेन्टल सहायक	१	४	८	१०	२०	
	झ. रेडियोग्राफर		१	१	२	२	
	ञ. ल्याब टेक्निसियन		१	१	२	२	
	ट. व्यवस्थापक			१	१	१	
	ठ. मर्मत टेक्निसियन	*	*	१	१	१	
	ड. मेडिकल रेकर्डर	०	०	१	१	१	
	ढ. रिसेप्सन	2 दन्त चेयर भन्दा माथिको लागि अनिवार्य	१	१	२	२	
	ण. स्टोर किपर			१	१	१	
	त. सुरक्षा गार्ड	*	*	१	१	२	
	थ. स्वीपर	१(पार्ट टाईम)	१	२	४	४	
	द. लेखापाल		१	१	२	२	
६	**अन्य सुविधा**						
	क. स्टेरिलाइजेशन कक्ष (व.मि.)	१ कक्ष (2 दन्त चेयर भन्दा माथिको लागि कम्तिमा १0 व.मि.)	१(१४)	१(१४)	१(१४)	१(१४)	
	ख. डेन्टल प्रयोगशाला (व.मि.)	आधिकारिक/दर्ता भएको डेन्टल ल्याबसँग सम्झौता गरी काम गर्नु पर्ने	१(१४)	१(१४)	१(१४)	१(१६)	
	ग. फार्मेसी-२४ घण्टे		*	*			
	घ. ओरल प्याथोलोजी	*	*	*			
	ङ. जेनरल प्याथोलोजी	*	*	*			
	च. फोहोर व्यवस्थापन प्रणाली						
	१. क्लिनिक सफा, स्वच्छ र दुर्गन्ध रहित भएको						
	२. "फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रचलित निर्देशिका" अनुसार फोहोर विभाजन र डिस्पोजलको						

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	लागि रङ्गीन डिब्बाहरू राखिएको						
	३. सङ्कलित फोहोरहरुको विसर्जनको उपयुक्त व्यवस्था						
	छ. पानी स्टोरेज						
	ज. पिउने पानीको व्यवस्था भएको						
	झ. पिउने पानीको हकमा वर्षमा कम्तिमा दुई पटक पानीको परीक्षण प्रतिवेदनको व्यवस्था भएको						
	ञ. सरसफाईको लागि पानीको व्यवस्था भएको						
	ट. शौचालय (महिला/पुरुष)	१	२	२	२	४	
	ठ. क्यान्टिन	*	*	*	√	√	
	ड. २४ घण्टे एम्बुलेन्स सेवा	ऐच्छिक	ऐच्छिक	ऐच्छिक	ऐच्छिक	√	
	ढ. १/३ खुल्ला क्षेत्र गाडी पार्किङ सुविधा भएको						
व.मि.= वर्ग मिटर		DC= Dental Chair				*= आवश्यक्ता अनुसार	
७	**आकस्मिक औषधी**						
	क. Oxygen						
	ख. Intubation set/Ambu Bag						
	ग. Atropine						
	घ. Dopamine						
	ङ. Adrenaline						
	च. Hydrocortisone						
	छ. Morphine						
	ज. Prednisolone						
	झ. Salbutamol						
	ञ. Nitroglycerine						
	ट. Esmolol (Related consumables)						

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

८	**माइनर ओ. टि. को औजार उपकरणहरु**						
	क. Minor OT Equipment						
	ख. Operating table						
	ग. Operating lights						
	घ. Suction Units						
	ङ. Electro-cautery Unit						
	च. Instrument holding tables						
	छ. Infusion Stands						
९	**मेजर ओ.टि. र आइ. सी. यु. को औजार उपकरणहरु**						
	क. Pulse Oxymeter						
	ख. Ventilator						
	ग. ECG Monitor						
	घ. Defibrillator						
	ङ. Laryngoscope						
	च. Endo-tracheal Tube for nasal and oral intubation						
	छ. IV fluid warmer						
	ज. operating table						
	झ. operating Light Suction unit						
	ञ. Electri-cautry Unit						

*= आवश्यकता अनुसार

१०. दन्त विशेषज्ञ सेवा अनुसार औजार उपकरणहरु		
क्र. स.	**औजार उपकरणहरु**	**विशेषज्ञ सेवा र छ/छैन**

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

		Orthodontics	Prosthodontics	Periodontic	Pedodontic	Restorative and Endodontic services	Implant Service Center-Implant and General	Dental Clinic
	Dental Chair with Halogen light spittoon and water supply							
	High Vacuum Suction							
	Micromotor or Air motor							
	Implant Surgical and Prosthetic kit							
	Physio Dispenser (Implant Micromotor)							
	Airotor Handpiece						Fibro-optic	
	Light cure unit							
	Ultrasonic Scaler Unit/ Peizo scaler							
	Endodontic Microscope							
	Oil free Medical Grade Compressor							
	Electrocuatry							
	IOPA-X-Ray	OPG and CEPH						
	Separate Lab Micromotor							
	Orthodontic Pliers/Materials							
	Spot welder							
	X-Ray viewer							
	Autoclave/Hot air oven							

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	Needle destroyer with cutter							
	Generator							
	Dental Lab							
	Ultrasonic cleaner							
	Intra Oral Camera+ Computer Generator							
	Patient Record keeping system							

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

नाक, कान, घाँटी अस्पताल

नाक, कान, घाँटी अस्पताल					
क्र.स.	**मापदण्ड**	**विशेषज्ञ अस्पताल छ/छैन**			**कैफियत**
		२५-५०	५१-१००	१०१ -२००	
१	**भौतिक पूर्वाधार**	जनरल अस्पताल सरह			
२	**आकस्मिक सेवा**	जनरल अस्पताल सरह			
३	**बहिरङ्ग सेवा**				
	क. नाक, कान, घाँटी रोग विशेषज्ञ सेवा	१	२	४	
	ख. अडियोलोजी सेवा	१	२	३	
	ग. स्पिच थेरापी सेवा	१	२	३	
	घ. रेडियोलोजी सेवा*				
	ङ. जनरल फिजिसियन*				
	च. एनेस्थेसियोलोजी सेवा*				
	छ. डेन्टल सेवा*				
	ज. न्युरो सेवा*				
	झ. पल्मोनोलोजी*				
	ञ. फिजियोथेरापी सेवा*				
४	**अन्तरङ्ग सेवा**				
	क. अपरेशन थिएटर मेजर	१	२	३	
	ख. अपरेशन थिएटर माइनर	१	२	३	
	ग. आइ.सी.यु. मनिटर सहित *				
	घ. इन पेसेन्ट सेवा (Inpatient service) *				

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

५	**निदानात्मक उपकरणहरु**				
	क. एक्स रे			१	
	ख. सी.टी. स्क्यान			१	
	ग. एम. आर, आइ.*				
	घ. अल्ट्रा साउण्ड मेसिन			१	
	ङ. ल्याबोरेटोरी सेवा			जनरल अस्पताल सरह	
	उपकरणहरु				
	क. भेन्टिलेटर	२	४	६	
	ख. कार्डियाक मनिटर	२	४	६	
	ग. व्वाइल अपरेटस	१	२	३	
	ङ. माइक्रो सर्जिकल इन्स्ट्रुमेन्ट	१	२	३	
	च. रिसस्सिटेशन सेट	२	४	६	
	छ. माइकोस्कोपिक अपरेटिभ इन्स्ट्रुमेन्ट	१	२	३	
	ज. स्पाइनल सेट*				
६	झ. एयरपायप ड्रिल सेट	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	
	ञ. अपरेटिभ टेवल र बेड रेस्ट	१	२	३	
	ट. अटोक्लेभ मेशिन				
	ठ. डायथर्मिक मेशिन	१	२	३	
	ड. सक्सन युनिट	१	२	३	
	ढ. अक्सिजन कन्सन्ट्रेटर	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	आवश्यकताअनुसार	
	ण. ब्लड ग्यास एनालाइजर*				
	त. सोडियम एण्ड पोटासियम एनालाइजर*				

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	थ. आइसोटप स्क्यान	स्वेच्छिक			
७	**नाक, कान, घाँटी जाँचका लागि उपकरणहरु**				
	क. Bull's eye lamp	२	३	५	
	ख. Head mirror	२	४	५	
	ग. Tongue depressors	४	६	८	
	घ. Nasal specula	२	४	५	
	ङ. Laryngeal mirrors	२	४	५	
	च. Postnasal mirror	२	४	५	
	छ. Ear specula	२	४	५	
	ज. Siegle's speculum	२	४	५	
	झ. Tuning fork set	२	४	५	
	ञ. Jobson-Horne's probe	२	४	५	
	ट. Blunt probe	२	४	५	
	ठ. Tilley's or Hartman's forceps	२	४	५	
	ड. Otoscope	२	४	५	
	ढ. Spirit lamp	२	४	५	
	ण. Gloves *				
	त. Spray	२	४	५	
	थ. Suction apparatus	२	४	५	
८	**अन्य सेवाहरू**: सम्बन्धित सेवा अनुसारका आवश्यक उपकरणहरूको व्यवस्था गर्ने				
	क. अर्थोपेडिक	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	
	ख. फेसियो म्याग्जिलरी	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	
	ग. अफ्थलमोलोजी	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	
	घ. फिजियोथेरापी	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	
	ङ. रिह्याविलिटेशन	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक	
९	**जनशक्ति**				

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	क. नाक, कान, घाँटी रोग विशेषज्ञ/सर्जन (१:२५ शय्या)				
	ख. अडियोलोजिष्ट	१	२	३	
	ग. स्पिच थेरापी प्याथोलोजिष्ट	१	२	३	
	घ. रेडियोलोजिष्ट*				
	ङ. जनरल फिजिसियन*				
	च. एनेस्थेसियोलोजिष्ट*				
	छ. डेन्टल र फेसियो म्याक्सिलरी सर्जन*				
	ज. न्युरोसर्जन*				
	झ. पल्मोनोलोजिष्ट*				
	ञ. नर्सिङ अफिसर	१	२	३	
	ट. प्रशासनिक कर्मचारी*				
	ठ. नर्सिङ्ग स्टाफ*				
	ड. एनेस्थेसिया असिस्टेन्ट	१	२	३	
	ढ. कार्यालय सहयोगी*				
१०	**आकस्मिक सेवा र सामग्री**	चौबीसै घण्टा सेवा			
११	फार्मेसी सेवा	जनरल अस्पतालसरह			
१२	एम्बुलेन्स सेवा	जनरल अस्पतालसरह			
१३	शव वाहन	जनरल अस्पतालसरह			
१४	प्रतिकारात्मक तथा प्रवर्धनात्मक सेवा	जनरल अस्पतालसरह			
१५	शवगृह	जनरल अस्पतालसरह			
१६	क्यान्टिन सेवा	जनरल अस्पतालसरह			

* =आवश्यकता अनुसार

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

चर्म तथा यौन रोग क्लिनिक/अस्पताल

चर्म तथा यौन रोग क्लिनिक/अस्पताल					
क्र.सं.	विवरण	चर्म तथा यौन रोग क्लिनिक/अस्पताल र छ/छैन			कैफियत
		डर्माटोसर्जिकल प्रोसेड्युर नभएको क्लिनिक	डर्माटोसर्जिकल प्रोसेड्युर भएको क्लिनिक	चर्म तथा यौन रोग अस्पताल/ चर्म तथा यौन रोग सेवा सहितको जनरल अस्पताल	
१	पूर्वाधार सम्बन्धी मापदण्ड	अस्पतालको हकमा जनरल अस्पताल सरह			
	क. OPD कक्ष (१० व.मि.)				
	ख. रिसेप्सन (१० व.मि.)				
	ग. फार्मेसी (१० व.मि.)				
	घ. प्रतिक्षालय कक्ष (१४ व.मि.)	*	*		
	ङ. स्टोर कक्ष (१० व.मि.)				
	च. मर्मत कक्ष (१४ व.मि.)				
	छ. चिकित्सक बैठक कक्ष (१६ व.मि.)				
	ज. चेन्जिङ कक्ष (१० व.मि.)				
	झ. निर्देशक कक्ष (१० व.मि.)				
	ञ. प्रोसेड्युर कक्ष	*			
	ट. कार्यकारी कक्ष (१४ व.मि.)				
	ठ. सेमिनार हल (१६ व.मि.)				
	ड. ल्याब		MOU with Cat C Lab	Lab Category E	
	ढ. काउन्सिलिङ कक्ष	*	*		
	ण. लेखा कक्ष (१० व.मि.)				
	त. लाइब्रेरी कक्ष (१४ व.मि.)				
	थ. शल्यक्रिया कक्ष				
	द. २४ घण्टे आकस्मिक सेवा				
	ध. वार्ड (५% बेड)				

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ण. फोहोर व्यवस्थापन प्रणाली			जनरल अस्पतालअनुसार	
	१. क्लिनिक सफा, स्वच्छ र दुर्गन्ध रहित भएको				
	२. फोहोर विभाजन र डिस्पोजलको लागि रङ्गीन डिब्बाहरू राखिएको				
	३. सङ्कलित फोहोरहरुको विसर्जनको उपयुक्त व्यवस्था				
	त. पिउने पानीको व्यवस्था भएको				
	थ. पिउने पानीको हकमा वर्षमा कम्तिमा दुई पटक पानीको परीक्षण प्रतिवेदनको व्यवस्था भएको				
	द. सरसफाईको लागि पानीको व्यवस्था भएको				
	ध. शौचालय (महिला/पुरुष)				
	न. क्यान्टिन				
२	**उपकरण सम्बन्धी मापदण्ड**				
	क. पिन				
	ख. ग्लास स्लाइड				
	ग. म्याग्निफाइङ ग्लास				
	घ. मेजरिंङ्ग स्केल				
	ङ. कटन				
	च. स्वाब स्टिक				
	छ. उड ल्याम्प				
	ज. टर्च				
	झ. माइक्रोफिलामेन्ट				
	ञ. भाइटल साइन ट्रे (थर्मोमिटर, बीपी कफ, स्टेथियोस्कोप)				
	ट. डर्माटोस्कोप				
	ठ. इलेक्ट्रोकट्री				
	ड. क्रायोथेरापी				
	ढ. फोटोथेरापी				
	ण. कमेडोन एक्सप्रेसर				
	त. मोलुस्कम एक्स्ट्रयाक्टर				

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	थ. स्कूप				
	द. स्किन बायोप्सी पन्च				
	ध. फोर्सेप्स				
	न. सिजर्स				
	न. स्केलपेल				
	प. सुचर				
	फ. नेल स्प्लिटर				
	ब. नेल स्प्याचुला				
	भ. डर्माब्रेडर				
	म. क्यालेजीयन क्ल्याम्प				
	य. क्युरेट र स्किन हुक				
	र. इनर्जी बेस्ड डिभाइसेस: IPL, लेजर, PRP, माइक्रोनिडेलिंङ इकुइप्मेन्ट		*		
३	**जनशक्ति सम्बन्धी मापदण्ड**				
	क. डर्माटोलोजिस्ट	१	१	२	
	ख. प्यारामेडिक्स	*	*	*	
	ग. ल्याब असिस्टेन्ट/टेक्निसियन	*	*	*	
	घ. फार्मासिष्ट	*	*	*	
	ङ. कार्यालय सहयोगी	१	१	३	
	च. डर्माटो प्याथोलोजिस्ट/ प्याथोलोजिस्ट	*	*	१	
	छ. नर्सिङ अफिसर	आवश्यकताअनुसार			
	ज. नर्सिङ स्टाफ	आवश्यकताअनुसार			
	झ. फरक सेवा अनुसार कर्मचारीको उपलब्धता				

नोट- ***छायाँ पारिएको भाग लागू नहुने***

*= आवश्यकता अनुसार

व.मि.= वर्ग मिटर

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने अस्पताल/उपचार केन्द्र/क्लिनिकको अनुमति, नवीकरण र स्तरोन्नति सम्बन्धी मापदण्ड

क. सामान्य आँखा उपचार केन्द्र

आँखा उपचार केन्द्रले आँखाको सामान्य समस्या (Common Ocular Disorders) को व्यवस्थापन, दृष्टि परीक्षण, चश्मा जाँच तथा वितरण (Refraction and Optical Dispensing), आँखाको चाप (IOP), आँशु नलीको जाँच (Syringing), आँखामा परेको झार, कसिङ्गरको व्यवस्थापन (Foreign Body Removal) गर्नुको साथै औषधी तथा चश्मा सेवा उपलब्ध हुनुपर्नेछ।

सामान्य आँखा उपचार केन्द्र			
क्र.सं.	**मापदण्ड**	**छ/छैन**	**कैफियत**
क	**भौतिक पूर्वाधार**		
	१. रिसेप्सन/रेजिस्ट्रेशन		
	२. प्रतिक्षा कक्ष		
	३. बिरामी जाँच्ने कक्ष		
	४. रिप्रयाक्शन जाँच्ने कक्ष		
	५. चश्मा घर		
	६. इमर्जेन्सी औषधीहरुको व्यवस्था		
	७. सफा खाने पानीको व्यवस्था		
	८. फोहोरमैलाको व्यवस्थापन		
	९. शौचालय (महिला, पुरुष, अपाङ्गमैत्री)		
ख	**आवश्यक पर्ने न्यूनतम औजार उपकरणहरु**		
	१. Slit Lamp		
	२. Direct Ophthalmoscope		
	३. Retinoscope		
	४. Schiotz Tonometer		
	५. Optivisor		
	६. Color Vision Chart		
	७. 90 D Lens		
	८. Trial Lens set		
	९. Trial Frame (Adult and child)		
	१०. Edging Machine		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	११. CR Cutter machine		
	१२. Vision drum/Chart		
	१३. Lensometer		
	१४. Autoclave		
	१५. FB Removal Set		
	१६. Minor Table light		
	१७. Syringing Set		
	१८. BP Set		
	१९. Stethoscope		
ग	**आवश्यक पर्ने न्यूनतम जनशक्ति**		
	१. Ophthalmologist (आवश्यकता अनुसार)		
	२. Optometrist/ Ophthalmic Assistant-१ जना		
	३. Eye Health Worker/Optical Assistant- (आवश्यकता अनुसार)		
	४. Office assistant/cleaner (आवश्यकता अनुसार)		
घ	**अन्य मापदण्ड**		
	१. बिरामीको उपचारको क्रममा आवश्यकता अनुसार उपयुक्त स्थानमा प्रेषण (रिफर) गर्ने व्यवस्था		
	२. टेलिमेडिसिन प्रविधिबाट ओप्थाल्मोलोजी कन्सल्टेसन गर्ने व्यवस्था		
	३. सङ्क्रमण रोकथामको उपयुक्त व्यवस्थापन गरेको		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

ख. शल्य चिकित्सा आँखा उपचार केन्द्र

शल्य चिकित्सा आँखा उपचार केन्द्र (Surgical Centre) मा निश्चित समय तोकी आधार (BASE) अस्पतालबाट नेत्र विशेषज्ञ सहितको प्राविधिक जनशक्तिहरुबाट आँखा उपचार केन्द्रबाट दिईने आँखा सेवाहरूका अतिरिक्त मोतिबिन्दु शल्यक्रिया, अन्य सामान्य शल्यक्रियाको सुविधा उपलब्ध हुनु पर्नेछ। साथै अन्य आँखा उपचार केन्द्रले गरेको बाह्य कार्यक्रमबाट सिफारिस भई आएका बिरामीहरू (Referral Cases) हेर्नका लागि आँखाको स्वास्थ्य उपचार प्रदान गर्नु पर्नेछ।

शल्य चिकित्सा आँखा उपचार केन्द्र			
क्र.सं.	**मापदण्ड**	**छ/छैन**	**कैफियत**
क	**भौतिक पूर्वाधार**		
	१. रिसेप्सन/रेजिस्ट्रेशन		
	२. प्रतिक्षा कक्ष		
	३. बिरामी जाँच्ने कक्ष		
	४. रिप्रयाक्शन जाँच्ने कक्ष		
	५. चश्मा घर		
	६. औषधीको व्यवस्था		
ख	**आवश्यक पर्ने न्यूनतम औजार उपकरणहरु**		
	१. Slit Lamp		
	२. Direct Ophthalmoscope		
	३. Retinoscope		
	४. Schiotz Tonometer		
	५. Optivisor		
	६. Color Vision Chart		
	७. 90 D Lens		
	८. Trial Lens set		
	९. Trial Frame (Adult and child)		
	१०. Edging Machine		
	११. CR Cutter machine		
	१२. Vision drum/Chart		
	१३. Lensometer		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	१४. Autoclave		
	१५. FB Removal Set		
	१६. Chalazion Set		
	१७. Minor Table light		
	१८. Syringing Set		
	१९. Dehumidifier		
	२०. BP Set		
	२१. Stethoscope		
	२२. Operating Table		
	२३. Laboratory Microscope		
	२४. Emergency Medicine tray		
	२५. Autoclave		
	२६. Indirect Ophthalmoscope with 20 D		
	२७. Indirect Ophthalmoscope Bed		
	२८. Generator		
ग	**न्यूनतम औजार उपकरण**		
	१. AB Scan		
	२. Keratometer		
	३. Operating Microscope		
	४. Anterior Vitrectomy Machine		
	५. Cataract Set		
	६. Wet Field Cautery		
	७. Suction Machine		
	८. Emergency Medicine Tray		
	९. Pulse Oximeter		
	१०. Nebulizer		
घ	**न्यूनतम जनशक्ति**		
	१. OA/Optometrist-१/१		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	२. Optical Assistant-१		
	३. House Keeping staff-१		
	४. Pharmacy Assistant (Pharmacy Sale, Registration & Billing of Spectacle)-२		
	५. Surgical team from base hospital (Ophthalmologist, OA or Anesthesia Asst., OT Assistant, Biometry Assistant, Lab Assistant and others as required)		
ङ	**प्रेषण लगायत अन्य मापदण्ड**		
	१. बिरामीको उपचारको क्रममा आवश्यकता अनुसार उपयुक्त स्थानमा प्रेषण (रिफर) गर्ने व्यवस्था		
	२. टेलिमेडिसिन प्रविधिबाट अप्थाल्मोलोजी कन्सल्टेसन गर्ने व्यवस्था		
	३. सङ्क्रमण रोकथामको उपयुक्त व्यवस्थापन गरेको		

नोट: # ले पार्टटाइमलाई बुझाउनेछ।

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

पोलिक्लिनिकको अनुमती र नवीकरण सम्बन्धी मापदण्ड

क्र.स.	मापदण्डहरु	छ/ छैन	कैफियत
	पोलिक्लिनिक भन्नाले तीन विषय/ विधामा चिकित्सा सेवा प्रवाह गर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई बुझिन्छ। पोलिक्लिनिकले प्रवाह गर्ने सेवा अनुसार सबै सेवाको लागि तोकिएको मापदण्ड पूरा गरी इजाजतपत्र लिएको हुनुपर्नेछ।		
१	**पूर्वाधार**		
	क. चिकित्सा सेवा अनुसारको छुट्टाछुट्टै कोठा (१४ वर्ग.मि) भएको		
	ख. प्रयोगशाला, Dressing, Pharmacy, ECG, एक्सरे, रिसेप्सन लगायतका लागि छुट्टाछुट्टै कोठा भएको		
	ग. बिरामीको जाँच गर्ने कोठा भेन्टिलेटेड वा वातानुकुलित भएको		
	घ. बिरामीको उपचार गर्ने स्थानमा पर्याप्त प्रकाश र उज्यालोको व्यवस्था भएको		
	ङ. सबै भौतिक संरचनाहरु सेवाग्राही तथा अपाङ्गतामैत्री बनाइएको		
	च. रिसेप्सन बिरामीको पहुँच पुग्ने स्थानमा भएको		
	छ. प्रतीक्षालयको व्यवस्था भएको		
	ज. बिरामी र स्टाफका लागि छुट्टाछुट्टै शौचालय (अपाङ्गमैत्रीसहित) को व्यवस्था भएको		
	झ. अक्सिजनको व्यवस्था		
	ञ. लाउन्ड्रिको व्यवस्था		
	ट. सुरक्षाको व्यवस्था		
	ठ. विद्युत आपूर्ति र ब्याकअपको व्यवस्था भएको		
४.	**औजार उपकरण लगायत अन्य मापदण्ड**		
	क. सेवा र विषय अनुसारको आवश्यक औजार उपकरणहरुको व्यवस्था भएको		
	ख. डेडिकेटेड टेलिफोन/इन्टरनेटको व्यवस्था भएको		
	ग. पिउने पानीको व्यवस्था भएको		
	घ. पिउने पानीको हकमा वर्षमा कम्तिमा दुई पटक पानीको परीक्षण प्रतिवेदनको व्यवस्था भएको		
	ङ. सरसफाईको लागि पानीको व्यवस्था भएको		
	च. बिरामीको सम्पूर्ण विवरण राख्नको लागि रजिष्टर भएको र HMIS मा प्रतिवेदन गर्ने गरेको		
	छ. बिरामीको विवरण विद्युतीय रेकर्डको लागि कम्प्युटर भएको		
	ज. सेवा शुल्क विवरण सबैले देख्ने ठाउँमा राखिएको		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	झ. आयकर प्रमाणपत्र सबैले देख्ने ठाउँमा राखिएको		
	ञ. स्वास्थ्य शिक्षा सम्बन्धी सूचनामुलक पोष्टर तथा अन्य सामाग्रीको उपलब्धता		
५.	**जनशक्ति व्यवस्थापन** (जनशक्तिको विवरण फाराममा भर्नुपर्ने)		
	क. कार्यरत प्राविधिक कर्माचारीको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र र सम्बन्धित परिषद्मा दर्ता प्रमाण पत्र क्लिनिकमा राखिएको		
	ख. कार्यरत व्यक्तिहरूको लागि क्षमता अभिवृद्धि संयन्त्र बनाईएको		
	ग. स्टाफ नर्स		
	घ. छुट्टै सेवा र विषय अनुसारको आवश्यकता अनुसार जनशक्तिको उपलब्धता (जस्तै: ल्याब टेक्निसियन, रेडियो टेक्निसियन, फार्मासिष्ट, फिजियोथेरापिस्ट)		
	ङ. रिसेप्सनिष्ट		
	च. कार्यालय सहयोगी		
	छ. आकस्मिक अवस्थामा बिरामीको प्रेषणको लागि व्यवस्था भएको		
६.	**सङ्क्रमण नियन्त्रण र फोहोरमैला व्यवस्थापनका उपायहरू** **(स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रचलित मापदण्ड वा निर्देशिका बमोजिम हुनुपर्ने)**		
	क. व्यक्तिगत सुरक्षाका उपकरणहरू जस्तै गाउन, मास्क, फेस शिल्डको आवश्यकता अनुसार व्यवस्था भएको		
	ख. क्लिनिक सफा, स्वच्छ र दुर्गन्ध रहित भएको र अस्पतालको स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन "फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रचलित निर्देशिका" अनुसार फोहोर विभाजन र डिस्पोजलको लागि रङ्गीन डिब्बाहरू राखिएको		
	ग. सङ्कलित फोहोरहरुको विसर्जनको उपयुक्त व्यवस्था		
	घ. सेवा प्रदायकहरूका लागि पानी र तरल साबुनले हात धुने सुविधाको व्यवस्था		
	ङ. सेवाग्राहीहरूका लागि पानी र तरल साबुनले हात धुने सुविधाको व्यवस्था		
	च. निडल कटर प्रयोग गरिएको वा निडल फाल्न पन्चर प्रुफ डिब्बा राखिएको		
	छ. प्रयोग गरिने सम्पूर्ण औजारहरु अनिवार्यरुपमा आवश्यकता अनुसार सरसफाई गर्ने व्यवस्था भएको		
	ज. प्रयोग गरिने सम्पूर्ण औजारहरु अनिवार्यरुपमा आवश्यकता अनुसार निर्मलीकृत गर्ने व्यवस्था भएको		
७.	**पोलिक्लिनिकको कार्यहरु**		
	क. सेवा र विषय अनुसारको स्वास्थ्य सेवा र उपचारको उपलब्धता		
	ख. क्लिनिकले उपलब्ध गराएको सेवा सम्बन्धी मासिक प्रतिवेदन HMIS मा गर्ने गरेको		
८	**आकस्मिक तथा अत्यावश्यक औषधीको सूची**		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	क. Atropine Injection		
	ख. Adrenaline Injection		
	ग. Amiodarone Injection		
	घ. Ceftriaxone Injection		
	ङ. Chlorpheniramine Injection		
	च. Diclofenac Injection		
	छ. Diazepam injection		
	ज. Dexamethasone injection		
	झ. Dextrose 5% Saline injection		
	ञ. Dextrose 10% injection		
	ट. Dextrose 25% injection		
	ठ. Dextrose 50% injection		
	ड. Frusemide Injection		
	ढ. Hydrocortisone Injection		
	ण. Hyoscine Butylbromide Injection/tablet		
	त. Ranitidine/Omeprazole Injection/ tablet		
	थ. Tab. Amlodipine		
	द. Magnesium Sulphate injection		
	ध. Metronidazole injection		
	न. Mannitol injection		
	न. Normal Saline injection		
	प. Distilled Water		
	फ. Sodium chloride-15%w/v and Glycerin-15% w/v (for enema)		
	ब. Paracetamol injection		
	भ. Ringer's Lactate		
	म. Sodium Bicarbonate injection		
	य. Betadine solution		
९	**औजार, उपकरणहरु र सहायक सामाग्री**		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	क. Stethoscope		
	ख. Sphygmomanometer		
	ग. Thermometer		
	घ. Pulse oximeter		
	ङ. Disposable Tongue depressor		
	च. Sanitizer		
	छ. Forceps		
	ज. Suction Machine		
	झ. Nebulizer		
	ञ. X-ray view box		
	ट. Wheel chairs		
	ठ. Oxygen Cylinder		
	ड. Wash Basin for hand washing		
	ढ. Weighing machine		
	ण. Measuring tape		
	त. Torch		
	थ. Walking aids		
	द. Dressing Set		
	ध. Cotton		
	न. Scissors		
	ऩ. Gauze		
	प. Gloves and Mask		
	फ. Face Shield		
	ब. Plaster		
	भ. Transfusion set		
	म. IV infusion sets		
	य. Cannula		
	र. Disposable syringe		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ऱ. Adhesive tape		
	ल. Urinary catheters		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

विशेषज्ञ क्लिनिकको अनुमति, नवीकरण सम्बन्धी मापदण्ड

क्र.स.	मापदण्डहरु	छ/ छैन	कैफियत
१	**पूर्वाधार**		
	क. बिरामीको जाँच गर्ने कोठा भेन्टिलेटेड वा वातानुकुलित भएको र विशेषज्ञ चिकित्सा सेवा अनुसारको छुट्टाछुट्टै कोठा (१४ वर्ग.मि.) भएको		
	ख. बिरामीको उपचार गर्ने स्थानमा पर्याप्त प्रकाश र उज्यालोको व्यवस्था भएको		
	ग. सेवाहरु प्रयोगशाला, Dressing, Pharmacy, ECG ,एक्सरे, अल्ट्रासाउण्ड , रिसेप्सन लगायतका लागि छुट्टाछुट्टै कोठा भएको		
	घ. अपाङ्गतामैत्री भौतिक संरचना बनाइएको		
	ङ. रिसेप्सन बिरामीको पहुँच पुग्ने स्थानमा भएको		
	च. आवश्यकता अनुसार प्रतिक्षालयको व्यवस्था भएको		
	छ. बिरामी र स्टाफको लागि छुट्टाछुट्टै शौचालयको व्यवस्था भएको		
	ज. अक्सिजनको व्यवस्था		
	झ. लाउन्ड्रिको व्यवस्था		
	ञ. सुरक्षाको व्यवस्था		
	ट. विद्युत आपूर्ति र ब्याकअपको व्यवस्था भएको		
२	**औजार उपकरण लगायत अन्य मापदण्ड**		
	क. सेवा र विषय अनुसारको आवश्यक औजार उपकरणहरुको व्यवस्था भएको		
	ख. डेडिकेटेड टेलिफोन/इन्टरनेटको व्यवस्था भएको		
	ग. पिउने पानीको व्यवस्था भएको		
	घ. पिउने पानीको हकमा वर्षमा कम्तिमा दुई पटक पानीको परीक्षण प्रतिवेदनको व्यवस्था भएको		
	ङ. सरसफाईको लागि पानीको व्यवस्था भएको		
	च. बिरामीको सम्पूर्ण विवरण राख्नको लागि रजिष्टर भएको र HMIS मा प्रतिवेदन गर्ने गरेको		
	छ. बिरामीको विवरण विद्युतीय रेकर्डको लागि कम्प्युटर भएको		
	ज. सेवा शुल्क विवरण सबैले देख्ने ठाउँमा राखिएको		
	झ. आयकर प्रमाणपत्र सबैले देख्ने ठाउँमा राखिएको		
	ञ. स्वास्थ्य शिक्षा सम्बन्धी सूचनामुलक पोष्टर तथा अन्य सामाग्रीको उपलब्धता		
३	**जनशक्ति व्यवस्थापन** (जनशक्तिको विवरण फाराममा भर्नुपर्ने)		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	क. कार्यरत प्राविधिक कर्माचारीको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र र सम्बन्धित परीषदमा दर्ता प्रमाण पत्र अनिवार्य रुपमा क्लिनिकमा राखिएको		
	ख. कार्यरत व्यक्तिहरूको लागि क्षमता अभिवृद्धि संयन्त्र बनाईएको		
४	**आवश्यक जनशक्ति**		
	क. विशेषज्ञ चिकित्सा सेवा अनुसारको आवश्यक विशेषज्ञ चिकित्सकको उपलब्धता		
	ख. स्टाफ नर्स		
	ग. चार वटा विशेषज्ञ चिकित्सा सेवाको लागि कम्तिमा १ जना OPD Assistant (Nursing Staff/Paramedic)		
	घ. छुट्टै सेवा र विषय अनुसारको आवश्यकता अनुसार जनशक्तिको उपलब्धता (जस्तै: ल्याब टेक्निसियन, रेडियो टेक्निसियन, फार्मासिष्ट, फिजियोथेरापिस्ट)		
	ङ. रिसेप्सनिष्ट		
	च. कार्यालय सहयोगी		
	छ. आकस्मिक अवस्थामा बिरामीको प्रेषणको लागि व्यवस्था भएको		
५	**सङ्क्रमण नियन्त्रण र फोहोरमैला व्यवस्थापनका उपायहरू** **(स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रचलित मापदण्ड वा निर्देशिका बमोजिम हुनुपर्ने)**		
	क. व्यक्तिगत सुरक्षाका उपकरणहरू जस्तै गाउन, मास्क, फेस शिल्डको आवश्यकता अनुसार व्यवस्था भएको		
	ख. क्लिनिक सफा, स्वच्छ र दुर्गन्धरहित भएको र अस्पतालको स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन "फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रचलित निर्देशिका" अनुसार फोहोर विभाजन र डिस्पोजलको लागि रङ्गीन डिब्बाहरू राखिएको		
	ग. सङ्कलित फोहोरहरुको विसर्जनको उपयुक्त व्यवस्था		
	घ. सेवा प्रदायकहरूका लागि पानी र तरल साबुनले हात धुने सुविधाको व्यवस्था		
	ङ. सेवाग्राहीहरूका लागि पानी र तरल साबुनले हात धुने सुविधाको व्यवस्था		
	च. निडल कटर प्रयोग गरिएको वा निडल फाल्न पन्चर प्रुफ डिब्बा राखिएको		
	छ. प्रयोग गरिने सम्पूर्ण औजारहरु अनिवार्यरुपमा आवश्यकता अनुसार सरसफाई गर्ने व्यवस्था भएको		
	ज. प्रयोग गरिने सम्पूर्ण औजारहरु अनिवार्यरुपमा आवश्यकता अनुसार निर्मलीकृत गर्ने व्यवस्था भएको		
६	**विशेषज्ञ क्लिनिकको कार्यहरु**		
	क. सेवा र विषय अनुसारको स्वास्थ्य सेवा र उपचारको उपलब्धता		
	ख. क्लिनिकले उपलब्ध गराएको सेवा सम्बन्धी मासिक प्रतिवेदन HMIS मा गर्ने गरेको		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

७	**आकस्मिक तथा अत्यावश्यक औषधीको सूची**		
	क. Atropine Injection		
	ख. Adrenaline Injection		
	ग. Amiodarone Injection		
	घ. Ceftriaxone Injection		
	ङ. Chlorpheniramine Injection		
	च. Diclofenac Injection		
	छ. Diazepam injection		
	ज. Dexamethasone injection		
	झ. Dextrose 5% Saline injection		
	ञ. Dextrose 10% injection		
	ट. Dextrose 25% injection		
	ठ. Dextrose 50% injection		
	ड. Frusemide Injection		
	ढ. Hydrocortisone Injection		
	ण. Hyoscine Butyl Bromide injection/tablet		
	त. Ranitidine/Omeprazole Injection/ tablet		
	थ. Tab. Amlodipine		
	द. Magnesium Sulphate injection		
	ध. Metronidazole injection		
	न. Mannitol injection		
	न. Normal Saline injection		
	प. Distilled Water		
	फ. Sodium chloride-15%w/v and Glycerin-15% w/v (for enema)		
	ब. Paracetamol injection		
	भ. Ringer's Lactate		
	म. Sodium Bicarbonate injection		
८	**औजार, उपकरणहरु र सहायक सामाग्री**		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	क. Stethoscope		
	ख. Sphygmomanometer		
	ग. Thermometer		
	घ. Pulse oximeter		
	ङ. Disposable Tongue depressor		
	च. Betadine solution		
	छ. Sanitizer		
	ज. Forceps		
	झ. Suction Machine		
	ञ. Nebulizer		
	ट. X-ray view box		
	ठ. Wheel chairs		
	ड. Oxygen Cylinder		
	ढ. Wash Basin for hand washing		
	ण. Weighing machine		
	त. Measuring tape		
	थ. Torch		
	द. Walking aids		
	ध. Dressing Set and Cotton		
	न. Scissors and Gauze		
	न्. Face Shield, Gloves and Mask		
	प. Plaster		
	फ. Transfusion set		
	ब. IV infusion sets		
	भ. Cannula		
	म. Disposable syringe		
	य. Adhesive tape		
	र. Urinary catheters		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

क्लिनिक/मेडिकल सेन्टरको अनुमति, नवीकरण सम्बन्धी मापदण्ड

क्र.स.	मापदण्डहरु	छ/ छैन	कैफियत
१	**पूर्वाधार**		
	क. चिकित्सकको सेवा अनुसारको छुट्टाछुट्टै कोठा (१४ वर्ग.मि) भएको		
	ख. बिरामीको जाँच गर्ने कोठा भेन्टिलेटेड वा वातानुकुलित भएको		
	ग. बिरामीको जाँच गर्ने स्थानमा पर्याप्त प्रकाश र उज्यालोको व्यवस्था भएको		
	घ. मेडिकल जाँच प्रयोगशाला, एक्सरे, ECG, आदिको लागि छुट्टाछुट्टै कोठा भएको (मापदण्ड अनुसार)		
	ङ. अपाङ्गतामैत्री भौतिक संरचना बनाइएको		
	च. रिसेप्सन बिरामीको पहुँच पुग्ने स्थानमा भएको		
	छ. प्रतिक्षालयको व्यवस्था भएको		
	ज. बिरामी र स्टाफको लागि छुट्टाछुट्टै शौचालयको व्यवस्था भएको		
	झ. लाउन्ड्रिको व्यवस्था		
	ञ. सुरक्षाको व्यवस्था		
	ट. विद्युत आपूर्ति र ब्याकअपको व्यवस्था भएको		
२	**औजार उपकरणहरु**		
	क. सेवा र विषय अनुसारको आवश्यक औजार उपकरणहरुको व्यवस्था भएको		
	ख. डेडिकेटेड टेलिफोन/इन्टरनेटको व्यवस्था भएको		
	ग. पिउने पानीको व्यवस्था भएको		
	घ. सरसफाईको लागि पानीको व्यवस्था भएको		
	ङ. बिरामीको सम्पूर्ण विवरण राख्नको लागि रजिष्टर भएको		
	च. बिरामीको विवरण विद्युतीय रेकर्डको लागि कम्प्युटर भएको		
	छ. सेवा शुल्क विवरण सबैले देख्ने ठाउँमा राखिएको		
	ज. स्वास्थ्य शिक्षा सम्बन्धी सूचनामुलक पोष्टर तथा अन्य सामाग्रीको उपलब्धता		
३	**जनशक्ति व्यवस्थापन** (जनशक्तिको विवरण फाराममा भर्नुपर्ने)		
	क. कार्यरत प्राविधिक कर्मचारीको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र र सम्बन्धित परिषद्मा दर्ता भएको प्रमाण पत्र अनिवार्य रुपमा क्लिनिकमा राखिएको		
	ख. कार्यरत व्यक्तिहरूको लागि क्षमता अभिवृद्धि संयन्त्र बनाईएको		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

४	**आवश्यक जनशक्ति**		
	क. MBBS उतिर्ण गरी मेडिकल काउन्सिलमा दर्ता भएको जनशक्तिको उपलब्धता		
	ख. स्टाफ नर्स		
	ग. छुट्टै सेवा र विषय अनुसारको जनशक्तिको उपलब्धता (जस्तै: चिकित्सक ,ल्याब टेक्निसियन, रेडियोग्राफर आदि)		
	घ. रिसेप्सनिष्ट		
	ङ. कार्यालय सहयोगी		
५	**सङ्क्रमण नियन्त्रण र फोहोरमैला व्यवस्थापनका उपायहरू** **(स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रचलित मापदण्ड वा निर्देशिका बमोजिम हुनुपर्ने)**		
	क. व्यक्तिगत सुरक्षाका उपकरणहरू जस्तै गाउन, मास्क, फेस शिल्डको आवश्यकता अनुसार व्यवस्था भएको		
	ख. मेडिकल सेन्टर सफा, स्वच्छ र दुर्गन्ध रहित भएको		
	ग. फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रचलित निर्देशिका अनुसार फोहोर विभाजन र डिस्पोजलको लागि रङ्गिन डिब्बाहरू राखिएको		
	घ. सङ्कलित फोहोरहरुको विसर्जनको उपयुक्त व्यवस्था		
	ङ. सेवा प्रदायकहरूका लागि पानी र तरल साबुनले हात धुने सुविधाको व्यवस्था		
	च. सेवाग्राहीहरूका लागि पानी र तरल साबुनले हात धुने सुविधाको व्यवस्था		
	छ. निडल कटर प्रयोग गरिएको वा निडल फाल्न पन्चर प्रुफ डिब्बा राखिएको		
	ज. प्रयोग गरिने सम्पूर्ण औजारहरु अनिवार्यरुपमा आवश्यकता अनुसार सरसफाई गर्ने व्यवस्था भएको		
	झ. प्रयोग गरिने सम्पूर्ण औजारहरु अनिवार्यरुपमा आवश्यकता अनुसार निर्मलीकृत गर्ने व्यवस्था भएको		
६	**मेडिकल सेन्टरको कार्यहरु**		
	क. सेवा र विषय अनुसारको स्वास्थ्य सेवा र उपचारको उपलब्धता		
	ख. क्लिनिकले उपलब्ध गराएको सेवा सम्बन्धी मासिक प्रतिवेदन HMIS मा गर्ने गरेको		
७	**आकस्मिक तथा अत्यावश्यक औषधीको सूची**		
	क. अक्सिजनको व्यवस्था		
	ख. Atropine Injection		
	ग. Adrenaline Injection		
	घ. Amidarone Injection		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ङ. Ceftriaxone Injection		
	च. Chlorpheniramine Injection		
	छ. Diclofenac Injection		
	ज. Diazepam injection		
	झ. Dexamethasone injection		
	ञ. Dextrose 5% Saline injection		
	ट. Dextrose 10% injection		
	ठ. Dextrose 25% injection		
	ड. Dextrose 50% injection		
	ढ. Frusemide Injection		
	ण. Hydrocortisone Injection		
	त. Hyoscine Butyl Bromide Injection/tablet		
	थ. Ranitidine/Omeprazole Injection/ tablet		
	द. Tab. Amlodipine		
	ध. Magnesium Sulphate injection		
	न. Metronidazole injection		
	न. Normal Saline injection		
	प. Distilled Water		
	फ. Sodium chloride-15%w/v and Glycerin-15% w/v (for enema)		
	ब. Paracetamol injection		
	भ. Ringer's Lactate		
	म. Sodium Bicarbonate injection		
८	**औजार, उपकरणहरु र सहायक सामाग्रीको**		
	क. Stethoscope		
	ख. Sphygmomanometer		
	ग. Thermometer		
	घ. Pulse Oximeter		
	ङ. Disposable Tongue depressor		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	च. Betadine solution		
	छ. Sanitizer		
	ज. Forceps		
	झ. Nebulizer		
	ञ. Suction Machine		
	ट. X-ray view box		
	ठ. Wheel chairs		
	ड. Oxygen Cylinder		
	ढ. Wash Basin for hand washing		
	ण. Weighing machine		
	त. Measuring tape		
	थ. Torch		
	द. Dressing Set		
	ध. Cotton, Gauze		
	न. Scissors		
	न्. Face Shield, Mask and Gloves		
	प. Plaster		
	फ. Transfusion set		
	ब. IV infusion sets		
	भ. Cannula		
	म. Disposable syringe		
	य. Adhesive tape		
	र. Urinary catheters		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

पुनर्स्थापना केन्द्रको अनुमति र नवीकरण सम्बन्धी मापदण्ड

क्र.स.	मापदण्डहरु	छ/ छैन	कैफियत
पुनर्स्थापना केन्द्रको प्रकार: मेडिकल/फिजिकल/मादक तथा लागु पदार्थ वा अन्य:			
१	**पूर्वाधार**		
	क. विशेषज्ञ चिकित्सा सेवा अनुसारको छुट्टाछुट्टै कोठा (१४ वर्ग.मि) भएको		
	ख. बिरामीको जाँच गर्ने कोठा भेन्टिलेटेड वा वातानुकुलित भएको		
	ग. बिरामीको उपचार गर्ने स्थानमा पर्याप्त प्रकाश र उज्यालोको व्यवस्था भएको		
	घ. सेवा- चिकित्सा, प्रयोगशाला, इमेजिङ्ग, Dressing, Pharmacy, ECG लगायतको लागि छुट्टाछुट्टै कोठा भएको (मापदण्ड अनुसार)		
	ङ. अपाङ्गतामैत्री भौतिक संरचना बनाइएको		
	च. नर्सिङ स्टेशन बिरामीको पहुँच पुग्ने स्थानमा भएको (जनरल अस्पतालको मापदण्ड अनुसार)		
	छ. आवश्यकता अनुसार प्रतिक्षालयको व्यवस्था भएको		
	ज. बिरामी र स्टाफको लागि छुट्टाछुट्टै शौचालयको व्यवस्था भएको		
	झ. लाउन्ड्रिको व्यवस्था		
	ञ. सुरक्षाको व्यवस्था		
	ट. विद्युत आपूर्ति र ब्याकअपको व्यवस्था भएको		
	ठ. मनोरञ्जनको लागि प्रयाप्त ठाउँको व्यवस्था भएको		
	ड. सुरक्षाको व्यवस्था		
२	**औजार उपकरण लगायत अन्य मापदण्डहरु**		
	क. सेवा र विषय अनुसारको आवश्यक औजार उपकरणहरुको व्यवस्था भएको		
	ख. डेडिकेटेड टेलिफोन/इन्टरनेटको व्यवस्था भएको		
	ग. पिउने पानीको व्यवस्था भएको		
	घ. पिउने पानीको हकमा वर्षमा कम्तिमा दुई पटक पानीको परीक्षण प्रतिवेदनको व्यवस्था भएको		
	ङ. सरसफाईको लागि पानीको व्यवस्था भएको		
	च. बिरामीको सम्पूर्ण विवरण राख्नको लागि रजिष्टर भएको र HMIS मा प्रतिवेदन गर्ने गरेको		
	छ. बिरामीको विवरण विद्युतीय रेकर्डको लागि कम्प्युटर भएको		
	ज. सेवा शुल्क विवरण सबैले देख्ने ठाउँमा राखिएको		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	झ. स्वास्थ्य शिक्षा सम्बन्धी सूचनामुलक पोष्टर तथा अन्य सामाग्रीको उपलब्धता		
३	**जनशक्ति व्यवस्थापन** (जनशक्तिको विवरण फाराममा भर्नुपर्ने)		
	क. कार्यरत प्राविधिक कर्माचारीको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र र सम्बन्धित परिषद्मा दर्ता भएको प्रमाण पत्र अनिवार्य रुपमा क्लिनिकमा राखिएको		
	ख. कार्यरत व्यक्तिहरूको लागि क्षमता अभिवृद्धि संयन्त्र बनाईएको		
	ग. विशेषज्ञ चिकित्सा सेवा अनुसारको आवश्यक विशेषज्ञ चिकित्सकको उपलब्धता		
४	**जनशक्ति**		
	क. विशेषज्ञ चिकित्सक (आवश्यकता अनुसार)		
	ख. मेडिकल अफिसर		
	ग. स्टाफ नर्स		
	घ. फिजियोथेरापिष्ट		
	ङ. प्रयोग्शालाकर्मी		
	च. रेडियोग्राफर		
	छ. फार्मेसि असिस्टेन्ट		
	ज. परामर्शकर्ता		
	झ. सामाजिक कार्यकर्ता		
	ञ. रिसेप्सनिष्ट		
	ट. कार्यालय सहयोगी		
	ठ. अन्य आवश्यक स्वास्थ्यकर्मी र कर्मचारी		
५	**सङ्क्रमण नियन्त्रण र फोहोरमैला व्यवस्थापनका उपायहरू** **(स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रचलित मापदण्ड वा निर्देशिका बमोजिम हुनुपर्ने)**		
	क. व्यक्तिगत सुरक्षाका उपकरणहरू जस्तै गाउन, मास्क, फेस शिल्डको आवश्यकता अनुसार व्यवस्था भएको		
	ख. पुनर्स्थापना केन्द्र सफा, स्वच्छ र दुर्गन्ध रहित भएको		
	ग. "फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रचलित निर्देशिका" अनुसार फोहोर विभाजन र डिस्पोजलको लागि रङ्गीन डिब्बाहरू राखिएको		
	घ. सङ्कलित फोहोरहरुको विसर्जनको उपयुक्त व्यवस्था		
	ङ. सेवा प्रदायकहरूका लागि पानी र तरल साबुनले हात धुने सुविधाको व्यवस्था		
	च. सेवाग्राहीहरूका लागि पानी र तरल साबुनले हात धुने सुविधाको व्यवस्था		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	छ. निडल कटर प्रयोग गरिएको वा निडल फाल्न पन्चर प्रुफ डिब्बा राखिएको		
	ज. प्रयोग गरिने सम्पूर्ण औजारहरु अनिवार्यरुपमा आवश्यकता अनुसार सरसफाई गर्ने व्यवस्था भएको		
	झ. प्रयोग गरिने सम्पूर्ण औजारहरु अनिवार्यरुपमा आवश्यकता अनुसार निर्मलीकृत गर्ने व्यवस्था भएको		
६	**अन्य कार्यहरु**		
	क. सेवा र विषय अनुसारको स्वास्थ्य सेवा र उपचारको उपलब्धता		
	ख. सामाजिक सेवा सविधा उपलब्ध भएको		
	ग. स्वास्थ्य बीमा सुविधा उपलब्ध भएको		
	घ. पूनर्स्थापना केन्द्रका सबै सेवाहरू उपलब्ध भएको		
	ङ. राष्ट्रिय क्लिनिकल प्रोटोकलहरू अपनाईएको		
	च. स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्ने व्यवस्था व्याख्या गरिएको		
	छ. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, ज्येष्ठ नागरिकहरू, बालबालिकाहरूलाई प्राथमिकता दिईएको		
	ज. पनुर्स्थापना स्वास्थ्य सविुधा राष्ट्रिय निर्देशनहरू अनुसार निर्माण गरिएको		
	झ. सबै सेवाहरूको मूल्य सूचि देखिने गरि राखिएको		
	ञ. सरकारको निर्देशनहरू अनुसार लक्षित समूहका लागि नि:शुल्क सेवा नीति कार्यान्वयनमा रहेको		
	ट. परोपकार प्रक्रियामा सहयोग गर्न सामाजिक सेवा इकाई रहेको		
	ठ. नि:शुल्क उपचार पाउनको लागी कोषको व्यवस्था वा सरकारसँग समन्वय भएको		
	ड. केन्द्रले उपलब्ध गराएको सेवा सम्बन्धी मासिक प्रतिवेदन सम्बन्धित स्वास्थ्य कार्यालयमा पठाउने व्यवस्था भएको		
	ढ. आकस्मिक अवस्थामा बिरामीको प्रेषणको लागि व्यवस्था भएको		
७	**आकस्मिक तथा अत्यावश्यक औषधीको सूची**		
	क. अक्सिजनको व्यवस्था		
	ख. Paracetamol		
	ग. Ibuprofen		
	घ. Morphine		
	ङ. Diclofenac		
	च. Codeine		
	छ. Tramadol		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ज. Gabapentin		
	झ. Diazepam		
	ञ. Haloperidol		
	ट. Amitriptyline		
	ठ. Betadine solution and ointment		
	ड. Metronidazole		
	ढ. Hydrogen peroxide		
	ण. Metoclopramide		
	त. Domperidone		
	थ. Dexamethasone		
	द. Laxative, enema		
	ध. Loperamide		
	न. Oral rehydration salts		
	न्. Ranitidine		
	प. Antibiotics and antifungals		
	फ. Ciprofloxacin		
	ब. Metronidazole		
	भ. Ofloxacin		
	म. Fluconazole		
	य. High protein and calorie food supplements		
	र. Iron, vitamin and mineral supplements		
८	**औजार, उपकरणहरु र सहायक सामाग्रीको सूची**		
	क. Alternating air mattress		
	ख. Weighing machine		
	ग. Torch		
	घ. Measuring tape		
	ङ. Aspirator		
	च. Nebulizer		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	छ. Wheel chairs		
	ज. Walking aids		
	झ. Bathroom chairs		
	ञ. Dressing Set		
	ट. Cotton, Gauze and Scissors		
	ठ. Face Shield, Mask and Gloves		
	ड. Plaster		
	ढ. Transfusion set		
	ण. IV infusion sets		
	त. Cannula and butterfly needle		
	थ. Disposable syringe		
	द. Aspirator probes		
	ध. Urinary catheters		
	न. Stethoscope		
	न्. Sphygmomanometer		
	प. Thermometer and Pulse oximeter		
	फ. Disposable Tongue depressor and Forceps		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

हेमोडायलाइसिस सेवाको अनुमति, सेवा विस्तार र नवीकरणसम्बन्धी मापदण्ड

सि.नं	मापदण्डहरु	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन		कैफियत
		२५ भन्दा कम	२५	
१	**पूर्वाधार**			
	क. कम्तिमा दुई हेमोडायलाइसिस बेड र मेसिनको लागि काम गर्ने स्थानको उपलब्धता सहित हेमोडायलाइसिसको लागि छुट्टै ब्लक/कोठाको उपलब्धता			
	ख. डायलाइसिस स्टेशन आपतकालीन समयमा सजिलै पहुँच पुग्ने स्थानमा भएको र रिसस्सिटेसन गर्नको लागि पर्याप्त ठाउँको उपलब्धता			
	ग. डायलाइजर पुन: प्रशोधन र पुन: प्रयोगको लागि डायलाइजरहरूको उचित सफाई र तयारीको लागि उचित ठाउँ तोकिएको र प्रोटोकलको आधारमा गर्ने गरिएको			
	घ. औषधीहरुको तयारीको लागि र औषधी, उपकरणहरूको भण्डारणको लागि छुट्टै सुक्खा र भिजेको भण्डारण शेल्फहरू सहितको भण्डारणको लागि निर्दिष्ट ठाउँको उपलब्धता			
	ङ. डायलाइसिस पछि बिरामीलाई आराम गर्न वा ओपीडीमा एरिथ्रोपोइटिन, साइक्लोफोस्फामाइड र अन्य सुई दिनको लागि छुट्टै ओछ्यानको उपलब्धता			
	च. आवश्यक अन्य न्यूनतम पूर्वाधार			
	१. दर्ता गर्ने स्थान			
	२. रिसेप्सन एरिया	(30 sq. m)		
	३. प्रतीक्षालय			
	४. पब्लिक युटिलिटिज			
	५. उपचार कक्ष	80 sq. m		
	६. शय्याको लागि स्थान			
	७. स्टाफ चेन्जिङ कक्ष			
	८. भण्डार र फार्मेसी	20 sq. m		
	९. मेडिकल रेकर्ड			
	१०. पानी प्रशोधन क्षेत्र	20 sq. m		
	११. RO प्लान्ट			
	१२. पावर सप्लाई ब्याक अप एरिया	5 sq. m		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

२	**बिरामीहरूको लागि समय**			
	क. हेमोडायलाइसिस सेवा तालिका र समय निर्धारण गरी उपलब्ध गराएको			
	ख. आपतकालीन हेमोडायलाइसिस सुविधा चौबीसै घण्टा उपलब्ध भएको			
	ग. लक्षित वर्गका लागि नेपाल सरकारको मापदण्ड अनुसार सुविधाहरु उपलब्ध भएको			
	घ. डायालासिस शुरुवात गर्दा र सकेपछि बिरामीको face reading गर्ने व्यवस्था मिलाएको			
३	**जनशक्ति व्यवस्थापन**			
	क. कम्तिमा एकजना हेमोडायलाइसिस प्रशिक्षित मेडिकल अफिसर सहित अनकल एमडी इन्टरनल मेडिसिन वा नेफ्रोलोजिस्ट र प्रति सिफ्टमा दुईवटा डायलाइसिस मेसिन बराबर एक नर्स भएको			
	ख. सबै हेमोडायलिसिस कर्मचारीहरूलाई BLS, ACLS र हेमोडायलिसिस मेसिनको आधारभूत मर्मत सम्भारमा तालिम दिइएको			
	ग. बायोमेडिकल उपकरण प्रशिक्षित प्राविधिकको कुनै पनि समय र आपतकालीन अवस्थामा उपलब्धता			
४	**बिरामीको लागि परामर्श**			
	क. बिरामीको उपचार थेरापीमा संलग्नता बढाउन बिरामी र बिरामीलाई सेवा गर्ने व्यक्तिलाई आहार परामर्श र फलोअप सहित बहु-विधाको टोलीद्वारा परामर्श गर्ने व्यवस्था भएको			
	ख. उपचारको क्रममा भास्कुलर पहुँचको उचित हेरचाह र निगरानी गरिएको र बिरामीलाई यसको र उचित हेरचाहको बारेमा सल्लाह दिइएको			
५	**उपकरण, औषधी र उपभोग्य वस्तुहरूको उपलब्धता**			
	क. सुरक्षित डायलासिस सुनिश्चित गर्न डायलाइसिस मेसिनहरूमा मोनिटरहरू र अडियो-भिजुअल अलार्महरूको व्यवस्था भएको			
	ख. हेपाटाइटिस बी, हेपाटाइटिस सी र PLHA भएका बिरामीहरूका लागि समर्पित हेमोडायलाइसिस क्षेत्र र समर्पित डायलासिस मेसिनहरूको उपलब्धता			
	ग. पर्याप्त मेडिकल उपकरण, औषधी र उपभोग्य वस्तुहरूको उपलब्धता (यस मापदण्डको नं. ११, १२ र १३ बमोजिम)			
६	**पानी प्रशोधनको सुविधा**			
	क. (Product water) उत्पादन पानी हानिकारक रसायन र ब्याक्टेरिया दूषित बाट मुक्त भएको र रिभर्स ओस्मोसिस गरिएको			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ख. डायलाइसेट तयार गर्न प्रयोग गरिने पानीमा कोलोनी गणना 100 CFU/ml भन्दा कम भएको (AAMI Standard)			
	ग. ब्याक्टेरियाको लागि कम्तिमा मासिक र रासायनिक कम्तिमा छ महिनामा पानीको विश्लेषणको प्रावधानद्वारा पानीको गुणस्तर सिफारिस गरिएको			
	घ. आरओ पानी र डायलाइसेटको इन्डोटक्सिन परीक्षण वार्षिक रूपमा गरिएको			
	ङ. कम्तिमा रिभर्स ओस्मोसिस र डायलाइसिस मेसिनको लागि हेमोडायलाइसिस युनिटमा पावर ब्याकअप आपूर्ति सुनिश्चित गरिएको			
	च. डायलाइसेट ड्रेनेजको ब्याकफ्लो (Backflow) रोक्नको लागि प्लम्बिङ जडान गरिएको			
	छ. पर्याप्त प्रकाश, राम्रो भेन्टिलेसन र उपयुक्त तापक्रम राखिएको			
	ज. कम्तिमा एउटा सार्वभौमिक शौचालय सहित पुरुष र महिला कर्मचारीका लागि छुट्टाछुट्टै शौचालय भएको			
७	**सूची राखिएको** बायोमेडिकल उपकरण लग बुक सहित निवारक मर्मत रेकर्ड राखिएको			
८	**गम्भीर बिरामीहरूको ह्यान्डओभर र टेकओभर** स्थानान्तरण/रेफरलको लागि कम्तिमा एक मध्यम स्तरको स्वास्थ्यकर्मी र आवश्यक परेमा मेडिकल अफिसरको साथमा सुरक्षित रुपमा ओसार्ने व्यवस्था			
९	**रेकर्डिङ र रिपोर्टिङ** क. मेडिकल रेकर्ड दर्ता र डिजिटल ढाँचामा कायम गरिएको			
	ख. बिरामीको डायलाइसिस तालिका समयमै बोर्डमा राख्ने गरेको			
१०	**हेमोडायलाइसिस सेवामा अपनाइएका सङ्क्रमण नियन्त्रण र फोहोरमैला व्यवस्थापनका उपायहरू** **(स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रचलित मापदण्ड वा निर्देशिका बमोजिम हुनुपर्ने)**			
	क. व्यक्तिगत सुरक्षाका उपकरणहरू आवश्यकता अनुसार गाउन, मास्क, फेस शिल्डको व्यवस्था			
	ख. PLHA, हेपाटाइटिस बी र हेपाटाइटिस सी पोजिटिभको डायलाइजर र एभी ब्लड लाइनहरू प्रत्येक प्रयोग पछि फालिएको			
	ग. प्रत्येक शिफ्ट पछि मेसिन पखालिएको र प्रोटोकल अनुसार कीटाणुशोधन गरिएको			
	घ. समर्पित जुत्ता र गाउनको डायलासिस इकाईको प्रवेश द्वारमा उपलब्धता			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ङ. डिस्पोजल गर्नु अघि संक्रमित फोहोरको अटोक्लेभ गरिएको				
	च. फोहोर विभाजन र डिस्पोजलको लागि रंगीन डिब्बाहरू राखिएको				
	छ. अभ्यासकर्ताहरूका लागि बगिरहेको पानी र तरल साबुनले हात धुने सुविधाको उपलब्धता				
	ज. सुई कटर प्रयोग गरिएको				
११	**हेमोडायलाइसिसको लागि मेडिकल उपकरणहरु**	**आवश्यकता**			
	क. हेमोडायलाइसिस मेसिन	कम्तिमा २			
	ख. रक्तचाप यन्त्र	२			
	ग. स्टेथोस्कोप	२			
	घ. थर्मोमिटर	२ (बिरामी र फ्रीज)			
	ङ. ग्लुकोमिटर	२			
	च. हेमोडायलाइसिस डायलाइजर*				
	छ. पर्दा सेट*				
	ज. ह्वील चेयर	कम्तिमा २			
	झ. स्ट्रेचर	कम्तिमा १			
	ञ. ओछ्यान	कम्तिमा २			
	ट. बेड साइड ट्रे	१ वटा प्रत्येक ओछ्यानमा			
	ठ. स्ट्यान्डबाइ रिचार्जेबल लाइट	१			
	ड. हाइग्रोमिटर	१			
	ढ. पुनरुत्थान (Resuscitation) सेट	कम्तिमा १			
	ण. सक्शन उपकरण	कम्तिमा १			
	त. अक्सिजन सिलिन्डर प्रवाह मिटर, नाक प्रोन्ग र मास्क वा केन्द्रीय अक्सिजन	कम्तिमा १/ उपलब्ध			
	थ. डिफिब्रिलेटर	कम्तिमा १			
	द. ECG मेसिन	कम्तिमा १			
	ध. पल्स ओक्सिमिटर	कम्तिमा १			
	न. नेबुलाइजर	कम्तिमा १			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	न. कार्डियक मोनिटर	कम्तिमा १			
	प. टर्च बत्ती	कम्तिमा १			
१२	**हेमोडायलिसिसका लागि आवश्यक औषधी**				
	क. डायजेपाम इन्जेक्शन	५			
	ख. फ्रुसेमाइड इन्जेक्सन	५			
	ग. Ondansetron इन्जेक्सन	५			
	घ. Ranitidine इन्जेक्सन	५			
	ङ. Noradrenaline इन्जेक्सन	५			
	च. फेनिटोइन इन्जेक्सन	५			
	छ. डिक्लोफेनेक सोडियम इन्जेक्सन	५			
	ज. Deriphylline इन्जेक्सन	५			
	झ. हाइड्रोकोर्टिसोन इन्जेक्सन	५			
	ञ. Atropine इन्जेक्सन	५			
	ट. एड्रेनालाईन इन्जेक्सन	५			
	ठ. पोटासियम क्लोराइड (KCL) इन्जेक्सन	५			
	ड. फेनिरामाइन इन्जेक्सन	५			
	ढ. बाँझ पानी (Sterile Water)	५			
	ण. सोडा बाइकार्बोनेट इन्जेक्सन	५			
	त. डोपामाइन इन्जेक्सन	५			
	थ. क्याल्सियम ग्लुकोनेट इन्जेक्सन	५			
	द. डेक्सट्रोज 25%/50% इन्जेक्सन	५ प्रत्येक			
	ध. Tranxemic Acetate इन्जेक्सन	५			
	न. प्रोटामाइन सल्फेट इन्जेक्सन	५			
	न. भिटामिन के इन्जेक्सन	५			
	प. ट्रामाडोल इन्जेक्सन	५			
	फ. Hyoscine Butylbromide इन्जेक्सन	५			
	ब. एस्पिरिन ट्याब्लेट	१ स्ट्रिप			
	भ. Clopilet ट्याब्लेट	१ पट्टी			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	म. Isodril ट्याब्लेट	१ स्ट्रिप			
	य. नेफेडिपिन ५ मिलीग्राम/१० मिलीग्राम क्याप	१ स्ट्रिप प्रत्येक			
	र. इन्जेक्शन हेपरिन*				
१३	**डायलिसिस उपभोग्य (Usable) वस्तुहरू**				
	क. एधेसिभ (चिपकने) टेप*				
	ख. Leukoband*				
	ग. कागज टेप*				
	घ. Betadine*				
	ङ. स्प्रिट*				
	च. डायलाइजर*				
	छ. A/V ट्युबिङ*				
	ज. फिस्टुला सुई *				
	झ. I/V सेट *				
	ञ. I/V क्यानुला फरक आकार*				
	ट. ट्रान्सड्यूसर	कम्तिमा २			
	ठ. सब क्लेभियन क्याथेटर	कम्तिमा २			
	ड. फेमोरल क्याथेटर	कम्तिमा २			
	ढ. गाइड तार	कम्तिमा २			
	ण. सामान्य सलाइन 1000ml *				
	त. सामान्य सलाइन ५०० एमएल	कम्तिमा ५			
	थ. डिस्पोजेबल सिरिन्ज २० एमएल	कम्तिमा ५			
	द. डिस्पोजेबल सिरिन्ज 10ml	कम्तिमा ५			
	ध. डिस्पोजेबल सिरिन्ज 5ml	कम्तिमा ५			
	न. रबर सिट*				

नोट *= आवश्यकता अनुसार।

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

हसपिस तथा प्यालिएटिभ सेवा केन्द्रको अनुमति, नवीकरणसम्बन्धी मापदण्ड

सि.नं.	मापदण्डहरु	छ/छैन	कैफियत
१	**भैतिक पूर्वाधार**		
	क. विरामीको उपचार गर्ने स्थान भेन्टिलेटेड वा वातानुकुलित भएको		
	ख. विरामीको उपचार गर्ने स्थानमा पर्याप्त प्रकाश र उज्यालोको व्यवस्था भएको		
	ग. सेवा अनुसारको छुट्टाछुट्टै कोठा भएको		
	घ. सबै सेवाग्राही तथा अपाङ्गतामैत्री भौतिक संरचना बनाइएको		
	ङ. नर्सिङ स्टेशन पहुँच पुग्ने स्थानमा भएको		
	च. रिसस्सिटेसन गर्नको लागि पर्याप्त ठाउँको उपलब्धता		
	छ. औषधीहरुको तयारीको लागि निर्दिष्ट ठाउँको उपलब्धता		
	ज. औषधी, उपकरणहरूको भण्डारणको लागि छुट्टै सुख्खा र भिजेको भण्डारण शेल्फहरू सहितको भण्डारणको लागि निर्दिष्ट ठाउँको उपलब्धता		
	झ. विरामीको कुरुवालाई आवश्यकता अनुसार बस्ने ठाउँको व्यवस्था भएको		
	ञ. विरामी र स्टाफको लागि छुट्टाछुट्टै शौचालयको व्यवस्था भएको		
	ट. मनोरञ्जनको लागि प्रयाप्त ठाउँको व्यवस्था भएको		
	ठ. क्यान्टिनको व्यवस्था भएको		
	ड. अक्सिजनको व्यवस्था भएको		
	ढ. लाउन्ड्रिको व्यवस्था भएको		
	ण. सुरक्षाको व्यवस्था भएको		
	त. डेडिकेटेड टेलिफोन र इन्टरनेटको व्यवस्था भएको		
	थ. विद्युत आपूर्ति तथा वैकल्पिक व्यवस्था भएको		
	द. पिउने पानीको व्यवस्था भएको		
	ध. सरसफाईको लागि पानीको व्यवस्था भएको		
	न. विरामीको सम्पूर्ण विवरण राख्नको लागि रजिष्टर भएको		
२	**जनशक्ति व्यवस्थापन**		
	हसपिस सेवा केन्द्रमा काम गर्ने प्राविधिक व्यक्तिको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र र सम्बन्धित परिषद्मा अनिवार्य रुपमा दर्ता भई प्रमाण पत्र क्लिनिकमा राखिएको		
३	**जनशक्तिको विवरण**		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	क. मेडिकल अफिसर		
	ख. नर्सिङ अफिसर		
	ग. स्टाफ नर्स		
	घ. फिजियोथेरापिस्ट		
	ङ. प्यालिएटिभ फिजिसियन		
	च. डाइटिसिएन		
	छ. परामर्शकर्ता		
	ज. सामाजिक कार्यकर्ता		
	झ. कार्यालय सहयोगी		
४	आकस्मिक अवस्थामा विरामीको प्रेषणको लागि अस्पतालहरुसँग सम्झौता गरिएको		
५	**सङ्क्रमण नियन्त्रणका उपायहरू**		
	क. व्यक्तिगत सुरक्षाका उपकरणहरू जस्तै गाउन, मास्क, फेस शिल्डको आवश्यकता अनुसार व्यवस्था भएको		
	ख. डिस्पोजल गर्नु अघि संक्रमित फोहोरको अटोक्लेभ गरिएको		
	ग. केन्द्र सफा, स्वच्छ र दुर्गन्ध रहित भएको र सोको स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन "फोहोरमैला व्यवस्थापन निर्देशिका " अनुसार फोहोर विभाजन र डिस्पोजलको लागि रङ्गीन डिब्बाहरू राखिएको		
	घ. अभ्यासकर्ताहरूका लागि पानी र तरल साबुनले हात धुने सुविधाको उपलब्धता		
	ङ. सुई कटर प्रयोग गरिएको		
	च. सुई फाल्न पन्चर प्रुफ डिब्बा राखिएको		
	छ. हसपिस सेवा केन्द्रमा प्रयोग गरिने सम्पूर्ण औजारहरु अनिवार्यरुपमा सरसफाई गर्ने व्यवस्था भएको		
	ज. हसपिस सेवा केन्द्रमा प्रयोग गरिने सम्पूर्ण औजारहरु निर्मलीकृत गर्ने व्यवस्था भएको		
६	**हसपिस सेवा केन्द्रको कार्यहरु**		
	क. विरामीको उपचार चौबीसै घण्टा उपलब्ध भएको		
	ख. विरामीको आकस्मिक उपचारको व्यवस्था भएको		
	ग. दिर्घकालीन रोग भएको, लामो समयसम्म दुखाइ भइको, अन्य कुनै उपचार सम्भव नभएको दिर्घ रोगीहरुलाई सेन्टरमा सेवा दिइएको		
	घ. विरामी र विरामीको आफन्तले आफ्नो इच्छा बमोजिम हसपिस सेन्टर सेवा लिन चाहेको भनी मन्जुरीनामा लिने गरेको		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ङ. अल्जाइमर रोग, क्यान्सर, डिमेन्सिया, मृगौला रोग, फोक्सोको रोग, पार्किन्सन रोग, मल्टिपल स्क्लेरोसिस, स्ट्रोक, मुटु रोग, कलेजो रोग भएका विरामीहरूलाई प्राथमिकता दिएर हसपिस सेवा दिएको		
	च. विरामीलाई आरामदायी हुन र पीडारहित जीवन बाँच्न दुखाइ नियन्त्रणको व्यवस्था भएको		
	छ. विरामीको लक्षण अनुसार उपचारको व्यवस्था भएको		
	ज. विरामीहरूको आध्यात्मिक आस्थालाई समेत मध्यनजर गर्दै, भावनात्मक तथा संवेगात्मक स्वास्थ्य परामर्श दिने गरेको		
	झ. परिवारका सदस्यहरूलाई विरामीको अवस्था बारे जानकारी र परामर्श दिन छुट्टै कोठाको व्यवस्था गरिएको		
७	हसपिस सेवा केन्द्रले उपलब्ध गराएको सेवा सम्बन्धी मासिक प्रतिवेदन HMISमा प्रबिष्ट गरि सम्बन्धित निकायमा पठाउने गरिएको		
८	आवश्यकता अनुसार रेफ्रिजरेटर सहितको शवगृहको व्यवस्था भएको		
१०	कर्मचारी र विरामी कुरुवाहरुको लागि रेस्पाइट केयरको व्यवस्था भएको		
१०	**औजार उपकरणहरुको व्यवस्था**		
	क. Stethoscope		
	ख. Sphygmomanometer		
	ग. Thermometer		
	घ. Tongue depressor		
	ङ. Forceps		
	च. Spirometry		
	छ. Alternating air mattress		
	ज. Aspirator		
	झ. Nebulizer		
	ञ. Wheel chairs		
	ट. Walking aids		
	ठ. Bathroom chairs		
	ड. Dressing Set		
	ढ. Cotton		
	ण. Scissors		
	त. Gauze		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	थ. Gloves		
	द. Mask		
	ध. Face Shield		
	न. Plaster		
	ऩ. Transfusion set		
	प. IV infusion sets		
	फ. Cannula and butterfly needle		
	ब. Injector and needle		
	भ. Aspirator probes		
	म. Urinary catheters		
	य. Feeding tubes		
११	**औषधीहरु**		
	क. Paracetamol		
	ख. Ibuprofen		
	ग. Morphine		
	घ. Diclofenac		
	ङ. Codeine		
	च. Tramadol		
	छ. Gabapentin		
	ज. Diazepam		
	झ. Haloperidol		
	ञ. Amitriptyline		
	ट. Betadine solution and ointment		
	ठ. Hydrogen peroxide		
	ड. Metoclopramide		
	ढ. Domperidone		
	ण. Dexamethasone		
	त. Bisacodil		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	थ. Loperamide		
	द. Oral rehydration salts		
	ध. Ranitidine		
	न. Antibiotics and antifungals		
	न. Ciprofloxacin		
	प. Metronidazole		
	फ. Fluconazole		
	ब. High protein and calorie food supplements		
	भ. Iron, vitamin and mineral supplements		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

"ख" वर्गको रेडियो इमेजिङ केन्द्र सेवा सञ्चालन अनुमति, नवीकरण सम्बन्धी मापदण्ड

क्र. स.	मापदण्डहरु	छ/छैन	कैफियत
१	**साधारण एक्सरे सेवा सम्बन्धी व्यवस्था**		
	क. एक्सरे		
	ख. अल्ट्रासाउण्ड		
	ग. सि.टि. थप गर्न सकिने		
२	**जनशक्ति**		
	क. कम्तिमा १ विशेषज्ञ रेडियोलोजिष्ट		
	ख. CT Scan सेवा उपलब्ध भएको खण्डमा, आकस्मिक अवस्थामा आवश्यकता अनुसार नर्सिङ/प्यारामेडिक्ससँग कम्तिमा एक मेडिकल अधिकृत		
	ग. कम्तिमा २ रेडियोग्राफिक टेक्नोलोजिस्टहरू		
	घ. रेडियोग्राफर		
	ङ. USG सहायक		
	च. सहयोगी कर्मचारी		
३	पर्याप्त पार्किङ स्पेस (कम्तिमा ३ चारपाङ्ग्रे सवारी साधन एक चोटीमा पार्क गर्न सकिने)		
४	CT Scan सेवा उपलब्ध भएको खण्डमा, आकस्मिक औषधी र उपकरण सहितको कम्तिमा २ इमर्जेन्सी वेडको व्यवस्था (CT Scan सेवा उपलब्ध भएको खण्डमा, २४ सै घण्टा सेवा दिनुपर्ने)		
५	**एक्सरे सेवा र उपकरण तथा सामग्री**		
	क. 500 MA X-ray -1		
	ख. 100 MA digital X-ray machine (MOBILE)		
	ग. Dry View Processer (CR System) –		
	घ. Echocardiogram –		
	ङ. Lead Apron २ थान		
	च. Lead Glass १२" X १५"/१०" X १२" १ थान		
	छ. Lead Gloves, Specs, Thyroid protection १ थान		
	ज. Table १ थान		
	झ. X-Ray Room बाहिर Signal Light को व्यवस्था		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ञ. Dry View Processer (CR/DR System)		
६	**एक्सरे मेशिन राख्ने लगायत कोठाको व्यवस्था**		
	क. एउटा एक्सरे मेसिन जडान गर्नका लागि कम्तिमा ४५० से. मि. x ४०० से. मि. र उचाई कम्तिमा २५० से. मि. को कोठा उपलब्ध हुनु पर्नेछ		
	ख. नियन्त्रण गर्ने कोठा एक्सरे कोठा भन्दा अलग रहेको र कम्तिमा १५५ से. मि. x १२० से. मि. भएको		
	ग. विकिरण चुहावट नियन्त्रण गर्न निम्न व्यवस्था भएको		
	१. ढोका र हेर्ने झ्याल (भ्युईड झ्याल) मा २ मि. मि. बाक्लो सिसा (लिड) भएको		
	२. ०.२ मि. मि. बाक्लो सिसा (लिड) र १५ से. मि. ईटाको भित्ता वा २५ से. मि. ईटाको भित्ता वा कंक्रिटको भित्ता भएको		
	३. सम्भव भएसम्म झ्याल नभएको कोठा, कोठाको भेन्टिलेसन जमिनदेखि १८० से. मि. माथि रहेको र आफै बन्द हुने स्वचालित ढोका भएको		
	४. मोबाइल एक्सरे उपकरण सञ्चालन गर्दा तारको लम्बाई कम्तिमा २०० से. मि. भएको		
	घ. पोर्टेबल एक्सरे उपकरणहरु सबै एक खण्ड (स्ट्यान्ड) मा राखिएको हुनु पर्नेछ		
	ङ. कम्तिमा एउटा ०.२ मी.मी बाक्लो लिड एप्रोन अथवा सो बराबरको विकिरणबाट सुरक्षा दिने सामग्रीको व्यवस्था		
	च. कम्तिमा ०.२ मी.मी, बाक्लो चश्मा, लिडको पन्जा, थाईराइड शिल्ड र गोनाड़ शिल्ड को व्यवस्था		
	छ. एक्सरे कोठाको वरिपरी सर्वेक्षण आवधिक रुपमा मेडिकल फिजिसिस्ट वा विकिरण संरक्षण अधिकृतबाट गराउने व्यवस्था गरेको। (सेवा सुरु गर्नुभन्दा पहिले र प्रत्येक तीन वर्षमा विकिरण सर्वेक्षण गर्ने गरेको)		
	ज. X-Ray Expose Room को झ्याल ढोकामा Lead टाँसेको		
	झ. झ्याल, ढोका तथा भित्ताबाट विकीकरणको चुहावट हुन नसक्ने गरी आवश्यक व्यवस्था भएको		
	ञ. Reporting Room मा Viewing Box Scale को व्यवस्था		
	ट. एक्सरेको राम्रो इमेज प्राप्त गर्न मानक एक्सपोजर मापदण्डहरुको चार्ट (Standard Exposure Parameter Chart) प्रयोग गरेको		
	ठ. Radiographer/ Radiography Technician र Radiologist को लागि उपयुक्त बस्ने व्यवस्था भएको		
७	**दन्त एक्स-रे सेवा (उपलब्ध भएमा) सम्बन्धी व्यवस्था**		
	क. इन्ट्रा-ओरल डेन्टल एक्सरेको लागि कोठाको क्षेत्रफल कम्तिमा २०० से. मी x ३०० से. मी र उचाई कम्तिमा २५० से.मी भएको		
	ख. अर्थोपान्टोमोग्राम वा विम सि.टि को लागि कोठाको क्षेत्रफल कम्तिमा ४५०x ४०० से. मी. र उचाई कम्तिमा २५० से. मी. भएको (अन्य व्यवस्था साधारण एक्सरेमा उल्लेख भए अनुसारको भएको)		
८	**CT Scan/MRI Scan (उपलब्ध भएमा) सम्बन्धी व्यवस्था:**		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	क. CT Scan कम्तिमा १२८ स्लाइस एम.आर.आई. १.५ टेस्लाको हुनुपर्नेछ।		
	ख. स्क्यान गर्ने कोठामा क्षेत्रफल कम्तिमा ६२५ से. मि. X ४०० से. मि. र उचाइ कम्तिमा २५० से. मि. को भएको।		
	ग. नियन्त्रण गर्ने कोठा अलग हुनु पर्नेछ र यो कम्तिमा ४०० से. मि. X २०० से. मि. को भएको		
	घ. स्क्यानको राम्रो इमेज प्राप्त गर्न मानक एक्सपोजर मापदण्डहरुको चार्ट (स्टान्डर्ड एक्सपोजर पारामिटर चार्ट) प्रयोग भएको। ती मापदण्डहरुको चार्ट नियन्त्रण कक्षमा रखिएको ।		
	ङ. MRI Scanका लागि वाह्यचुम्बकीय असर नपर्ने व्यवस्था भएको ।		
	च. CT Scan/MRI Scan कक्षमा HVAC System र अन्यको हकमा एयर कन्डिसनरको व्यवस्था भएको।		
	छ. MDCT Scan (One 16 slice or more)		
	ज. MRI (At least one 1.5 T.)		
	झ. Echocardiogram		
९	**अल्ट्रासाउन्ड सेवा**		
	क. स्वास्थ्य संस्था/अस्पतालले प्रवाह गर्ने सेवाको लागि अल्ट्रासाउन्ड मेशिन (कम्तिमा कलर डोप्लर भएको अल्ट्रासाउन्ड मेशिन)		
	ख. सेवाग्राहीको अल्ट्रासाउन्ड गर्नको लागि उपयुक्त शय्या, म्याट्रेस र बेडसिटको व्यवस्था		
	ग. अल्ट्रासाउन्ड सेवाको लागि पर्याप्त जेल, नेपकिन पेपर/टावललगायतका सामग्रीहरुको व्यवस्था भएको		
	घ. बिरामीलाई जाँच गर्ने बि. पी. सेटको व्यवस्था भएको		
	ङ. रेकर्डिङ गर्न, प्रिन्ट गर्न र रिपोर्टिङको लागि अलग्गै कम्प्युटर र प्रिन्टरको व्यवस्था भएको		
	च. इकोकार्डियोग्राम सेवा उपलब्ध भएमा उक्त सेवाको लागि छुट्टै प्रोब र कार्योलोजिष्टको व्यवस्था		
१०	**आवश्यक जनशक्ति तथा योग्यता**		
	क. रेडियोलोजिष्ट - आंशिक समय मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट चिकित्सा शास्वमा स्नातक तह उत्तीर्ण गरी रेडियोलोजी विषयमा एम. डी./ डी. एम. आर. सो सरह कोर्ष उतीर्ण गरेको भएको		
	ख. सिनियर रेडियोग्राफी टेक्नोलोजिष्ट- आंशिक समय सम्वन्धित विषयमा स्नातकोत्तर रेडियोग्राफी गरेको र परिषदमा दर्ता भएको		
	ग. रेडियोग्राफी अधिकृत –१ (रेडियोग्राफी टेक्नोलोजिष्ट):- नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त अन्य संस्थानबाट रेडियोग्राफी विषयमा स्नातक तह उत्तीर्ण गरेको हुनुपर्ने। साथै नेपाल स्वास्थ्य व्यावसायिक परिषदमा दर्ता भएको		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	घ. रेडियोग्राफर –२ चिकित्सा शास्त्र अध्ययन संस्थानबाट वा नेपाल सरकारवाट मान्यता प्राप्त अन्यसंस्थाबाट रेडियोग्राफी विषयमा प्रमाण पत्र तह उतीर्ण गरेको भएको		
	ङ. Radiographer/Radiography Technician को प्रमाणपत्र नेपाल स्वास्थ्य ब्यावसायी परिषदबाट मान्यता प्राप्त		
	च. एक्सरे Reading र रिपोर्टिंगको लागि नेपाल मेडिकल काउन्सिलबाट मान्यता प्राप्त Radiologist को व्यवस्था		
	छ. संस्थामा काम गर्ने Radiographer/ Radiography Technician र Radiologist लगायत जनशक्तिसगँ सेवा करार सम्झौता गरिएको		
	ज. संस्थामा काम गर्ने Radiographer/ Radiography Technician र Radiologist लगायत जनशक्तिसगँ सेवा करार सम्झौता गरिएको		
	ञ. संस्थामा सरकारी कर्मचारीको संलग्नता भएमा निजहरुले निजी तथा गैह्र सरकारी स्वास्थ्य सस्थांमा काम गर्न अनुमति लिएको		
	ट. विकीरणको क्षेत्रमा काम गर्ने प्राविधिक कर्मचारीलाई विकिरण निगरानी उपकरण (पर्सनल रेडीएसन डोज मनिटर) प्रदान गरेको र उक्त उपकरणको नियमित परीक्षण तीन/ तीन महिनामा गर्ने गरेको।		
	ठ. विकीरणको क्षेत्रमा काम गर्न कर्मचारीहरुको लागि विकिरणको डोजको सिमा इन्टरनेशनल कमिसन अन रेडियोलोजीकल प्रोटेक्सनले तोकेको मापदण्ड अनुसार २० मी.ली. सिवर्ट प्रति वर्ष वा पाँच वर्षको औसत १०० मी.ली. सिवर्टको सीमाभित्र हुनु पर्नेछ। त्यो सीमा भन्दा बढी भएमा सम्बन्धित संस्थाले उक्त कर्मचारीलाई विकिरण मुक्त क्षेत्रमा काम गर्ने व्यवस्था मिलाएको		
	ड. विकिरण क्षेत्रमा काम गर्ने कर्मचारीलाई अनिवार्य रुपमा रेडिएसन हेजार्ड भत्ताको ब्यवस्था		
	ढ. चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी तथा अन्य कर्मचारीलाई बैंकिङ प्रणालीबाट पारिश्रमिक तथा भत्ता भुक्तानी गरेको		
	ण. रेडियोलोजी/इमेजिंगको रिपोर्टिङ रेडियोलोजिष्टले मात्र गर्ने गरेको		
११	**अन्य व्यवस्थाहरु**		
	क. फर्निचर सहितको प्रतिक्षालयको व्यवस्था		
	ख. सेवा सबैको लागि भएको वा Specific group को लागि मात्र भएको खुलाउने		
	ग. सेवाग्राहीको लागि ड्रेस परिवर्तनको गर्न चेन्जिन्ङ रुमको व्यवस्था		
	घ. स्ट्रेचर/विल चियरको व्यवस्था		
	ङ. प्रोसेसिङ कोठा स्क्यान गर्ने कोठाभन्दा अलग भएको		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	च. प्रतिक्षा गर्ने र रिपोर्ट दिने कोठा अलग अलग भएको		
	छ. अविच्छिन्न विद्युत प्रवाहको लागि अनलाइन यूपिएसको ब्यवस्था गरेको		
	ज. फोहोरमैलाको उपर्युक्त Classification, Decontamination, Sterilization, Disposal गर्ने गरिएको		
	झ. शौचालयको व्यवस्था (महिला/पुरुष/अपाङ्गमैत्री)		
	ञ. X-Ray Room बाहिर र वरिपरी X-Ray बाट निस्कने विकिरणले गर्दा मानव स्वास्थ्यमा हानि गर्ने र X-Ray Room बाहिर र वरिपरी बस्ने व्यक्ति र खासगरी गर्भवती महिला र वालबालिकाले अपनाउनु पर्ने सावधानी बारेको जानकारीको अवस्था प्रदर्शन गरेको		
	ट. आइपर्नसक्ने गम्भिर प्रकृतिका असरहरुलाई तत्काल उपचारको लागि इमर्जेन्सीमा चाहिने औषधी लगायत औजार उपकरण र आवश्यक चिकित्सक लगायत अन्य स्वास्थ्यकर्मीहरुको उपलब्धता		
१२	**औजार उपकरण**		
	क. एम्बु ब्याग, विभिन्न साइजका माक्स		
	ख. सक्सन मेसिन		
	ग. इन्टुबेसन / ट्रेएयरबेस		
	घ. ल्यारेङ्गोस्कोप		
	ङ. इन्डोट्राकियल ट्युब		
	च. अक्सिजनस सिलिन्डर / सप्लाइ		
	छ. पल्स अक्सिमिटर		
	ज. इस्पिगमो/ इस्टेथोस्कोप		
१३	**औषधी**		
	क. आइ भि क्यानुला		
	ख. फ्लिउड्स एट्रोपिन		
	ग. एड्रीनालिन		
	घ. हाइड्रोकोर्टीसन		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

आयुर्वेद विशेषज्ञ सेवा क्लिनिक/पोलीक्लिनिक अनुमति, नवीकरण सम्बन्धी मापदण्ड

क्र.स.	विवरण	छ/छैन	कैफियत
१	**विशेषज्ञ सेवाको उपलब्धता**		
	क. आयुर्वेद पोलिक्लिनिक सेवा सञ्चालन गर्दा एउटै व्यवस्थापन अन्तर्गत रही तीन वा सो भन्दा बढी सेवा प्रदान गर्नु पर्ने र औषधी सेवाको व्यवस्था भएको		
	ख. प्रसूति तथा स्त्री रोग		
	ग. कौमाररभृत्य - बाल रोग		
	घ. स्वस्थवृत्त र योग		
	ङ. काय चिकित्सा		
	च. रसायन र वाजिकरण		
	छ. मनोविज्ञान एवं मानस रोग		
	ज. रोग निदान र विकृति विज्ञान		
	झ. छायाँ विकिरण विज्ञान		
	ञ. शल्य – सामान्य		
	ट. शल्य - क्षार कर्म एवं अनुशस्त्र कर्म		
	ठ. संग्याहरण		
	ड. अस्थि सन्धि र मर्मगत रोग		
	ढ. नेत्र रोग		
	ण. कर्ण, नासा, कंठ र शिरोरोग		
	त. दन्त एवं मुख रोग		
	थ. पञ्चकर्म		
	द. भेषज तथा पथ्यापथ्य		
	ध. अगद तन्त्र एवं विधि वैद्यका		
२	**पूर्वाधार-कुनै एक विशेषज्ञ सेवा सञ्चालनका लागि**		
	क. विरामीको जाँच गर्ने भेन्टिलेटेड कोठा सेवा अनुसारको छुट्टाछुट्टै भएको (कम्तिमा १४ वर्ग मिटर)	२ विशेषज्ञ सेवा अनुसार	
	ख. विरामीको उपचार गर्ने स्थानमा पर्याप्त प्रकाश र उज्यालोको व्यवस्था भएको		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ग. सेवाहरु प्रयोगशाला, Dressing, Pharmacy, ECG, एक्स-रे, अल्ट्रासाउन्ड लगायत रिसेप्सनको लागि छुट्टाछुट्टै कोठा भएको		
	घ. अपाङ्गतामैत्री भौतिक संरचना बनाइएको		
	ङ. रिसेप्सन विरामीको पहुँच पुग्ने स्थानमा भएको		
	च. विरामी बस्ने ठाउँ (कुर्ने ठाउँ)*		
	छ. विरामी जाँच्ने टेवुल	२ विशेषज्ञ सेवा अनुसार	
	ज. चिकित्सकको लागि कुर्सी	२	
	झ. चिकित्सकको लागि टेबुल	२	
	ञ. विरामी बस्ने कुर्सी/टुल	४	
	ट. आवश्यकता अनुसार प्रतिक्षालयको व्यवस्था भएको	२	
	ठ. विरामी र स्टाफको लागि छुट्टाछुट्टै शौचालयको व्यवस्था भएको		
	ड. अक्सिजनको व्यवस्था भएको		
	ढ. लाउन्ड्रिको व्यवस्था भएको		
	ण. सुरक्षाको व्यवस्था भएको		
	त. विद्युत आपूर्ति र ब्याकअपको व्यवस्था भएको		
	थ. टेलिफोन व्यवस्था भएको	१	
३	**अन्य मापदण्ड**		
	क. विशेषज्ञ सेवा र विषय अनुसारको आवश्यक औजार उपकरणहरुको व्यवस्था भएको		
	ख. पिउने पानीको व्यवस्था भएको		
	ग. पिउने पानीको हकमा वर्षमा कम्तिमा दुई पटक पानीको परीक्षण प्रतिवेदनको व्यवस्था भएको		
	घ. सरसफाईको लागि पानीको व्यवस्था भएको		
	ङ. रजिस्टरमा तथ्याङ्क रेकर्डिंग गरेको		
	च. AHMIS मा तथ्याङ्क मासिक प्रतिवेदन रिपोर्टिंग गरेको		
	छ. क्लिनिकमा प्रयोग गरिने सम्पूर्ण औजारहरु निर्मलिकृत गरिएको		
	ज. संस्थाको दर्ता प्रमाण पत्र, सेवाशुल्क सहितको नागरिक वडापत्र		
४	**जनशक्ति व्यवस्थापन**		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	क. आयुर्वेद विशेषज्ञ सेवा (पञ्चकर्म, क्षार सुत्र, योग केन्द्र) केन्द्र सञ्चालन गर्दा सञ्चालन अनुमति प्राप्त गर्न आयुर्वेदका कुनै एक विषयमा स्नाकोत्तर हासिल गरेको र आयुर्वेद चिकित्सा परिषदमा दर्ता भएको		
	ख. जाँच गर्ने तथा परामर्श दिने जनशक्ति कुनै पनि मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट कम्तिमा पनि BAMS वा सो सरहको चिकित्सा सम्बन्धी उपाधि प्राप्त गरी सम्बन्धित विषयमा तालिम प्राप्त र आयुर्वेद चिकित्सा परिषदमा दर्ता भएको		
	ग. चार वटा विशेषज्ञ चिकित्सा सेवाको लागि कम्तिमा १ जना OPD Assistant (नर्सिंग स्टाफ/ paramedics)		
	घ. सेवा अनुसार जनशक्तिको उपलब्धता		
	ङ. रिसेप्सनिष्ट		
	च. कार्यालय सहयोगी		
	छ. आकस्मिक अवस्थामा विरामीको प्रेषणको लागि संयन्त्रको व्यवस्था गरिएको		
५	**फोहरमैला व्यवस्थापन र सङ्क्रमण नियन्त्रणका उपायहरू**		
	क. व्यक्तिगत सुरक्षाका उपकरणहरू व्यवस्था भएको		
	ख. अस्पतालको स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन "फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रचलित निर्देशिका" अनुसार फोहोर विभाजन र डिस्पोजलको लागि रङ्गीन डिब्बाहरू राखिएको		
	ग. सङ्कलित फोहोरहरुको विसर्जनको उपयुक्त व्यवस्था		
	घ. सेवा प्रदायकहरूका लागि पानी र तरल साबुनले हात धुने सुविधाको व्यवस्था		
	ङ. सेवाग्राहीहरूका लागि पानी र तरल साबुनले हात धुने सुविधाको व्यवस्था		
	च. निडल कटर प्रयोग गरिएको वा निडल फाल्न पन्चर प्रुफ डिब्बा राखिएको		
	छ. प्रयोग गरिने सम्पूर्ण औजारहरु निर्मलीकृत गर्ने व्यवस्था भएको		
६	**औजार उपकरण लगायत अन्य मापदण्ड**		
	क. डिजिटल थर्मोमिटर	२	
	ख. तौल लिने मेशिन	२	
	ग. उचाई नाप्ने मेशिन	२	
	घ. ब्लड प्रेशर जाँच्ने मेशिन	२	
	ङ. स्टेथोस्कोप	२	
	च. आँखा, नाक, कान जाँच्ने सेट	१	
	छ. प्रोक्टोस्कोप	२	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ज. टर्च लाइट	२	
	झ. मास्क, एप्रोन, पन्जा *		
	ञ. किड्नी ट्रे*		
	ट. टङ्ग डिप्रेशर (डिस्पोजेबल) *		
	ठ. एनोरेक्टल प्रोव*		
	ड. रङ्ग अनुसारका फोहोर फाल्ने बाल्टीन*		
	ढ. मेटालिक टङ्ग डिप्रेसर	२	
	ण. मेजरिङ्ग टेप	२	
	त. ट्युनीङ्ग फोर्क (५१० हर्जको)	१	
	थ. गोनियो मिटर	१	
	द. इनेमा पट	१	
	ध. सिरिन्ज *		
७	**क्षारसूत्र चिकित्सा कर्म सम्बन्धी मापदण्ड**		
	क. क्षारसूत्र चिकित्सा कर्मको लागि जनशक्ति योग्यता		
	१. आधारभूत क्षारसूत्र चिकित्सा कर्मको लागि:- आयुर्वेद चिकित्सा शास्त्रमा स्नातक गरी आयुर्वेद चिकित्सा परिषदमा दर्ता भएको साथै क्षारसुत्र सम्बन्धि तालिम लिएको		
	२. आयुर्वेद सहायक:- आयुर्वेद चिकित्सामा प्रमाणपत्र वा नर्सिङमा प्रमाणपत्र प्राप्त गरि सम्बन्धित चिकित्सा परिषदमा दर्ता भएको		
	ख. आधारभूत क्षारसूत्र चिकित्सा कक्ष procedure room/minor OT		
	१. आधारभूत ड्रेसिङ उपकरण र सामग्री उपलब्ध भएको		
	२. उचित निसङ्क्रमण प्रविधि अपनाएको		
	३. उचित प्रकाश र वायुसंचरणको व्यवस्था भएको		
	४. उपयुक्त आधारभूत ओ टि टेबुलको व्यवस्था भएको		
	५. सुसज्जित ड्रेसिङ ट्रलीको व्यवस्था भएको		
	६. स्थानीय संज्ञाहरणर आधारभूत आपतकालीन औषधीहरूको व्यवस्था भएको		
	७. स्क्रबिंगको उचित व्यवस्था भएको		
	८. व्यवस्थित फोहोर व्यवस्थापन प्रणाली भएको		
	९. अद्यावधिक रेकर्ड फाइलहरू भएको		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ग. आधारभूत क्षारसूत्र चिकित्सा सेवाको उपलब्धता		
	१. Post operative wound dressing		
	२. Ksharasutra changing		
	३. Fissure-in-ano: Manual anal dilatation		
	४. Chronic fissure in ano with sentinel tag: Ksharasutra ligation		
	५. Subcutaneous Fistula-in-ano: Ksharasutra application		
	६. Simple external haemorrhoids: Ksharasutra ligation		
	७. Simple perianal warts: Ksharasutra ligation		
	घ. आधारभूत क्षारसूत्र चिकित्सा कक्षको फर्निचर तथा अन्य सामाग्री		
	१. Working space -minimum 10x10 feet size- A separate space dedicated for Kshar and Kshar Karma procedures	१	
	२. Wheel chair foldable, adult size*		
	३. Stretcher*		
	४. Patient trolley*		
	५. Cupboards and cabinets for store*		
	६. Working desk for nursing station, gowning	१	
	७. OT Table- universal type/ with wedge to position patient	कम्तिमा १	
	८. Examining table/ Lithotomy table	१	
	९. Mayo Stand with tray	२	
	१०. Operation theatre lights	१	
	११. Refrigerator/cold box	१	
	१२. Oxygen concentrator/ Oxygen Cylinder	१	
	१३. Pre and post-operative observation room with bed	१	
	१४. Foot steps	२	
	१५. Wall clock	१	
	१६. Waste bucket	१	
	१७. Color coded waste bins (HCWM guideline of MoHP)	१ सेट	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ङ. आधारभूत क्षारसूत्र चिकित्सा कक्षको औजार-उपकरण		
	१. Instrument trolley	२	
	२. BP instrument with stethoscope	१	
	३. थर्मोमिटर	१	
	४. स्टिल ड्रम (ग्लोब्सको लागि)	१	
	५. स्टिल ड्रम (कटनको लागि)	१	
	६. Mackintosh sheet	१	
	७. Packing towel double wrapper*		
	८. Sterile gloves (6,6.5,7,7.5,8) *		
	९. माक्स र क्याप*		
	१०. टर्च लाइट र ब्याट्रि	१ सेट	
	११. Sinus forceps*		
	१२. Needle holding forceps*		
	१३. Probe: Silver, Copper & Brass (Curve, straight) *		
	१४. Artery forceps (Curve/straight)	६/६	
	१५. Mosquito forceps	६	
	१६. Allis forceps	६	
	१७. Needle (traumatic/atraumatic)	६	
	१८. Scissor-Fine- (Middle, Small)	३	
	१९. Scissor Blunt	३	
	२०. Plane forceps	३	
	२१. Tooth forceps	३	
	२२. B.P handle (No.3, No.4)	3/3	
	२३. Surgical blade (No.10/11/15 etc)	2/2	
	२४. Suture cutting scissors	३	
	२५. Cheatle forceps with jar	२	
	२६. Sponge holding forceps	६	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	२७. Piles holding forceps	६	
	२८. Suture holding forceps*		
	२९. टावल क्लिप	१२	
	३०. सिम्स स्पेकुल	३	
	३१. प्लेन प्रोक्टोस्कोप (All sizes)	६	
	३२. स्लित प्रोक्टोस्कोप (All sizes)	६	
	३३. किड्नी ट्रे -Small/Medium/Large	३	
	३४. Instrument tray with cover -Small/Large	२	
	३५. Bowl	३	
	३६. Disposable Safety razors	२	
	३७. Various sizes of IV Cannula*		
	३८. IV fluids, IV set*		
	३९. Boiler set/ Autoclave	३	
	४०. Urinary catheters of different sizes	२	
	च. आधारभूत क्षारसूत्र चिकित्सा कक्षको अन्य सामाग्रीहरु		
	१. Gauze (Sterile and non-sterile) *		
	२. Disposable syringe 3, 5 and 10ml*		
	३. Cotton*		
	४. Gloves (non-sterile) of different sizes*		
	५. Towels*		
	६. Gowns*		
	७. Surgical caps and masks*		
	८. Povidone-iodine Solution of different strength*		
	९. Inj. Lignocaine plain and with Adrenaline*		
	१०. Inj. Hydrocortisone*		
	११. Inj. Pheniramine maleate*		
	१२. Gel Lignocaine 2%*		
	१३. Inj. T.T. 0.5ml*		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	१४. Povidone-iodine ointment*		
	१५. Eye towel*		
	१६. Paper tape*		
	१७. Ksharasutra*		
	१८. Kshara with Ksharajala*		
	१९. Nimboo swaras*		
	२०. Suturing thread- silk, catgut*		
	२१. Proctoclysis Enema*		
	२२. Jatyadi Taila*		
	२३. Ropana Taila and Ghritas*		
	२४. Madhu*		
	२५. Haridra*		
	२६. Sphatika Bhasma*		
८	**पञ्चकर्मको लागि आवश्यक उपकरण**		
	क. द्रोणी/मसाज टेबल: न्यूनतम 7 फिट X 2.5 फिट (काठ वा फाइबर)		
	ख. द्रोणी फिक्स गर्न उपयुक्त स्ट्यान्ड: 2.5 फीट उचाइ		
	ग. स्वेदन/सुडेशन चेम्बर र नाडी स्वेदन यन्त्र		
	घ. फुट स्टुल/स्टेप		
	ङ. स्टुल/चेयर		
	च. आर्म चेयर		
	छ. तताउने सुविधा		
	ज. तताउने प्यान		
	झ. शिरोधारा स्ट्यान्ड र शिरोधारा टेबल		
	ञ. बस्ती यन्त्र		
	ट. पुरुष र महिलाको लागि उत्तर बस्ती यन्त्र		
	ठ. बेडप्यान (पुरुष र महिला)		
	ड. वमन सेट		
	ढ. किड्नी ट्रे		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ण. Nasyakarma सेट		
	त. स्टेथोस्कोप		
	थ. Sphygnomanometer		
	द. थर्मोमिटर		
	ध. तातो पानी-बाथ		
	न. प्रेसर कुकर (५ लिटर)		
	न. साना तकियाहरू रेक्सिन कपडाले ढाकिएको		
	प. अल्मारी/काठको दराज		
	फ. प्लास्टिक एप्रोन, पन्जा र मास्क		
	ब. चक्कु, कैंची, घडी र स्टप वाच		
	भ. तातो पानी सुविधा		
	म. एक्जस्ट फ्यान		
	य. पर्याप्त प्रकाश र भेन्टिलेसन		
	र. अटोक्लेभ उपकरण		
९	**स्त्री तथा प्रसूति रोग सेवाको लागि आवश्यक उपकरणहरू**		
	क. स्टेरिलाइजर वा अटोक्लेभ		
	ख. हट वाटर ब्याग		
	ग. किड्नी ट्रे		
	घ. सिम्स स्पेकुलम		
	ङ. एन्टेरियर भजाइनल वाल रिट्र्याकटर		
	च. भोल्सेलम		
	छ. युटेराइन साउन्ड		
	ज. स्वाब होल्डर		
	झ. आर्टेरी फोर्सेप्स		
	ञ. टुथ्ड फोर्सेप्स		
	ट. धातु वा डिस्पोजेबल इन्सेमिनेसन क्यानुला		
	ठ. राम्रो प्रकाश स्रोत		
	ड. लिथोटोमी पोजिसनको लागि बारहरू भएको टेबल		

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ढ. डिस्पोजेबल सिरिन्जहरू		
	ण. स्टेराइल ग्लोब्स		
	त. स्टेराइल गज		
	थ. फोलीज क्याथेटर (आवश्यकता अनुसार विभिन्न साइजहरू)		
	द. स्टेराइल कपास		
	ध. स्टेरिलाइज्ड ट्याम्पोन		
	न. Sterilized Medicine (Medicated Ghee or oil or decoction used for treatment of obstetric and gynecological problems)		
१०	**रक्तमोक्षण जलौका चिकित्सा(Leech थेरापी)**		
	क. ताजा leech को भण्डारणको लागि 20-25 लिटर क्षमता भएको विभाजन गर्न मिल्ने एक्वारियमको उपलब्धता		
	ख. ग्लास कन्टेनर (1 लिटर क्षमता): 5-10 (प्रत्येक विरामीको लागि छुट्टै कन्टेनर)		
	ग. आवश्यकता अनुसार सामान्यतया प्रति विरामी/उपचार 3-5 लीचहरूको उपलब्धता		
	घ. २ वटा सर्जिकल टेबल		
	ङ. ४ वटा सर्जिकल ट्रली		
	च. ५ वटा सर्जिकल ट्रे		

नोट *= आवश्यकता अनुसार।

गण्डकी प्रदेश सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय पोखरा, नेपाल

आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सालय/अस्पतालको अनुमति, स्तरोन्नति, नवीकरण सम्बन्धी मापदण्ड

क्र.स.	विवरण	शय्या सङ्ख्या र छ/छैन		कैफियत
		१६-२५	२६-५०	
१	पूर्वाधार अस्पताल भवन आफ्नै वा भाडामा/पार्किंग स्थल, खुल्ला जग्गा, अस्पताल प्रवेश मार्ग, यातायातको सुविधा प्रतिक्षालय, सोधपुछ कक्ष आदि अवश्यकता अनुसार उपलब्ध भएको जग्गा र भवन सहितको कुल क्षेत्रफल प्रति वेड ५५ व.मि. बराबर भएको हुनुपर्ने र २५ शैय्या भन्दा बढिको लागि आफ्नै स्वामित्वको जग्गा र भवन भएको हुनुपर्ने			
	क. सवारी साधन आवत जावत तथा पार्किङ्गको लागि पर्याप्त ठाउँ भएको			
	ख. प्रवेशद्वार र निकासद्वार- गेट छुट्टाछुट्टै भएको			
	ग. अपाङ्गतामैत्री भौतिक संरचना बनाइएको			
	घ. रिसेप्सन विरामीको पहुँच पुग्ने स्थानमा भएको			
	ङ. सञ्चारको व्यवस्था भएको			
	च. विरामी र स्टाफको लागि छुट्टाछुट्टै शौचालयको व्यवस्था भएको			
	छ. विरामीका लागि सोधपुछ तथा सहयोग कक्ष			
	ज. खानेपानीको व्यवस्था भएको			
	झ. पिउने पानीको हकमा वर्षमा कम्तिमा दुई पटक पानीको परीक्षण गराइ परीक्षण प्रतिवेदन राखिएको			
	ञ. अक्सिजनको व्यवस्था भएको			
	ट. लाउन्ड्रिको व्यवस्था भएको			
	ठ. सुरक्षाको व्यवस्था भएको			
	ड. विद्युत आपूर्ति र ब्याकअपको व्यवस्था भएको			
	ढ. रोग निदानार्थ आवश्यक पर्ने ई.सि.जी., इ.इ.जी, रेडियोलोजी तथा अन्य आवश्यक सेवाहरु सञ्चालन गर्नुपरेमा सम्बन्धित विषयको जनशक्ति र सो सम्बन्धी भौतिक पूर्वाधार, औजार उपकरण र नीति नियमको पालना गरिएको			
	ण. प्याथोलोजी ल्याब (ग्रेड C)			
	त. सरसफाईको लागि पानीको व्यवस्था भएको			
२	**आयुर्वेद चिकित्सा अन्तर्गतका सेवा**			
	क. उपचारात्मक			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	१. युक्ति व्यपाश्रय चिकित्सा			
	२. संशमन)औषधी चिकित्सा(			
	३. संशोधन (वमनादि) पंचकर्म शोधन चिकित्सा र्म			
	४. दैव व्यपाश्रय			
	५. सत्वावजय			
	६. शस्त्र-प्रणिधान			
	७. स्वस्थवृत्त एवम् योगाभ्यास			
	ख. स्वास्थ्य प्रवर्द्धनात्मक, स्वास्थ्य रक्षा, रोग प्रतिरोधात्मक, पुनर्स्थापनात्मक सेवा, हेरविचार स्वास्थ्य सेवा			
	१. प्रकृति विनिश्चय र परामर्श			
	२. स्वस्थवृत्त पालन- ऋतुचर्या, दिनचर्या, रात्रिचर्या, पथ्यापथ्य आहार विहार सम्बन्धी परामर्श			
	३. रसायन			
	४. वाजीकरण			
	५. पञ्चकर्म			
	६. योगाभ्यास			
	७. पुनर्स्थापनात्मक सेवा			
	८. दिवा स्याहार/दीर्घ रोगी स्याहार सेवा			
	९. प्रतिरोधनात्मक सेवा			
३	अस्पताल एवं स्वास्थ्य संस्थाहरुले तपसिलका विभाग/शाखाहरु सञ्चालन गरेको:- क. काय चिकित्सा			
	ख. बालरोग चिकित्सा			
	ग. स्त्रीरोग चिकित्सा			
	घ. शल्य चिकित्सा			
	ङ. शालाक्य			
	च. रसायन			
	छ. वाजीकरण			
	ज. स्वस्थवृत्त एवम् योगाभ्यास			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	झ. पञ्चकर्म			
	ञ. भेषज तथा पथ्यापथ्य			
	ट. रोग निदान तथा विकृति विज्ञान			
	ठ. अकुपन्चर सेवा			
	ड. फिजियो थेरापी सेवा			
	ढ. प्रसूति			
४	**जनशक्ति व्यवस्थापन**			
	(क)सम्बन्धित विषयमा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट स्नातक वा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरी नेपाल आयुर्वेद चिकित्सा परिषदमा दर्ता भएको			
	(ख)कर्मचारीलाई सङ्क्रमण सुरक्षा सम्बन्धी आवश्यक तालिम दिइएको			
	(ग)**आवश्यक जनशक्ति**			
	१. आयुर्वेद चिकित्सामा स्नातकोत्तर उपाधि (M.D./ M.S.(Ay) वा सो सरह विषयगत सेवा अनुसार	२	४	
	२. चिकित्सक (B.A.M.S. वा सो सरह)	३	६	
	३. आयुर्वेद सहायक (AHA वा सो सरह)	४	८	
	४. पञ्चकर्म सहायक*	२	४	
	५. अभ्यङ्ककर्ता*	२	४	
	६. ल्याब टेक्नोलोजिष्ट	स्वैच्छिक	१	
	७. ल्याब टेक्निसियन	१	१	
	८. ल्याब असिस्टेन्ट	१	२	
	९. नर्सिङ्ग अधिकृत (BN/BSc Nursing)*		१	
	१०. नर्सिंग स्टाफ	३	८	
	११. अस्पताल व्यवस्थापक	१	१	
	१२. फिजियोथेरापिष्ट*	१	२	
	१३. फिजियोथेरापी सहायक*	१	१	
	१४. अकुपञ्चर सहायक	१	१	
	१५. जु. मेडिकल रेकर्ड असिस्टेन्ट*		१	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	१६. लेखा/ प्रशासन	१	१	
	१७. कम्प्युटर प्राविधिक *	१	१	
	१८. कार्यालय सहयोगी र पाले	३	३	
	१९. भान्छे र टहलुवा	१	२	
	२०. माली*		१	
	२१. सवारी चालक*		१	
	२२. सरसफाईकर्मी		१	
५	**सङ्क्रमण नियन्त्रणका उपायहरू**			
	क. व्यक्तिगत सुरक्षाका उपकरणहरू जस्तै गाउन, मास्क, फेस शिल्डको आवश्यकता अनुसार व्यवस्था भएको			
	ख. क्लिनिक सफा, स्वच्छ र दुर्गन्ध रहित भएको र अस्पतालको स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन "फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रचलित निर्देशिका" अनुसार फोहोर विभाजन र डिस्पोजलको लागि रङ्गीन डिब्बाहरू राखिएको			
	ग. सङ्कलित फोहोरहरुको विसर्जनको उपयुक्त व्यवस्था भएको			
	घ. सेवा प्रदायकहरूका लागि पानी र तरल साबुनले हात धुने सुविधाको व्यवस्था			
	ङ. सेवाग्राहीहरूका लागि पानी र तरल साबुनले हात धुने सुविधाको व्यवस्था			
	च. निडल कटर प्रयोग गरिएको वा निडल फाल्न पन्चर प्रुफ डिब्बा राखिएको			
	छ. प्रयोग गरिने सम्पूर्ण औजारहरु अनिवार्यरुपमा आवश्यकता अनुसार सरसफाई गर्ने व्यवस्था भएको			
	ज. प्रयोग गरिने सम्पूर्ण औजारहरु अनिवार्यरुपमा आवश्यकता अनुसार निर्मलीकृत गर्ने व्यवस्था भएको			
६	**औजार उपकरण**			
	क. स्टेथोस्कोप (प्रत्येक उपचार कक्षमा)*			
	ख. बि.पी .सेट (प्रत्येक उपचार कक्षमा)*			
	ग. डिजिटल थर्मोमिटर (प्रत्येक उपचार कक्षमा)*			
	घ. तौलिने मेसिन*			
	ङ. उचाई नाप्ने साधन (स्टेडियोमिटर)	१	१	
	च. टर्चलाइट*			
	छ. कटन, गज, ब्यान्डेज*			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ज. एक्स-रे भ्यु बक्स*	२	४	
	झ. अक्सिजन सिलिन्डर	२	६	
	ञ. अक्सिजन कन्सन्ट्रेटर	१	४	
	ट. ड्रम सेट	४	८	
	ठ. अटोक्लेभ	२	३	
	ड. सर्जिकल सेट, ग्लोभ्स, एप्रोन*			
	ढ. Suture सेट (differ ई.एन.टी .size) *			
	ण. फोर्सेप*			
	त. आर्टरी फोर्सेप*			
	थ. कटिङ्ग सेट र कटिङ्ग सिजर्स *			
	द. ब्लन्ट सिजर्स *			
	ध. सार्प सिजर्स र ल्यान्सेट *			
	न. स्काल्पेल र निडल होल्डर *			
	न. ड्रेसिङ्ग सेट *		१०	
	प. किड्नी ट्रे, स्मल ट्रे, लार्ज बाउल *		१०	
	फ. डाइसेक्टिङ्ग फोर्सेप, थम्ब फोर्सेप (टुथ्ड र अनटुथ्ड) *		४	
	ब. ड्रेसिङ्ग ट्रली*			
	भ. ड्रेसिङ्ग मेटेरियल्स, कटन*			
	म. जाइलोकेन र डिस्पोजेबल सिरिन्ज*			
	य. क्याथेटर सेट			
	र. प्लेन, फोलिज क्याथेटर*			
	र. डाइग्नोष्टिक सेट			
	ल. रोग निदानार्थ आवश्यक पर्ने ई.सि.जी., इ.इ.जी, प्याथोलोजी, रेडियोलोजी तथा अन्य आवश्यक सेवाहरु सञ्चालन गर्नुपरेमा सम्बन्धित विषयको औजार उपकरणको उपलब्धता			
	काठको टङ्ग डिप्रेसर			
	क. मेटालिक टंग डिप्रेसर			
	ख. टर्चलाइट/इमरजेन्सी लाइट		५	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	क. ई.एन.टी. सेट	१	२	
	ख. गाइनोकोलोजिकल जाँच सेट, डी एण्ड सी सेट, ककर्स, सिम्स स्पेकुलम, इनेमा सेट		१०	
	ग. नियोनेटल केयर सेट*			
	घ. म्याकिन्टोस सिट, क्यालिज प्याड		४	
९	**अन्य औजार**			
	क. प्रोक्टोस्कोप*		१०	
	ख. ल्याऱ्याङ्गोस्कोप*	१	२	
	ग. अप्थ्याल्मोस्कोप*	१	२	
	घ. टोनोमिटर*	१	२	
	ङ. थुडिकम न्याजल स्पेकुलम*	१	२	
१०	**इमरजेन्सी केस व्यवस्थापनका लागि आवश्यक औजार तथा उपकरण**			
	क. नेबुलाइजर	१	१	
	ख. राइल्स ट्युब	४	४	
	ग. ग्यास्ट्रिक ल्याभेज सेट	२	३	
	घ. शय्या पर्दा	२	४	
	ङ. मास्क			
	च. डिस्पोजेबल हेडक्याप			
	छ. इयर सिरिन्जिङ सेट	१	२	
	ज. उडन स्पिन्ट	१	२	
	झ. यूरोब्याग	१	२	
११	**अन्तरङ्ग सेवा**			
	क. हरेक शय्याबीचको दुरी कम्तिमा ५ फीट र भित्तासँगको दूरी २ फिट भएको			
	ख. पुरुष वार्ड			
	ग. महिला वार्ड			
	घ. चिकित्सकको कोठा १४ वर्ग मिटर	१	२	
	ङ. शौचालय (पुरुष तथा महिलाका लागि छुट्टा छुट्टै) वास वेशिन तथा पानी पर्याप्त भएको	४	४	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	च. व्हिलचेयर/स्ट्रेचर/ट्रली	१	४	
	छ. बेड प्यान *			
	ज. आवश्यकता अनुसार प्रतिक्षालयको व्यवस्था भएको			
	झ. चिकित्सक कक्ष	१	२	
	ञ. नर्सिंग स्टेसन	१ वटा (१४ वर्ग मिटर)	२ वटा (१४ वर्ग मिटर)	
	ट. एम्बुलेन्स*			
	ठ. आफ्नै फार्मेसी भएको	१	१	
	ड. विरामी दर्ता गर्ने कक्ष	१	१	
	ढ. उपयुक्त स्थानमा र प्रेषणको व्यवस्था			
	ण. स्टाफ र सेवाग्राहीको लागि क्यान्टिन	१	१	
	त. आकस्मिक सेवा कक्ष	१	१	
	थ. प्रयोगशाला बिभाग	१	१	
१२	**पूर्वकर्म सेवा**			
	क. स्नेहन कक्ष/अभ्यङ्ग कक्ष	१	१	
	ख. स्वेदन कक्ष	१	१	
	ग. अभ्यङ्ग टेबुल	२	४	
	घ. सर्वाङ्ग स्वेदन यन्त्र	१	२	
	ङ. नाडि स्वेदन यन्त्र	१	२	
	च. कटि तथा जानु स्वेदन यन्त्र*			
	छ. अवगाह स्वेदन यन्त्र*			
	ज. निराग्नी स्वेदको लागि कम्मल, मृदिका, पथ्थर, जल, तेज, पार्थिव तत्व आदिको व्यवस्था*			
	झ. पञ्चकर्म सेवाको लागि सामग्री*			
	ञ. वमन टेबुल सहित वमन कक्ष	१	१	
	ट. विरेचननीय आशन	१	१	
	ठ. शिरोविरेचनको लागि कक्ष तथा साधन	१	१	
	ड. शिरोधारा टेबुल सहित सेट	१	२	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ढ. शिरो बस्ति यन्त्र	१	२	
	ण. पञ्चकर्म सेवा (५ वटै सेवाका लागि अलग अलग कक्ष हुनुपर्ने)*			
	त. पुर्नस्थापना कक्ष	१	२	
	थ. पञ्चकर्मको लागि औषधी तयारी कक्ष	१	१	
	द. फलफुल सहित स्वच्छ वातावरण र औषधी युक्त हर्बेरियम समेत भएको*	१	१	
	ध. फिजियोथेरापी/अकुपञ्चर युनिट*	१	१	
१३	**बहिरङ्ग विभाग (ओ.पि.डि.)**			
	क. विरामी जाँच्ने कोठा	प्रति सेवा १ कोठा		
	ख. आकस्मिक सेवा सुविधा अक्सिजन सेट आकस्मिक सेवामा आवश्यक अन्य उपकरण विशेषज्ञ सेवाको हकमा सोहि अनुसारका जनशक्ति कक्ष र आवश्यक उपकरण भएको	२	४ सेट हरेकका ४/४ सेट	
	ग. मनोपरामर्श एवं जीवनशैली कोठा	१	१	
	घ. योगासन, प्राणायाम, ध्यान आदिका लागि हल २८ वर्ग मिटर	१	१	
	ङ. विरामी दर्ता कक्ष	१	१	
	च. प्रतिक्षालयको व्यवस्था भएको			
	छ. AHMIS मा तथ्याङ्क मासिक प्रतिवेदन रिपोर्टिंग गरेको			
१४	**क्षारसूत्र चिकित्सा कर्म सम्बन्धी मापदण्ड**			
	क. **क्षारसूत्र चिकित्सा कर्मको लागि जनशक्ति योग्यता**			
	१. आधारभूत क्षारसूत्र चिकित्सा कर्मको लागि-: आयुर्वेद चिकित्सा शास्त्रमा स्नातक गरी सम्बन्धित विषयमा कम्तिमा १ महिना तालिम लिएको र आयुर्वेद चिकित्सा परिषदमा दर्ता भएको			
	२. आयुर्वेद सहायक क्लिनिक र पोलिक्लिनिकहरूको लागि आयुर्वेद चिकित्सामा प्रमाणपत्र वा नर्सिङमा प्रमाणपत्र वा आयुर्वेद चिकित्सामा कम्तिमा १८ महिना वा सो भन्दा बढी अवधिको तालिम प्राप्त भई सम्बन्धित चिकित्सा परिषदमा दर्ता भएको			
	ख. विशिष्टीकृत शल्य चिकित्सा कक्ष- Major OT Set up			
	१. कोठा २१ वर्ग मिटर			
	२. आधारभूत ड्रेसिङ उपकरण र सामग्री उपलब्ध भएको			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	३. उचित निसङ्क्रमण प्रविधि अपनाएको			
	४. उचित प्रकाश र वायुसंचरण (वातानुकूलित) को व्यवस्था भएको			
	५. मेजर ओ टि टेबुलको व्यवस्था भएको			
	६. ड्रेसिङ ट्रलीको व्यवस्था भएको			
	७. स्क्रबिङ्गको व्यवस्था भएको भएको			
	८. स्थानीक, स्पाइनल र संस्थानिक संज्ञाहरण र आधारभूत आपतकालीन औषधिहरू उपलब्ध भएको			
	९. अक्सिजन आपूर्ति भएको			
	१०. संज्ञाहरण चिकित्सक (संज्ञाहरणमा स्नाकोत्तर) को उपलब्धता भएको			
	११. फोहोर व्यवस्थापन प्रणाली भएको			
	१२. पूर्वकर्म(Pre operative) र पश्चात कर्म(Post operative_ अवलोकन कक्ष(Observation) भएको			
	ग. अवलोकन कक्षमा आवश्यक उपकरण (Pre and post operative observation room)			
	१. Patient bed			
	२. Observation monitor with ECG leads			
	३. Urine pots			
	४. Hot bags			
	५. Emergency and necessary medicines			
	६. Oxygen supply			
	७. Record files			
	८. Nursing staffs			
	९. Duty doctor			
	१०. Dressing materials and equipments			
	घ. अद्यावधिक रेकर्ड फाइलहरू भएको			
	ङ. विरामी आवश्यक दिनसम्म अन्तरङ्ग रोगी विभागमा भर्ना भएको			
१५	**विशिष्टीकृत शल्य चिकित्सा सेवाको उपलब्धता**			
	क. Ksharasutra transfixation and ligation in Open Haemorrhoidectomy			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ख. Ksharasutra transfixation and ligation for Giant and multiple sentinel tags			
	ग. Various methods of Fistulectomy with Ksharasutra application for complex Fistula-in-ano			
	घ. Ksharasutra ligation in giant viral warts and condyloma acuminate			
	ङ. Incision and drainage with application of Ksharasutra for various ano-rectal abscesses			
	च. Ksharasutra transfixation and ligation for ano-rectal polyp and giant hypertrophied anal papillae			
	छ. Excision or Ksharasutra transfixation and ligatio Pilonidal sinus (PNS)			
१६	**विशिष्टीकृत शल्य चिकित्सा कक्षको लागि फर्निचर तथा अन्य सामाग्री**			
	क. Working space - minimum10x10 feet size-A separate space dedicated for Kshar and Kshar Karma procedures		१	
	ख. Wheel chair foldable, adult size*			
	ग. Stretcher*			
	घ. Patient trolley*			
	ङ. Cupboards and cabinets for store*			
	च. Working desk for nursing station, gowning		१	
	छ. OT Table- universal type/ with wedge to position patient		कम्तिमा १	
	ज. Examining table/ Lithotomy table		१	
	झ. Mayo Stand with tray		२	
	ञ. Operation theatre lights		१	
	ट. Refrigerator/cold box		१	
	ठ. Oxygen concentrator/ Oxygen Cylinder		१	
	ड. Pre and post operative observation room with bed		१	
	ढ. Foot steps		२	
	ण. Wall clock		१	
	त. Waste bucket		१	
	थ. Color coded waste bins (HCWM guideline of MoHP)		१ सेट	
१७	**विशिष्टीकृत शल्य चिकित्सा कक्षको लागि औजार-उपकरण**			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	१. Instrument trolley		२	
	२. BP instrument with stethoscope		१	
	३. Thermometer		१	
	४. Steel Drum for gloves		१	
	५. Steel Drum for Cotton		१	
	६. Mackintosh sheet		१	
	७. Packing towel double wrapper*			
	८. Sterile gloves (6,6.5,7,7.5,8) *			
	९. Masks and caps*			
	१०. Torch light and batteries		१ सेट	
	११. Sinus forceps*			
	१२. Needle holding forceps*			
	१३. Probe: Silver, Copper & Brass (Curve, straight) *			
	१४. Artery forceps (Curve/straight)		६/६	
	१५. Mosquito forceps		६	
	१६. Allis forceps		६	
	१७. Needle (traumatic/atraumatic)		६	
	१८. Scissor-Fine- (Middle, Small)		३	
	१९. Scissor Blunt		३	
	२०. Plane forceps		३	
	२१. Tooth forceps		३	
	२२. B.P handle (No.3, No.4)		3/3	
	२३. Surgical blade (No.10/11/15 etc)		2/2	
	२४. Suture cutting scissors		३	
	२५. Cheatle forceps in jar		२	
	२६. Sponge holding forceps		६	
	२७. Piles holding forceps		६	
	२८. Suture holding forceps*			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	२९. Towel clip		१२	
	३०. Sims speculum (Small, mild)		३	
	३१. Plain Proctoscope (All sizes)		६	
	३२. Slit Proctoscope (All sizes)		६	
	३३. Kidney tray -Small/Medium/Large		३	
	३४. Instrument tray with cover -Small/Large		२	
	३५. Bowl		३	
	३६. Disposable Safety razors		२	
	३७. Various sizes of IV Cannula*			
	३८. IV fluids, IV set*			
	३९. Boiler set/ Autoclave		३	
	४०. Urinary catheters of different sizes		२	
	४१. Cautery machine			
	४२. Anesthesia machine (Boyle's apparatus)			
	४३. Oxygen Supply			
	४४. Major OT Table			
	४५. OT lights			
	४६. Monitors and ECG machine			
	४७. OT Scrub basin and scrub materials			
	४८. Emergency and other necessary drugs trolley			
	४९. Large Autoclave machines			
	५०. OT instrument trolley			
	५१. Suction machine			
	५२. Roller and Trolley bed to shift the patients			
१८	**विशिष्टीकृत शल्य चिकित्सा कक्षको लागि सामाग्रीहरु**			
	क. Gauze (Sterile and non sterile) *			
	ख. Disposable syringe 3, 5 and 10ml*			
	ग. Cotton*			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	घ. Gloves (non sterile) of different sizes*			
	ङ. Towels*			
	च. Gowns*			
	छ. Surgical caps and masks*			
	ज. Povidone-iodine Solution of different strength*			
	झ. Inj. Lignocaine plain and with Adrenaline*			
	ञ. Inj. Hydrocortisone*			
	ट. Inj. Pheniramine maleate*			
	ठ. Gel Lignocaine 2%*			
	ड. Inj T.T. 0.5ml*			
	ढ. Povidone-iodine ointment*			
	ण. Eye towel*			
	त. Paper tape*			
	थ. Ksharasutra*			
	द. Kshara with Ksharajala*			
	ध. Nimboo swaras*			
	न. Suturing thread- silk, catgut*			
	न. Proctoclysis Enema*			
	प. Jatyadi Taila*			
	फ. RopanaTaila and Ghritas*			
	ब. Madhu*			
	भ. Haridra*			
	म. Sphatika Bhasma*			
१९	**पञ्चकर्मको लागि आवश्यक उपकरणहरूको सूची**			
	क. द्रोणी/मसाज टेबल: न्यूनतम 7 फिटX2.5 फिट(काठ वा फाइबर)			
	ख. द्रोणी फिक्स गर्न उपयुक्त स्ट्यान्ड: 2.5 फीट उचाइ			
	ग. स्वेदन/सुडेशन चेम्बर र नाडी स्वेदन यंत्र			
	घ. फुट स्टुल/स्टेप			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	ङ. स्टुल/चेयर			
	च. आर्म चेयर			
	छ. तताउने सुविधा			
	ज. तताउने प्यान			
	झ. शिरोधारा स्ट्यान्ड र शिरोधारा टेबल			
	ञ. बस्ती यन्त्र			
	ट. पुरुष र महिलाको लागि उत्तरा बस्ती यन्त्र			
	ठ. बेडप्यान)पुरुष र महिला(			
	ड. वमना सेट			
	ढ. किड्नी ट्रे			
	ण. Nasyakarma सेट			
	त. स्टेथोस्कोप			
	थ. Sphygmomanometer			
	द. थर्मोमिटर			
	ध. तातो पानी बाथ			
	न. प्रेसर कुकर (५ लिटर)			
	ऩ. साना तकियाहरू रेक्सिन कपडाले ढाकिएको			
	प. अल्मारी /काठको दराज			
	फ. प्लास्टिक एप्रोन, बुट, पन्जा र मास्क			
	ब. चक्कु, कैंची, घडी र स्टप वाच			
	भ. तातो पानी सुविधा			
	म. एक्जस्ट फ्यान			
	य. पर्याप्त प्रकाश र भेन्टिलेसन			
	र. अटोक्लेभ उपकरण			
२०	**स्त्री तथा प्रसूति रोग सेवाको लागि आवश्यक उपकरणहरू**			
	क. स्टेरिलाइजर वा अटोक्लेभ			
	ख. हट वाटर ब्याग			
	ग. किड्नी ट्रे			

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

	घ. सिम्स स्पेकुलम			
	ङ. एन्टेरियर भजाइनल वाल रिट्र्याकटर			
	च. भलसेलम			
	छ. युटेराइन साउन्ड			
	ज. स्वाब होल्डर			
	झ. आर्टेरी फोर्सेप्स			
	ञ. टुथ्ड फोर्सेप्स			
	ट. धातु वा डिस्पोजेबल इन्सेमिनेसन क्यानुला			
	ठ. राम्रो प्रकाश स्रोत			
	ड. लिथोटोमी पोजिसनको लागि बारहरू भएको टेबल			
	ढ. डिस्पोजेबल सिरिन्जहरू			
	ण. स्टेराइल ग्लोब्स			
	त. स्टेराइल गज			
	थ. फोलीको क्याथेटर			
	द. स्टेराइल कपास			
	ध. स्टेरिलाइज्ड ट्याम्पोन			
	न. Sterilized Medicine (Medicated Ghee or oil or decoction used for treatment of obstetric and gynaecological problems)			
२१	**रक्तमोक्षण, जलौका चिकित्सा (Leech थेरापी)**			
	छ. ताजा leech को भण्डारणको लागि 20-25 लिटर क्षमता भएको विभाजन गर्न मिल्ने एक्वारियमको उपलब्धता			
	ज. ग्लास कन्टेनर (1 लिटर क्षमता): 5-10 (प्रत्येक विरामीको लागि छुट्टै कन्टेनर)			
	झ. आवश्यकता अनुसार सामान्यतया प्रति विरामी/उपचार 3-5 लीचहरूको उपलब्धता			
	क. २ वटा सर्जिकल टेबल			
	ख. ४ वटा सर्जिकल ट्रली			
	ग. ५ वटा सर्जिकल ट्रे			

*=

आवश्यकता अनुसार

गण्डकी प्रदेश सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय पोखरा, नेपाल

स्वास्थ्य संस्थाको अनुगमन गर्दा संकलन गर्ने विवरण तथा दिइने सुझाव

क. स्वास्थ्य संस्थाका सबै कर्मचारीको सूची

क्र.सं.	कर्मचारीको नाम	पद	कार्यरत शाखा/विभाग	पार्टटाइम/ फुलटाइम	सम्बन्धित परिषदमा दर्ता न.	मोबाइल न.	कैफियत

कर्माचारीको फेस रिडिङ गर्ने इ हाजिरी रेकर्ड तथा सबै कर्मचारीको तलब बैंक खातामा जम्मा भएको अभिलेख उपलब्ध हुनुपर्नेछ।

ख. औजार उपकरणको अभिलेख (मापदण्डमा उल्लिखित उपकरणहरुको मात्र)

क्र.स.	औजार उपकरणको नाम	इकाई	कम्पनीको नाम र मोडल न.	खरिद गरेको मिति	सिरियल न.	खरिद गरेको संस्था	हालको अवस्था

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

ग. स्वास्थ्य संस्था अनुगमन गर्ने प्राविधिक समितिका पदाधिकारी/कर्मचारी

क्र.सं.	नाम	पद	कार्यालय	दस्तखत	
				संयोजक	
				सदस्य	
				सदस्य	
				सदस्य	
				सदस्य	
				सदस्य	
				सदस्य	
				आ.सदस्य	
				आ.सदस्य	
				आ.सदस्य	
				आ.सदस्य	
				सदस्य सचिव	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

घ. स्वास्थ्य संस्थाका उपस्थित प्रमुख पदाधिकारी

क्र.सं.	नाम	पद	संस्थाको नाम	दस्तखत

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

ङ. स्वास्थ्य संस्थालाई दिइएको सुझावहरु

क्र.स.	मापदण्डको विषय	पूरा नभएका मापदण्डको सारांश तथा दिइएका सुझावहरु
१.	वैधानिक व्यवस्था सम्बन्धी मापदण्ड	
२.	स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड	
३.	भवन र पूर्वाधार सम्बन्धी मापदण्ड	
४.	वातावरण सम्बन्धी मापदण्ड	
५.	उपचारत्मक सेवा (बहिरङ्ग, अन्तरङ्ग आकस्मिक, शल्यचिकित्सा र सघन उपचार सम्बन्धी मापदण्ड)	
६.	जनशक्ति व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड	
७.	विशेषज्ञ तथा विशिष्टीकृत सेवा सम्बन्धी मापदण्ड	
८.	स्वास्थ्य प्रयोगशाला (सी वर्गको) सम्बन्धी मापदण्ड	
९.	रेडियो इमेजिङ सेवा सम्बन्धी मापदण्ड	
१०.	सङ्क्रमण रोकथाम र नियन्त्रण सम्बन्धी मापदण्ड	
११.	जनस्वास्थ्य सम्बन्धी मापदण्ड (पोषण, खोप, सुरक्षित मातृत्व, बाल स्वास्थ्य, परिवार नियोजन)	
१२.	स्वास्थ्य संस्थाजन्य तथा अन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

१३.	खानेपानी, सरसफाई, विद्युत आपूर्ति, गार्डेन, गाडी पार्किङ, यातायात तथा मर्मत सम्भार सम्बन्धी मापदण्ड	
१४.	अक्सिजन, औजार उपकरण सम्बन्धी मापदण्ड	
१५.	फार्मेसी सेवा सम्बन्धी मापदण्ड	
१६.	रक्त सञ्चार सेवा सम्बन्धी मापदण्ड	
१७.	विपद् तथा महामारी व्यवस्थापन सम्बन्धी	
१८.	एम्बुलेन्स सेवा सम्बन्धी मापदण्ड	
१९.	शव वहान, शव परीक्षण तथा शव व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड	
२०.	प्रेषण प्रणाली सम्बन्धी मापदण्ड	
२१.	क्यान्टिन तथा पोषण सेवा सम्बन्धी मापदण्ड	
२२.	केन्द्रीय आपूर्ति सेवा विभाग सम्बन्धी मापदण्ड (Central Sterile Supply Department) लाउण्ड्री सम्बन्धी मापदण्ड	
२३.	सामाजिक सेवा ईकार्ई तथा स्वास्थ्य बीमा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल

२४.	गुनासो व्यवस्थापन र सूचना व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड	
२५.	अनुगमन र मूल्याङ्कन सम्बन्धी मापदण्ड	
२६.	सुरक्षा व्यवस्था सम्बन्धी मापदण्ड	

गण्डकी प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
पोखरा, नेपाल